

**T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**ANADOLU SELÇUKLULARINDA AHİLİK TEŞKİLATININ ŞEHİR
YÖNETİMİNE KATKISI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DERVİŞ SÜNE

**DANIŞMAN
PROF. DR. YUSUF ŞAHİN**

AKSARAY 2018

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

ANADOLU SELÇUKLULARINDA AHİLİK TEŞKİLATININ ŞEHİR
YÖNETİMİNE KATKISI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DERVİŞ SÜNE

DANIŞMAN
PROF. DR. YUSUF ŞAHİN

AKSARAY 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (6) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Derviş

Soyadı: SÜNE

Bölümü: Kamu Yönetimi

İmza:

Teslim tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: ANADOLU SELÇUKLULARINDA AHİLİK
TEŞKİLATININ ŞEHİR YÖNETİMİNE KATKISI VE GÜNÜMÜZE
YANSIMALARI

İngilizce Adı: THE CONTRIBUTION OF THE AKHISM
ORGANIZATION IN ANATOLIAN SELCUKS TO THE CITY MANAGEMENT
AND ITS NOWADAYS REFLECTIONS

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Derviş SÜNE

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Derviş SÜNE tarafından hazırlanan “ANADOLU SELÇUKLULARINDA AHİLİK TEŞKİLATININ ŞEHİR YÖNETİMİNE KATKISI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN

(Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)

Üye: Dr.Öğr.Üyesi Murat YILDIZ

(Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)

Üye: Dr.Öğr.Üyesi Abdullah AYDIN

(Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Mustafa Kemal Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 18./05./2018

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun 21.06.2018 tarih ve 2018/29-8 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Öğrenci

Derviş SÜNE

D.SÜNE

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Dr. Öğ. Üy. Sevilay USLU DİVANOĞLU

Sevilay

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanması safhalarında, akademik ve idarî görevlerinin yanı sıra değerli vaktini bana ayıran saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN'e, çalışmam boyunca bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim değerli hocalarım; Yrd. Doç. Dr. Mehmet Sami YILDIZ, Okt. Kudret Safa GÜMÜŞ, Okt. Ayşegül CAN ve Arş. Gör. Vildan ARMAĞAN'a, Türkçe öğretmeni olan kıymetli arkadaşım Mehtap ÖZDEMİR'e ve her daim yanımda olan sevgili kardeşlerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

**AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ANADOLU SELÇUKLULARINDA AHİLİK TEŞKİLATININ ŞEHİR
YÖNETİMİNE KATKISI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI**

Yüksek Lisans Tezi

Derviş SÜNE, Aksaray 2018

ÖZET

Ahilik Teşkilatı, XIII. yüzyılda Anadolu’da yaşayan Türklerin esnaf ve sanatkârlarının birliğini ve çalışma esaslarını teşkil eden, sosyo-ekonomik bir Türk kurumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte Ahilik; bir meslek teşkilatı olduğu kadar, getirmiş olduğu ahlâkî değerlerle birlikte Ahilik değerlerinin günlük yaşamın bütün evrelerinde yaşanmasını amaçlamış kapsamlı bir ahlâk eğitim merkezi konumundadır.

Ahi teşkilatının fonksiyonları hakkındaki yaptığımız bu çalışmamızda onun fonksiyonlarının belirli bir fonksiyonla sınırlamanın mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu çok sayıdaki fonksiyonuna (ekonomi, eğitim, ahlak, sosyal, din vb.) bağlı olarak Ahilik Teşkilatının üyelerinin, yeri geldiğinde şehir yöneticilerinin yanında yer aldığı görülmüştür. Buna bağlı olarak onların, bulunduğu şehirlerde yerel hizmetleri yerine getirdikleri ve böylece devletin ekonomi yükünü hafiflettikleri gözlenmektedir. Bunun ötesinde şehir veya devlet yönetiminde kimlerin görev alacağı konusunda doğrudan olmasa dahi dolaylı rol oynadıkları müşahade edilmektedir. Yaptığımız literatür taraması, Ahilik Teşkilatının yerine getirmiş olduğu işlevleri ve amaçlarının günümüzde hâlâ devamlılığını yitirmeyip farklı kurumlar adı altında yaşamaya çalıştığını ve tekrarlanan bir canlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma, dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Ahilik Teşkilatı ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Ahi Teşkilatı’nın fonksiyonları kapsamlı olarak ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Anadolu Selçuklu Devleti’ndeki şehir yönetimi hakkında bilgi verilerek, Ahilik Teşkilatının şehir yönetimi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Son bölümde ise Ahilik Teşkilatının farklı kurumlar adı altında günümüze nasıl yansıdığı konusu üzerinde durulmuştur.

Bilim Kodu	:	111611
Anahtar Sözcükler	:	Ahilik, Ahilik Teşkilatı, Şehir Yönetimi.
Sayfa Sayısı	:	XIII + 104
Danışman	:	Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN

**AKSARAY UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES**

**THE CONTRIBUTION OF THE AKHISM ORGANIZATION IN
ANATOLIAN SELCUKS TO THE CITY MANAGEMENT AND ITS
NOWADAYS REFLECTIONS**

Master of Science Thesis

Derviş SÜNE, Aksaray 2018

ABSTRACT

Akhism Organization, the Unity and working principles of tradesmen and craftsmen of Turks living in Anatolia in the XIIIth century emerges as a Turkish institution. In addition, Akhism; it is a comprehensive moral education center which aims to bring the values of Akhism to all stages of daily life together with the moral values that it brings up as much as it is a professional organization.

In our study of the functions of the Akhism organization it has been arrived to the conclusion that it is not possible to limit its functions to a certain function. Depending on these many functions (economy, education, morality, social, religion, etc.), it has been observed that the members of the Akhism Organization, when its place come, are in the side of the city administrators. Accordingly, it is observed that they fulfill local services in the cities they are in and thus they alleviate the economic burden of the state. Beyond that, it is believed that they play an indirect role in the management of the city or state, even if they are not directly involved. The literature review we have conducted shows that the functions and aims of the Akhism Organization have not lost their continuity today, but they try to live under the name of different institutions and have a renewed vitality.

This study consists of four main parts. In the first one, general information about Akhism organization is given. In the second one, the functions of the Akhism Organization are extensively handled. In the third one, information about city management in Anatolian Seljuk State was given and the effects of Akhism Organization on city management were examined. In the last one, the issue of how the Akhism Organization reflects today under different institutions is emphasized.

Science Code	:	111611
Key Words	:	Akhism, Akhism Organization, City Management
Page Count	:	XIII + 104
Supervisor	:	Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİL DİZİNİ.....	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii

GİRİŞ	1
-------------	---

BÖLÜM I

AHİLİK TEŞKİLATI	3
1.1. Ahi Kavramı	3
1.2. Ahiliğin Fütüvvetle İlişkisi.....	4
1.3. Ahiliğin Anadolu’da Ortaya Çıkışı	6
1.4. Ahi Birliklerinin Gelişimi	8
1.5. Ahilik Teşkilatının Amaçları.....	8
1.6. Ahilik Teşkilatının İlkeleri	10
1.7. Ahilikteki Temel Görgü Kuralları.....	11
1.8. Ahiliğe Kabul Edilmeyen Gruplar ve Ahilikten Düşüren Durumlar ...	12

1.9 Ahi Evren (Ahi Evran)	13
1.9.1. Ahi Evren'in Hayatı.....	13
1.9.2. Ahi Evren'in Fikirleri ve Eserleri	15
1.1.10. İbn Battuta'ya Göre Ahilik ve Bazı Ahi Şehirleri.....	17

BÖLÜM II

AHİ TEŞKİLATININ FONKSİYONLARI 21

2.1. Ahiliğin Yönetim-İdarî Fonksiyonu.....	21
2.1.1. Teşkilatlanma	21
2.1.2. Yönetim.....	22
2.1.2.1. Muhtesip ve Görevleri.....	24
2.1.2.2. Kadı ve Görevleri	24
2.1.2.3. Esnaf Şeyhi.....	24
2.1.2.4. Yönetim Kurulu.....	25
2.1.2.5. Büyük Meclis	25
2.1.3. Üyelik.....	26
2.1.4. Seçimler	27
2.1.5. Denetim ve Ceza	28
2.2. Ahiliğin Meslekî Eğitim Fonksiyonu	29
2.2.1. Ahilikte Eğitim Türleri ve Metodları	31
2.2.1.1. Ahlâkî Eğitim	31
2.2.1.2. Askerî Eğitim	32
2.2.1.3. Meslekî Eğitim	33
2.2.2. Ahilik Eğitiminde Meslekî Yetiştirme Dereceleri ve Törenleri	34
2.3. Ahiliğin Ekonomik Fonksiyonu	36
2.4. Ahiliğin Sosyal Fonksiyonu ve Sosyal Faaliyetleri	38
2.4.1. Ziyafet Toplantıları	39
2.4.2. Üçgünler Toplantısı	40
2.4.3. Yaren Sohbetleri	40
2.5. Bacıyan-ı Rum (Anadolu Kadınları)	42
2.6. Ahiliğin Dinî- Ahlâkî Fonksiyonu	43

BÖLÜM III

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ'NDE ŞEHİR YÖNETİMİ VE AHI

TEŞKİLATININ ŞEHİR YÖNETİMİNE KATKISI.....46

3.1. Anadolu Selçuklu Devleti'nde Şehir Yönetimi	46
3.1.1. Anadolu Selçuklu Devleti'nde Şehir Yöneticileri	48
3.1.2. Anadolu Selçuklu Devleti'nde Divanlar	49
3.1.3. Anadolu Selçuklu Devleti'nde Şehir Teşkilatı	49
3.2. Ahi Teşkilatının Anadolu Selçuklu Devleti'nde ki Şehirlere ve Şehir Yönetimine Katkıları	50
3.2.1. Ahi Teşkilatının Anadolu Selçuklu Devleti'nin Şehirlerine Katkıları	50
3.2.2. Ahi Teşkilatının Anadolu Selçuklu Devleti'nde Şehir Yönetimine Katkıları.....	51

Bölüm IV

AHI TEŞKİLATININ FARKLI KURUMLAR ADI ALTINDA GÜNÜMÜZE

YANSIMALARI 58

4.1. Osmanlının Kuruluşu ve Gelişiminde Ahi Teşkilatının Rolü	58
4.1.1. Osmanlı Devleti ve Ahi Teşkilatı	58
4.2. Ahiliğin Çözülmesi (Dağılması)	64
4.2.1. İç Nedenler.....	64
4.2.2. Dış Nedenler	66
4.3. Ahiliğin Lonca ve Gediğe Dönüşmesi	67
4.3.1. Lonca Teşkilatı.....	67
4.3.2. Gedik.....	71
4.4. Ahiliğin Günümüzdeki Yansımaları ve Ahiliğe Karşılık Gelebilecek Bazı Kurumlar	73
4.4.1. Günümüzde Ahiliği Temsil Edecek Bazı Kurumlar	76
4.4.1.1. Esnaf ve Sanatkâr Meslek Kuruluşları	76
4.4.1.2. Ticaret ve Sanayi Odaları	77
4.4.1.3. Türkiye Odaları ve Borsalar Birliği (TOBB)	78
4.4.1.4. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	79

4.4.1.5. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	80
4.4.1.6. Rekabet Kurumu	81
4.4.1.7. Türk Standartları Enstitüsü (TSE).....	82
4.4.1.8. Meslekî Yeterlilik Kurumu (MYK)	84
4.4.1.9. Sendikalar	85
4.4.1.10. Vakıflar.....	88

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	91
------------------------------------	-----------

KAYNAKÇA.....	94
----------------------	-----------

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1	: Ahi Teşkilatın Temel İlkeleri	11
Tablo 2	: Ahilik Teşkilatında Görgü Kuralları	12
Tablo 3	: Ahilik Kabul Edilmeyen ve Ahilik Grubundan Düşüren Durumlar.....	13
Tablo 4	: Ahi Evren'in Eserleri	16
Tablo 5	: İbn Battuta ve Ahi Şehirleri.....	19
Tablo 6	: Sanat Pirleri (Ustaları).....	22
Tablo 7	: Ahilik Teşkilatın Esas Yönetim Heyeti.....	23
Tablo 8	: Ahilik Teşkilatın Harici ve Dâhili Üyeleri	26
Tablo 9	: Ahilikte Ahlâkî Eğitim Metodu.....	32
Tablo 10	: Ahilikte Meslekî Dereceler.....	35
Tablo 11	: Ahilik Teşkilatında Orta Sandık Keseleri.....	38
Tablo 12	: Anadolu Selçuklu Devleti'nde Şehir Teşkilatı	50
Tablo 13	: Ahilik Teşkilatının Fonksiyonları ve Anadolu Şehirlerindeki Etkisi	57
Tablo 14	: Ahilik Fonksiyonlarının Geçmişten Günümüze Şehir Yönetimine Etkisi	63
Tablo 15	: Ahilik Teşkilatının Çözülmesinin İç ve Dış Nedenleri	67
Tablo 16	: Ahilik ve TKY'nin Karşılaştırmalı Olarak Temel İlkeleri	75
Tablo 17	: TSE'nin Standartları ve Ahilik Teşkilatının Üretim Konusunda Amaçları...	83
Tablo 18	: Ahilik Teşkilatı Fonksiyonlarının Geçmişten Günümüze Şehir Yönetimine Etkisi	90

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1	: Ahilik Teşkilatının Hiyerarşisi	27
Şekil 2	: Anadolu Selçuklu Devleti'nde Yönetim Teşkilatında Bulunanlar	47
Şekil 3	: Ahi Teşkilatı, Lonca ve Gedik Fonksiyonel Dağılımı.....	72
Şekil 4	: Ahilik Teşkilatının Yerine Günümüzde Faaliyet Gösteren Kurumlar	76

KISALTMALAR DİZİNİ

BAĞ-KUR	:	Esnaflık ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal
BSTBKHK	:	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri
ÇSGBKHK	:	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri
DPB	:	Devlet Personel Başkanlığı
ESMKK	:	Esnaflık ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu
GTB	:	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Hakkında Kanun İlgili Kanun Hükmünde Kararnamesi
İŞ-KUR	:	Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü
MYK	:	Meslekî Yeterlik Kurumu
MYKK	:	Meslekî Yeterlik Kurumu Kanunu
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu Sigortalar Kurumu
STİSK	:	Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TESK	:	Türkiye Esnaflık ve Sanatkarlar Konfederasyonu
TKY	:	Toplam Kalite Yönetimi
TOBB	:	Türkiye Odaları ve Borsaları Birliği
TOBBK	:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanunu
TODAİE	:	Türkiye ve Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Genel
TSE	:	Türk Standartları Enstitüsü
TSEKK	:	Türk Standart Enstitüsü Kuruluş Kanunu

GİRİŞ

Ahiler; dönemin zanaatkârları, eğitimcileri, sosyal dayanışmacıları gibi kişilerin halkın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla devletine bağlı bir şekilde, hiçbir siyasî denetimin altına girmeden çalışan gönül insanlarıdır. Oluşturdıkları sivil toplum birliklerine de Ahilik Teşkilatı adı verilmiştir. Bu teşkilat; halkın gelişimi için gerek meslekî eğitim verilmesi gerekse de dinî eğitim verilmesinin yanında halkın sosyalleşmesine de katkı sağlamıştır.

Bir toplum; hangi dönemde yaşayacak olursa olsun, eğer gelişip büyümeye ihtiyacı varsa sosyal ve ekonomik faaliyetlerini ahlâkla birleştirerek bunu gerçekleştirebilecektir. Ahilik Teşkilatı, bu faaliyetleri Türkler arasında Anadolu Selçuklu Devleti'nde yapan kurum olarak kendisini göstermiştir. Bu teşkilat, özellikle Anadolu'ya göç eden Türk halkına vatan sevgisi kazandırarak şehirlerde güvenliğin sağlanmasına ön ayak olmuştur. Ayrıca, bununla yetinmeyip ülkede sanatın, ticaretin ve birçok mesleğin şehirlerden kırsal alanlara kadar gelişmesine çaba harcamışlardır.

Ahilik Teşkilatı ile ilgili yapılan çalışmalar genellikle meslekî ve sosyal bir kurum olarak bilinmektedir; ancak bunun dışında teşkilat, askerî ve siyasî özellikler taşıyarak yeri geldiğinde şehirlerini korumak için devlet yöneticilerinin yanında yer almıştır. Ahilik Teşkilatı ilk fonksiyonlarını, Selçuklular Döneminde bulunan şehirler yönetiminde göstermeye başlamış ve etkisini Osmanlı Döneminde de yaygın olarak devam ettirmiştir.

Yapılan araştırmada; Ahilik Teşkilatının meslekî ve sosyal boyutunun ağır bastığı sonucuna ulaşılmıştır; ancak teşkilatı sadece bununla sınırlandırmak mümkün değildir. Çünkü bu teşkilat, her zaman devletin yanında olan ve onu her türlü tehlikelere karşı koruyan bir sivil toplum örgütü özelliğini asla yitirmemiştir. Teşkilatın en temel görevlerinden biri de merkezi yönetim boşluğunu doldurabilmektir. Ahilik Teşkilatının, bunu gerçekleştirmede başarılı olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada, Ahilerin sadece esnaf ve zanaat gruplarından meydana gelmediği sonuca ulaşılmıştır. Teşkilatın mensupları arasında -özellikle ilk dönemlerde- ilmiye ve askerî

sınıflardan kimseler de yer almıştır. Daha sonraki dönemlerde ise esnaf gruplarının merkezi olması ve loncalara dönüşmesi nedeniyle iş ahlâkı ya da meslekî ahlâk ön plana çıkmıştır.

Çalışmadaki genel hedef; XII. yüzyıldan XIX. yüzyılın başlarına kadar Anadolu'daki esnaf ve sanatkâr birliklerine verilen bir isim olan Ahiliğin temel amaçları çerçevesinde; Ahilik Teşkilatının sadece bir meslek ve sosyal kurum olmadığını, bununla birlikte şehir yönetime katkılarının nasıl ve hangi kapsamda olduğunu, özellikle de bu teşkilatın günümüze yansımalarının olup olmadığı sorusuna cevap aramak olacaktır.

Ahilik Teşkilatının sahip olduğu dayanışmacı ruh özelliğine bağlı olarak; zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet, kısaca toplumun bütün fert ve kurumları arasında oldukça iyi münasebetler kurulmuştur. Herkesin huzur içinde yaşamasını sağlamayı hedefleyen bu teşkilat, Anadolu Selçuklu Devleti'ni Moğol tehlikesinden kurtarması ile Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan gelişimine siyasî-askerî büyük rol oynamasından hareketle şehirlerin yönetimine büyük katkı sağladığı kanaatine varılmıştır. Ayrıca, günümüzde Ahi Teşkilatının fonksiyonlarını yürütmeye çalışmak isteyen kurumlar aracılığıyla teşkilatın işlevlerinin günümüze yansımaları mutlaka olmuştur. Buna bağlı olarak teşkilatın görevini yerine getirecek çeşitli kurumlar oluşturulmuştur. Bu kurumların, Ahilik Teşkilatının birebir aynısı olmasa da Ahilik Teşkilatıyla benzer faaliyetler yerine getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada literatür taraması yapılmıştır. Tarama modeli kullanılarak ulaşılan verilerde ikincil kaynaklar ve araştırma kitaplarından faydalanılmıştır. Ayrıca internet üzerinden ulaşılan kitap, dergi ve makalelerden elde edilen bilgiler bir araya getirilerek çalışma hazırlanmıştır. Ahilikle ilgili bilgilerin literatür taraması sonucunda Mikail Bayram, Neşet Çağatay, Sabahattin Güllülü, Adnan Gülerman ve Sevda Taştekil, Veysi Erken gibi önemli ölçüde Ahi Teşkilatı hakkında çalışma yapan araştırmacılardan yararlanılmıştır.

BÖLÜM I

AHİLİK TEŞKİLATI

Çalışmanın ilk bölümünde; Ahi kavramının fütüvvetle ilişkisi, Ahilik Teşkilatının Anadolu’da ortaya çıkışı, amaçları, ilkeleri, temel görgü kuralları ve üyelerin hangi durumlarda teşkilattan düşeceği üzerinde durulmuş; sonrasında ise Teşkilatın Anadolu’da hızlıca yayılmasına vesile olan Ahi Evren’e değinilmiştir. Bölümün son kısmında ise bir gezgin olan İbn Battuta’nın Ahilik Teşkilatı hakkındaki görüşlerine değinilmiştir.

1.1. Ahi Kavramı

Ahi kelimesinin kökeni ile ilgili olarak iki farklı görüş ortaya atılmaktadır. Bunlardan birincisi; Ahi kelimesinin Arapça “kardeşim” demek olan sözcükten, ikincisi ise çeşitli kaynaklarda geçen Türkçe “akı” kelimesinden türetildiği iddialarıdır. Taeschner, bu kelimenin Arapçada erkek kardeşim anlamında olsa da aslında eski bir Türkçe kelime olduğunu vurgulamaktadır. Ahi kelimesinin akı şeklinde cömert, asil, alicenap, nezih ve civanmert gibi anlamlara geldiğini, muhtemelen Türkmence olan bu kelimenin Ahi şeklinin Büyük Selçuklu Devleti Dönemi’nde İran’a ve oradan da Anadolu Türklerine geçmiş olduğunu iddia etmiştir (Köksal, 2005: 49-50; Ülker, 2010: 5).

Her iki görüşün de haklı olduğu yanlar bulunmaktadır; çünkü Ahilik; el açıklığına, mertliğe dayanmasının yanında; Ahilik kurumundaki üyelerin birbirlerini kardeş olarak görmesine de dayanmaktadır. Buradaki kardeşlik cömertliğe ve dostluğa dayanan bir sevgi bağıdır, aynı anadan doğma gibi bir şart yoktur. Bireyin Ahilikte cömert olması, birbirlerini kardeş olarak görmesi doğru bulunurken, yardımda bulunmama gibi bir özellik bulundurulmaz (Doğan, 2006: 3).

Ahilik, XII. yüzyıldan XXI. yüzyılın başlarına kadar, Anadolu’da esnaf ve sanatkârlara denilmekteydi. Anadolu’nun çeşitli şehir, kasaba ve köylerinde bulunan esnaf ve sanatkârlar, kuruluşlarına eleman yetiştirmekte ve iş düzenine dikkat ederek onları sık sık kontrol etmektedirler (Bayram, 2012: 83).

Ahilik, ister Arapçadan gelsin isterse de Türkçe bir kavram olsun iki durumun da varacağı nokta aynıdır; çünkü kavramsal olarak ikisinden de çıkarabileceğimiz sonuç konukseverlik, dostluk, kardeşlik, yiğitlik ve dürüstlüktür. Bu kavramlara bağlı olarak belirli kurallar çerçevesinde esnaf ve sanatkârlar birliği adı altında Ahilik Teşkilatı oluşturulmuştur.

1.2. Ahiliğin Fütüvvetle İlişkisi

Ahilik Teşkilatı, Fütüvvet Teşkilatını model alan ve Ahi Evren tarafından öncülük edilen bir kurumdur. Teşkilat kurulmadan önce fütüvvet fikrini benimsemiştir. Daha sonrasında Ahi isimli Türk sofiler, Orta Asya ve Anadolu ‘nın çeşitli yerlerine kaynaklık etmişlerdir. Bu tür serbest kuruluşların bürokratik ve hiyerarşik oluşturmalarına katkı sağlayan Ahi Evren olmuştur (Taner, 2009: 2).

Fütüvvet sözcüğü fetâ kelimesinden meydana gelmiştir. Fetâ, sözlük anlamı bakımından “genç, yiğit, cömert” anlamındadır. Fütüvvet ise “gençlik, kahramanlık cömertlik” anlamlarına gelmektedir. Tasavvufi açıdan fütüvvet kelimesini VII. yüzyıldan itibaren önde gelen sofiler kullanmıştır (Temel, 2007: 4). Ayrıca bu kelime, Arapça “mürüvvet” kelimesi ile eş anlamlı olarak söylenilmiştir. Mürüvvet ise çoğu kez eli açıklık, konukseverlik ve başkasına yardım etme konusunda düşünen anlamındadır (Çağatay, 1990: 24).

Fütüvvet ile Ahilik arasındaki ilişkiye dair farklı görüşler mevcuttur. Claude Cahen, Anadolu Selçuklu Sultanı İzzeddin Keykavus’un (M.1210-1219) fütüvveti esas alan iktisadi bir örgütlenmeye gittiğini ve uygulamanın ilk etkilerini Konya’da gördüğünü belirtmektedir. Mikail Bayram ise, Ahi Teşkilatının ilk defa 1205’te Kayseri’de Ahi Evren tarafından kurulduğunu, daha sonra söz konusu şahsiyetin Konya’ya giderek Ahileri teşkilatlandığı görüşündedir. Franz Taeschner gibi düşünürler de Ahiliğin kaynağının fütüvvet olduğunu, halk arasında fütüvvetin yaygın şeklinin Ahilikle isimlendirdiğini ifade etmektedir (Bayram, 2012: 84). Bu kadar çok görüşün olması, Ahilik Teşkilatının sadece bir coğrafyada kalmayıp geniş bir alana yayıldığını gösterir niteliktedir.

Fütüvvetçilik, Ahilikten önce ortaya çıkmış bir kuruluştur. Fütüvvetçilik, daha çok kişisel erdemlere ve askerî niteliklere önem vermiştir; ancak Ahiliğin, XIII. yüzyıl başlarında Osmanlıların askerî ve yönetim kuruluşlarını düzene koymasına kadar hem esnaf ve sanatkârlar korporasyonu gibi hem de devletin askerî güçleri yanında, Abbasiler yönetimindeki fütüvvetçiler gibi onlara yardımcı olarak görev yapmış bir kuruluştur (Bayram, 2012: 84-85). Buradan çıkarılabilecek sonuç, Ahilik Teşkilatı birçok alanda

etkindir. Ahilik Teşkilatı kapsam olarak daha geniş olsa da fütüvvetten bağımsız olarak düşünmek mümkün değildir; çünkü başlangıçtan beri Ahilik Teşkilatı, fütüvvetçiliğin genel ilkelerini yani fikirlerini benimsemiştir. Bu ilkeleri, kendilerine ana kurallar olarak belirlemişlerdir. Genel hedefler bu kurallarına bağlı olarak şekillenmiştir.

Fütüvvetten söz eden eserlere fütüvvetname adı verilmektedir. Bu eserlerin amacı; toplum yararına çalışacak iyi, ahlâklı vatandaşlar yetiştirmektir. Ahilik Teşkilatı da fütüvvetnamelerin ana ilkelerini alıp kendi yapısal özelliklerine özgü kurallar ekleyerek yeni bir şekilde tüzük ve yönetmelikler düzenlemişlerdir (Çağatay, 1990: 19). Bu da Ahi Teşkilatının fütüvvetname eserlerini genel kaynak olarak kabul etmelerinin göstergesidir. Teşkilat; bu eserler dâhilinde, üyelerine dersler verip onların bu eserlerin genel kurallarına bağlı kalarak gelişmelerine yardımcı olmuştur.

Fütüvvet ayrıca Ahi örgütlerinin kuruluşunda fikir ortamı sağlayarak Ahiliğin ahlâkî yapısının şekillenmesine vesile olmuştur. XIII. yüzyılda Abbasi Halifesi Nasır (M.1180–1225), ülkesinin bozulan iç düzenini ve siyasal durumunu sağlamlaştırmak ve özellikle Batılı faaliyetleri etkisizleştirmek amacıyla Arap kültüründeki fütüvvet teşekküllerini merkezi otoriteye bağlayarak işlevselliğini artırmaya çalışmış; ayrıca çeşitli İslam ülkelerine elçiler gönderip bu tip yapılanmayı tanıtmak ve fütüvvet ruhuyla İslam birliğini sağlamak istemiştir. Bu bağlamda; Halife Nasır, önce Gıyaseddin Keyhüsrev daha sonraki yıllarda da I. İzzettin Keykavus ve I. Alâeddin Keykubat gibi Selçuklu Sultanlarıyla irtibat kurmuştur. Sultanlar düzeyinde kurulan ilişki çerçevesinde, İslam dininin temel prensiplerini çağrıştıran fütüvvet ilkeleri, Anadolu’da esnaf kesimi arasında kısa sürede benimsenmiştir (Gündüz vd.,2012: 38). Bu ilkelerin benimsenmesi sonucunda Ahilik Teşkilatı; Anadolu Selçukluları Dönemi’nde bu siyasî ve kültürel ilişkilerin kurulmasına bağlı olarak Fütüvvet teşkilatının yapısı içinde oluşturulmuştur.

Göçebe bir topluluk olarak Asya’dan gelen sanatkâr ve tüccar Türklerin, yerli tüccar ve sanatkârlar karşısında durabilmesi, onlarla rekabet edebilmesi için kendi aralarında dayanışma sağlayarak bir teşkilat kurmaları gerekmektedir. Kurulacak bu teşkilat ile iyi, sağlam ve standart mal yapılması ve bu malların satılması mümkün olabilecektir. Ahi birlikleri bu şartlara tabi olarak ortaya çıkmıştır (Ekinci, 1990: 16). Bu nedenle Ahilik Teşkilatının kurulmasında etkin olan ve bu teşkilatın yayılmasını hızlandıran Fütüvvet Teşkilatıdır.

Ahileri oluşturan esnaf birlikleri, İslam'ın ilk yıllarından itibaren görülmeye başlayan Fütüvvet Teşkilatında kendisini göstermiştir (Ülker, 2010: 5). Ancak şunu da belirtmemiz gerekir ki fütüvvetçilik gelişerek Ahilik haline gelmemiştir. Ahiliğin halk arasında fütüvvetin yaygın şekli olduğunu söylemek mümkün değildir (Kocatürk, 1985: 35). Bu teşkilatların birbirini tamamladığını ancak birebir aynı olduğunu söylemek mümkün değildir; çünkü Ahilik Teşkilatı fonksiyonel alan bakımında daha geniştir. Bunu en iyi açıklayan durum ise teşkilatta kimlerin üye olarak bulunduğuudur.

Ahilik Teşkilatına üye olunabilmesi için belirli bir meslek ve sanat mensubu olması gerekirken, fütüvvet geleneğinde belirli bir meslek veya sanata sahip olmaya gerek yoktur (Ekinci, 1989:14). Bunun yanında fütüvvetçilikte, daha çok kişisel erdemlere ve askerî niteliklere önem verilirken Ahilik bünyesindeki kişiler, XIII. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'nde askerî ve yönetim kurumlarını düzene sokmalarının yanı sıra lonca şeklinde de görevlerini yerine getirmişlerdir (Çağatay, 1997: 1-2).

1.3. Ahiliğin Anadolu'da Ortaya Çıkışı

Ahiliğin Anadolu'da ortaya çıkışı üzerine yapılan çoğu araştırmaya göre, sosyo-ekonomik nedenler üzerinde oluşturduğu görülmektedir.

Göçebe olan Türkler XI. yüzyılın ikinci döneminde Mâverâünnehir'nin civarından kalkarak İran'ı zapt ettiler ve Anadolu'nun doğu sınırına kadar geldiler. Gruplar halinde Kafkas yolları aşıldı. Alparslan'ın ordusu, Malazgirt Ovası'nda Bizans ordusunu bozguna uğratarak imparatoru esir aldıktan sonra hızlı bir şekilde Anadolu'ya yayıldı. Göçebe olan Türkler köylere kasabalara ve şehirlere yerleştiler (Anadol, 2001: 48).

Anadolu'ya gelen Müslüman Türkler, kendilerine Anadolu topraklarını ebedi kalacak vatan yapmak istediler. Bu sebeple, Anadolu'da yalnızca siyasî açıdan hükmetmek amacıyla değil aynı zamanda sosyal açıdan yerleşmeye hedeflendiler. Anadolu'da yeni bir bölge fetheden Selçuklu sultanları, ilk faaliyetlerini fethettikleri yerlerde cami, medrese ve zaviyeler inşa ederken aynı zamanda ticaret ve sanat erbabını da yerleştiriyorlardı (Tabakoğlu, 1986: 34). Çünkü bir yerde kalıcı olarak kalmak için sadece o yeri fethetmek yeterli değildir. Orada daimi olarak kalmak için kendi kültürünü ve düşünce anlayışlarını ticaret ya da yapacağı sanatlarla gösterebilmek gerekir. Ticaretteki hedef, kendi ekonomi gücünü fethettiği alana benimsetmektir. Sanattaki hedef ise hem o döneme hem de gelecek kuşaklara güzel sanat

eserlerini göstererek geçmiş dönemini onlara yansıtabilmektir. Böylece toplum yok olsa da o eserlerle daima anılmış olacaktır.

Anadolu'ya gelen Türkler arasında çok sayıda esnaf ve sanatkârın bulunmasının vesilesiyle istihdamın hızlandırılması gerekmektedir. Bundan dolayı, kurulduğu alanda Bizans Devleti bulunduğundan Bizans ile rekabet edebilecek şekilde güçlenmek için malın kalitesini korumak, üretim ihtiyacına göre ayarlamak, sanatkârlarda sanat ahlâkını yerleştirmek amaçlanmaktaydı. Ayrıca Türk halkının ekonomik yönde bağımsız hale getirilmesi, ihtiyaç sahiplerine her konuda yardım edilmesi, ülkede yapılacak her türlü saldırıya karşı askerî yardımın yapılması, sanatta, edebiyatta, müzikte, gelenek ve göreneklerinde milli heyecanın canlandırılması gerekmektedir (Ceylan, 2013: 15). Böylece artık Anadolu'nun ekonomi kaynakları Türklerin eline geçmiştir. İleriki dönemlerde Ahi Teşkilatının fonksiyonları ve ilkelerine bağlı kalındığı sürece Türkler ile rekabet edecek kurum ortaya çıkmamıştır.

Anadolu'da kitleler halinde yerleşik hayata geçen Türk toplumu için eski ve yeni değerlerin çatışma ya da uzlaştırmayla sonuçlandırarak biçimde karşı karşıya gelmesi söz konusu olmuştur. Aynı zamanda iki değişik toplum yapısını ve iki ayrı medeniyeti ifade eden değerlerin sentezi olarak Ahi birlikleri içerisinde sağlam bir uzlaştırma ile oluşmuştur (Güllü, 1977: 74). Ayrıca Ahiliğin Anadolu'da hızla yayılmasını sağlayan vesilelerden biri XII. yüzyılda Anadolu'nun siyaset durumuna bakıldığında devletin merkeziyeti I. Alaaddin Keykubad sonrası bozulmuş hanedan üyeleri arasında taht kavgaları başlamış, daha sonrasında Anadolu, Moğol saldırılarına uğraması sonucunda ülkenin güvenliği kalmamıştır. Bu durumdan bıkan halkın önde gelenleri Ahiliğin güçlenmesinde yardımcı olmuşlardır (Demir, 2004: 44). Burada çıkan sonuca göre Türklerin Anadolu'ya göç etmesi sonucunda bazı sorunlar yaşanmıştır. Örneğin, yeni gelen halkın değerlerini orada yaşayanlara kazandırmanın kolay olmadığı yargısına ulaşılmıştır. Bu iki farklı toplumun anlaşmasını kolaylaştıran Ahi Teşkilatı olmuştur; çünkü teşkilatın düşünce anlayışında dayanışma, birliktelik gibi dostane bir hoşgörü mevcuttur. Ahiliğin bunu sağlaması, gücünün daha fazla arttığını ortaya koyar niteliktedir. Buna ilaveten Ahilik Teşkilatının Anadolu'da güçlenmesini sağlayan vesilelerin siyasî nedenler üzerinde şekillendiğine, çalışmanın bazı kısımlarında değinilmiştir.

1.4. Ahi Birliklerinin Gelişimi

Ahi Birlikleri; başlangıçta daha çok debbağ (dericilik), saraç ve kunduracılıkla ilgili teşkilat olsa da zamanla köylü, asker ve özellikle esnaf ve sanatkâr içinde bulunarak çok yönlü sosyal bir kuruluş olarak gelişim göstermiştir (Bayram, 2003: 258).

Yalnızca bir gruba yönelmediğinden dolayı, Ahi Birliklerinin gelişimi hem halk hem de yöneticiler arasında olmuştur.

Teşkilatın ilk dönemlerinde Türkler, yoğun tüketici durumunda yer almaktaydı. Türk şehir topluluğunun tüketici olmadan ortaya çıkışı, genellikle zengin ya da büyük toprak sahibi kimselerin çevresinde toplanan Ahi Birliklerinin, esnaflaşma ve sanatkârlaşma süreci içine girmeleriyle mümkün olmaktadır. Bu gelişim, hem birliklerin yapısını etkilemekte hem de birliklere yeni fonksiyonlar kazandırmaktadır (Güllü, 1977: 89).

İlk Ahi Birliklerinin esnaflaşma ve sanatkârlaşma sürecinde, Türklerin şehir ekonomisine katılması onlar için önemli bir değişim meydana getirmiştir. Aynı zamanda, Anadolu şehirlerindeki ekonomik hayat Türklerin eline geçmiştir. Ayrıca tüketici durumunda olan Türk halkı, Selçuklu Döneminde büyük ekonomik gelişme sağlamış, bir diğer söyleyişle Ahi Birlikleri sayesinde önemli bir üretici güç olarak ortaya çıkmıştır. Bu birliklerin tarım dışı diye nitelenen “meta” üretime hâkim güç olması ile birlikte, aynı zamanda yerleşik hayat değerleri de belirli bir uzmanlaşma içine girmiştir. Ayrıca, Ahi Birliklerindeki bu değişiklikler, Türk toplumunun sosyal yapısında önemli değişime yol açmıştır. Sosyal yapıdaki bu değişiklik, yerleşik hayata geçmeye olanak sağlamıştır (Güllü, 1977: 90). Teşkilatın gelişimini hızlandıran faaliyetin, göçebe olan Türklerin yerleşik hayata geçirmek ve bunların yerleşik hayata geçmesiyle birlikte, tüketici durumda olan halk, üretici konuma geçmiştir. Bu üretim, zamanla teşkilatta yer alan esnaf ve sanatkârların çeşitlenmesi ile birlikte daha da artmıştır.

1.5. Ahilik Teşkilatının Amaçları

Ahi Birliği, köylere kadar uzanan örgütleriyle; milli birliği ve bütünlüğü, sosyal dayanışma ve yardımlaşmayı temel ilke olarak benimseyen, dostluk ve kardeşlik havası içinde, toplumsal ahlâk kurallarına sıkı sıkıya bağlı, milli bir toplum kurmayı amaçlayan bir kurumdur. Ayrıca yurt ekonomisinde temel ihtiyaç maddelerini en kaliteli, en ucuz biçimde üretmeyi öngören milli bir örgüt biçimiydi (Gündüz vd.,2012: 39).

Anadolu'ya göç eden göçebe Türkler, kendi sanat ve ticaretlerinde yeni bir yaşam ve çalışma kültürü oluşturmayı çabalamışlardır. Dolayısıyla önce bütün esnaf ve sanatkârlar tek bir örgüt altında toplanmış ve bunlar ahlâkî, meslekî ve askerî bir eğitimden geçirilmeye hedeflenebilmiştir (Durak ve Yücel, 2010: 153). Teşkilatta zaman içerisinde alanlarına göre uzmanlaşmaya gidilse de bütün meslekler Ahilik hedeflerini ortak bir şekilde almışlardır.

Ahiliğin temel amacı ise insanın dünyada ve ahirette mutlu olmasına yardımcı olmaktır. Bu yaklaşım; Ahilerin dünya için ahiretini, ahiret için dünyasını terk etmeyen dengeli bir hayat anlayışı geliştirmelerini sağlamıştır. Ahilik anlayışına göre bütün insanlar, eşya, tabiat ve dünya, Allah'ın bütün insanlığa bahsettiği emaneti kabul edilmiştir. Dolayısıyla emek gücünün, tüketicinin kısaca insanın ve tabiatın sömürülmemesi, aralarında adalet ve denge ilkeleri korunarak bireysel ve toplumsal refah ve huzurun sağlanması esas alınmıştır (Gülberman ve Taştekil, 1993: 4).

Ahi Örgütü, insanın sadece bu dünyaya bağlı kalıp hırsla çalışıp bencil bir anlayış içerisinde olmasını engellemiştir; ama bunu yaparken de insanı yalnızca ahirete yöneltip yaşadığımız dünyadan vazgeçirmek de istememiştir. İki dünya için de dengeli bir şekilde çalışmamız gerektiğini insanlara kazandırmaya çalışmıştır; çünkü eğer bunlar arasında denge kurulursa o zaman istenilen mutluluğa ulaşılacaktır.

Ahiler çatışmacı değil, dayanışmacı bir ruh yapısına sahip olmuşlardır. Bu nedenle onlar zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet yani toplumun bütün fert ve kurumları arasında iyi ilişkiler kurarak herkesin huzur içerisinde yaşamasını hedeflemişlerdir. Dolayısıyla Ahilik; üretmeden tüketmeye, ihtiyaç fazlasını tüketmeye, haksız rekabete, güçlünün zayıfı sömürmesine, haksız kazanç sağlamaya, insanları kandırmaya kısaca, ahlâkî olmayan her türlü davranışa karşı olan bir düşünceyi savunmuştur (Ekinci, 1990: 22).

Ahilik Teşkilatı, İslam inancı ile Türk örf ve adetlerini kaynaştıran bir düşünce sistemi olarak insanı her şeyin üzerinde tutmuş ve “insan-ı kâmil” denilen bir ideal insan tipi oluşturmak istenmiştir. Dahası üyelerini sanat ve meslekî açıdan eğitmeyi amaç edinmiştir (Gülberman ve Taştekil, 1993: 4). İnsanoğlu, İslam inanışına göre bütün canlılardan üstün olarak yaratıldığından dolayı “insan-ı kâmil” olarak anılmıştır. Diğer canlılar onun hizmetine verilmiştir; ancak bu durum insanoğlunun kendi ihtiyaçlarına göre hareket edip diğer canlılara zarar vereceği anlamına gelmemektedir.

Teşkilat, bu nedenle üretim yaparken doğayı korumak gerektiğini üyelerine kazandırmaya çalışmıştır; çünkü teşkilat doğanın da canlı olduğunu ve bir gün doğa olaylarının tükenme ihtimalini düşünmüştür.

Anadolu'ya göç eden Türkler, sosyo-ekonomik açıdan köklü bir değişikliğe uğradığı için Ahiliğin sosyo-ekonomik açıdan amaçları olacaktır. Bunlar şunlardır (Soykut, 1971: 87) :

1. Kişiyi eğitip, üretici ve faydalı bir hale getirebilmek ve bu suretle onu toplumda layık olduğu en uygun yere ulaştırabilmek,
2. Ahlâklı, verimli ve üretken bir çalışma ortamı meydana getirebilmek ve ortamın devamlılığını sağlamak,
3. Karşılıklı anlayış ve güvene dayalı işbölümü ve işbirliğini gerçekleştirerek, toplumda sosyo-ekonomik açılardan denge kurabilmektir

Şunu belirtmemiz gerekir ki sosyo-ekonomik açıdan, toplumda çeşitli statülerin ortaya çıkması bazı insanların zengin bazı insanların fakir olması Ahilik tarafından normal karşılanmaktadır; ancak teşkilat, güçlülerin zayıfları ezmesine ya da bir kimsenin haksız kazanç elde ederek zenginleşmesine karşı çıkmaktadır (Şimşek, 2002: 25).

Özetleyecek olursak Ahilikte amaç; bireyin gereksinimlerini karşılamak için belirli meslek dâhilinde topluma faydalı “insan-ı kâmil” yetiştirmektir. Onlar bunu yaparken ne bireyi topluma ne de toplumu bireye ezdirmişlerdir. Dahası, ihtiyaçlar karşılanırken tabiatı bile koruma altına almışlardır. Amaçlarını gerçekleştirebilmek için insanlara gerekli eğitim ve meslek ortamları hazırlayarak, insanların dayanışma içerisinde olmasını sağlamışlardır. Teşkilatın bu faaliyetleri sosyal adalete bağlı olarak yapılmıştır.

1.6. Ahilik Teşkilatının İlkeleri

Ahiliğin ilkeleri, kuralcı bir yaklaşımdan ziyade daha çok pratik yaşam şartlarında, Ahilik çalışmalarında oluşmuştur. Yani; yaşamlarındaki gerçeklerden, iş ve üretim hayatının gereklerinden doğmuştur. Sadece tek bir düşünce sistemine bağlı kalmadığından dolayı hayat gerçeklerini yakalamış ve bunlardan ilkeler üretilmiştir. Hayat, düşünce ve uygulama bir odakta birleşmiştir (URL1: 21.09.2017).

Bu teşkilat, Anadolu'nun en ücra köylere kadar yayılan üyeleri sayesinde, millî birliği, bütünlüğü, sosyal dayanışma, sosyal adaleti ve sosyal yardımı temel ilke olarak benimsemiştir. İslam dinin ahlâk düzenine göre hareket eden, millî birlik ve bütünlüğe sahip bir toplum kurmayı hedefleyen ayrıca ekonomide temel gereksinimleri sağlayarak yaptığı

ürünlerin kaliteli ve en ucuz biçimde üretmeyi ve üretimden doğan ilişkileri sahip olduğu değerler doğrultusunda düzenlemeyi amaçlamaktadır (Akçacı ve Özdemirci, 2014: 33)

Ahi Teşkilatının yaklaşık 740 ilkesi mevcuttur. Tüm ilkelerin tamamı sayılamayacağından dolayı, en önemli ilkeleri olarak gösterebileceğimiz açık ve kapalı olmak üzere üçer teşkilat üyeleri bu ilkeleri benimseyip kendilerine rehber ettiği takdirde, teşkilatın bireyleri olabilir aksi takdirde üyeliğe giremez; çünkü bu altı ilke teşkilatın mihenk taşı konumundadır. Bu mihenk taşları ilkesini Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1 : Ahi Teşkilatın Temel İlkeleri

	Açık olanlar	Kapalı olanlar
1	<i>Ahinin eli açık olmalı;</i> herkese karşı cömert olmayı ve ikramlarda bulunmayı bilmelidir.	<i>Ahinin gözü kapalı olmalı;</i> kimseye kötü bakmamalı ve ayıbı gizlemeyi bilmedir.
2	<i>Ahinin kapısı açık olmalı;</i> konuksever olmalı, dışarda kalanlara evini açmayı bilmelidir.	<i>Ahinin dili bağlı olmalı;</i> kimseye kötü söz söylememeli, yalan söylememeli yani başta dili olmak üzere her haliyle dürüst olmayı bilmelidir.
3	<i>Ahinin sofrası açık olmalı;</i> aç, yoksul ve kimsesizleri misafir ederek onlara sofrasını paylaşmayı bilmelidir.	<i>Ahinin beli bağlı olmalı;</i> kimsenin ırzına, namusuna, haysiyetine ve şerefine göz dikmemeli ve bunu yapanlara da gereğinin yapılmasını bilmelidir.

Hızlı (2011: 17)’den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bunlar dışında Ahiliğin en önemli ilkesi “sır” saklamaktır. Bu nedenle Ahiliğe ait ilkeler, yazılı belge haline getirilmemiştir. Ahilik ilgili konularına ilişkin değerlendirmeler, daha çok Ahi olan kişi ve kurumların tahmin ve incelemelerine dayandırılmıştır (Gülerman ve Taştekil, 1993: 5).

1.7. Ahilikteki Temel Görgü Kuralları

Ahi Teşkilatındaki eğitimin asıl amacı, bireyi sosyalleştirerek üstün insan konumuna getirebilmektir. Özellikle günümüzde bireyin sosyalleşmesi için olması gereken görgü kuralları olarak bilinen tüm kuralların Ahi Teşkilatının üyelerine kazandırılmaya çalışıldığı bilinmektedir. Ahilikteki kuralların bireylere kazandırabilmek için cumartesi akşamları zaviyelerde dersler verilmiştir. Ahilik Teşkilatı “Nefsin terbiyesi, ders terbiyesinden daha hayırlıdır.” hadisi esas alınarak görgü kurallarını benimsetmeye çalışmıştır (Erken, 2008:129).

Teşkilat, bazı görgü kurallarını bireyin tavır ve davranışları haline getirmek istemiştir. Bu görgü kuralları Tablo 2’de verilmiştir. Bu görgü kuralları sayesinde bireyin olgunlaşıp hem

kendisine hem ülkesine yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu görgü kuralları da zaten İslam dinin etik ve hadislerin bir geleneği olarak teşkilat üyelerin toplumu yönlendirmek amacıyla oluşturmuşlardır. Bu görgü kuralları uzun bir süre teşkilatın vazgeçilmez unsurları olmuş ve günümüzde bile bu örf Müslüman milleti içerisinde devam etmektedir.

Tablo 2 : Ahilik Teşkilatında Görgü Kuralları

Görgü Kuralları	Özellikleri	Görgü Kuralları	Özellikleri
1.Yemekte Uyulması Gereken Edepler	Sağ dizin yukarıya dikilmesi, Sol ayağın aşağıda durması, Yemeği dökmeme, Lokmanın küçük olması ve o lokmanın çiğnemesi gerekir.	6. Evden Çıkarken Uyulması Gereken Edepler	Çıkarken sol ayakla çıkmak, Neşeli çıkmak, Endişeli çıkmamak, Çıkarken yukarıya bakmamak.
2. Su İçmekle İlgili Uyulması Gereken Edepler	Bardağı iki eli ile tutma, Dinlene dinlene içmek ve bitirmek, Dökmemek.	7. Pazarda Uyulması Gereken Edepler	Omuzunu kimseye vurmamak, Uzaktakileri çağırmamak, Kahkaha ile gülmemek, tükürmemek.
3.Elbise Giymekte Uyulması Gereken Edepler	Sağdan başlamak, Sarığı oturarak sarmak, Yürüyerek bir şey giymemek, dururken giymek.	8.Alışverişte Uyulması Gereken Edepler	Yumuşak söylemek, Az almak, Aldığı şeyi geri vermemek.
4.Mahallede Yürümede Uyulması Gereken Edepler	İşi olmadıkça mahallede gezmek, Açık kapı ve pencerelerden bakmamak, Çocuklara uymamak,	9.Eve Bir Şey Getirmede Uyulması Gereken Edepler	Elbisesini tasıma vasıtası yapmamak, Açıktan getirmemek, Eve varır varmaz getirdiği gıdaları yememek.
5.Yürürken Uyulması Gereken Edepler	Sert yürümek, Çukurlara basmamak, Yanlara bakarak yürümek, Yol ortasında yürümek.	10.Eve Girerken Uyulması Gereken Edepler	Haber vermek, Sağ ayakla girmek, Selam vermek, Besmele ile eve girmek.

Doğan (2006:187-188)'den yararlanılarak hazırlanmıştır

1.8. Ahiliğe Kabul Edilmeyen Gruplar ve Ahilikten Düşüren Durumlar

Ahi Teşkilatının temel eserleri olan fütüvvetnamelerde hangi grupların Ahiliğe kabul edilip edilmeyeceği belirtilmiştir. Bu eserlerde değinildiği gibi, Ahilik Teşkilatının kapısı iyi, ahlâklı ve düşünceli herkese açıktır. Ayrıca, özellikle ahlâkî unsurlarının bazılarını kaybeden Ahilerin, Ahilik yolundan ayrılmış olduğu fütüvvetnamelerde geniş bir şekilde yer almıştır. Ahlâkî davranış bozuklukları, Ahilik kurumunda afet olarak kabul edilir. Ahilik Teşkilatı, bu afetlerle mücadele edilmesi gerektiğini savunmuştur (Sarı, 2016: 25-26; Erken, 2008: 63-

64). Bu duruma bağılı olarak, Ahilik Teşkilatına giremeyecek olanlar ve Ahi üyesi olup daha sonra şartlarını taşımadığı için teşkilattan düşenler Tablo 3’te verilmiştir:

Tablo 3 : Ahilik Kabul Edilmeyen ve Ahilik Grubundan Düşüren Durumlar

	Ahiliğe Kabul Edilmeyenler Gruplar	Ahilikte Düşüren Durumlar
1	Münafıklar olanlar,	İçki içmesi durumunda,
2	Kâfir olanlar,	Zina etmesi durumunda,
3	Müneccimler,	Gammazlık yapması durumunda,
4	İçki içenler,	Kibir etmesi durumunda,
5	Tellallar (Yalan söyleyen reklamcılar),	Haset etmesi durumunda,
6	Pişekârlar (Sözünde durmayanlar),	Yalan söylemesi durumunda,
7	Zalimler,	Verdiği Sözde durmaması durumunda,
8	Gaddarlar,	İnsanların ayıbını araması durumunda,
9	Seyyadlar (Keyfi Avcılar),	İnsanlara karşı gıybette bulunması durumunda,
10	Muhtekirler (Karaborsacılar) vb.	İnsanlara iftira etmesi durumunda,
11		Hırsızlık yapması durumunda,
12		Haram işlerin peşinde koşması durumunda.

Sarı (2016:25-29)’dan yararlanılarak hazırlanmıştır

Ahilik Teşkilatının Tablo 3’te sayılan ahlâkî ilkelere ters olan unsurları bireyden başlayıp bir bölgede yaşayan tüm insanları olumsuz etkilemektedir. Zaten bu davranışların hepsi ayrıca Kur’an’da da yasaklanan fiillerdir. Bu nedenle, teşkilat bu özellikte olanları aralarına almamıştır. Eğer aralarına girmişse de daha sonra onları teşkilattan çıkarmıştır.

1.9. Ahi Evren (Ahi Evran)

Ahi Evren’in hayatına geçmeden önce isminin kelime anlamı olarak “Evren mi yoksa Evran mı?” sorusuna cevap olarak Türkçe ses uyumuna uygunluğu bakımından Evren kelimesinin daha gerçekçi olduğu, bu konuyu araştıranlar tarafından tahmin edilmektedir. Çünkü eskiden Ahi Evren hakkında özel araştırma yapan tek yazar Gelibolu Mustafa Efendidir ve bu kelimeyi elifsiz imlâ ederek kullanmıştır. Ayrıca, tarihçi Âşık Paşazadenin eserinde ve Dede Korkut Hikâyelerinde bu kelime Evren şeklinde kullanılmıştır (Bayram,1991:79).

1.9.1. Ahi Evren’in Hayatı

Ahi Evren hakkında bahsi geçen eski kaynaklarda, Ahi Teşkilatının Ahi Evren tarafında oluşturulduğu ve onun Ahiliğin sultanı, debbağların piri, olduğu birçok araştırmada

savunulmaktadır; ancak bugüne kadar Ahi Teşkilatı hakkında yapılan çalışmalarda, elde edilen kaynakların. Ahi Evren, örgütünün ilk kurucusu olmasa da Ahilik Teşkilatının ilkelerini geliştiren ve Anadolu'nun dört bir yanına teşkilat kurulmasını sağlayan ve bu teşkilatın liderliğini yapan bir şahsiyettir (Şimşek, 2002: 28-29). Ahi Evren, teşkilatına kazandırdığı üyeler sayesinde, Anadolu'nun en ücra köşesinde bulunan köylere kadar bu teşkilatın izlerinin yayılmasına vesile olmuştur.

Ahi Evren, hayatı ve kişiliği hakkında çok az şey bilinse de adı Şeyh Nasiruddin Mahmud bin Ahmed el-Hôyi'dir. 1171 yılında Azerbaycan'ın Hoy şehrinde doğmuştur. Fakir bir ailenin çocuğu olan Ahi Evren, başlangıçta bir demircinin yanında çalışmaya başlamış daha sonra da debbağlık sanatına girmiş ve sanat kolunun gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır (Gülerman ve Taştekin,1993: 26). Yaşamı büyük zorluklarla geçmiş; ancak günümüze kadar faaliyetlerin en önemlisi olan Ahilik Teşkilatının Anadolu'da ilerlemesinde ve çeşitli meslek eğitim kurumlarının oluşmasında büyük rol oynamıştır.

Yaşamı ile ilgili birçok rivayet söylenmiştir. Örneğin; Cevat Hakkı Tarım'ın söylediği rivayete göre Ahi Evren, Hz Peygamberin amcası Abbas'ın oğludur. Asıl adı Mahmut'tur. Ona Sultan Ahi Evren adını, Bedir Savaşı'nda "evren" gibi her yöne saldırmamasından hoşnut olduğu için Hz Muhammed (SAV) vermiştir. Hz. Ali, kızı Rukiye ile evlendirmiştir. Nikâhı da Peygamber (SAV) kıymıştır. Daha sonra da Peygamber (SAV) Ahi Evren'in beline şed bağlamış ve ona icazet vermiştir. Bundan sonra diyar diyar dolaşmıştır. En sonunda Kırşehir'de karar kılmıştır. Kırşehir'e geldiğinde, ejderhadan korkan halk ondan yardım istemiş o da dua ile ejderhanın yüzünü yüzüne sürerek ejderhayı kendisine bağlamıştır (Tarım, 1938:116-117). Daha sonraki araştırmalarda Ahi Evren'in, Alaeddin Keykubad'ın (1220-1237) tahta çıkışının ardından kendisine gelen davet üzerine Konya'ya yerleşmiştir. Burada debbağlık mesleğini sürdürmüş olduğu rivayet edilmektedir. Evren, Alaeddin Keykubad'ın destek ve yardımı sayesinde bir taraftan tasavvufi düşünceye ve fütüvvet ilkelerine bağlı kalarak tekke ve zaviyelerde şeyh-mürid ilişkilerini, diğer taraftan iş yerlerinde usta, kalfa ve çırak münasebetlerine bağlı olarak iktisadi hayatı düzenlemiştir (Kızıler, 2015: 413).

Ahi Evren, Konya'dan sonra Denizli, İzmit, Kayseri gibi birçok şehir ve kasabada bulunmuştur. En sonunda, Kırşehir'e yerleşmiş ve ölümüne kadar burada kalmıştır. Doksan üç yıl yaşadığı rivayet edilmektedir. Bu dönemlerde Hacı Bektaş-ı Veli ve Mevlânâ Cellâleddin-i Rûmî gibi önemli düşünürlerin yaşadığı anlaşılmaktadır (Hızlı, 2011: 21).

Ahi Evren gezdiği bu yerlerde o yörenin önde gelenleri ile görüşüp onları dergâh ve zaviyeler yapmaları için teşvik etmiştir. O, fütüvvetnamelerde açıkladığı temiz ahlâk, fazileti ve teşkilatçılığı sayesinde; Ahiliği bir esnaf ve sanatkârlar nizamı şeklinde kurmaya çalışmış, Ahilik anlayışının yayılmasına ve teşkilatlanmasına öncülük etmiştir. Bunu yapmak için devlet yöneticilerinin desteğini almıştır. Bu yöneticilerin verdiği desteklerle sanatlarını ortaya koymak için Kayseri’de bir sanayi sitesi kurmuştur. Bu sanayi sitesinde Debbağlar Çarşısı’nın orta yerinde bulunan cami hangarında kurduğu teşkilat üyelerine dinî ve fikri talim ve terbiye eğitimi verme ile uğraşmıştır (Demir, 2004: 6).

Ahi Evren, halkın ekonomik durumunu iyileştirmek, meslek sahibi olmasını ve halkı din sömürsünden kurtarmak için çalışmıştır. İşe ayakkabıcı ve saraç esnafını teşkilatlandırmakla başlamasına rağmen, kısa zamanda üstün becerisi, ahlâkî sağlamlığı ve hak severliği ile büyük bir ün yapmış ve saygı toplamıştır. Kurulmasına öncülük eden teşkilatın başkanı, yani “Ahi Babası” olmuştur (Yılmaz, Kaya ve Aydemir, 2012: 39).

1.9.2. Ahi Evren’in Fikirleri ve Eserleri

Ahi Evren, "Hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için, yarın ölecekmiş gibi Ahiret için çalış." hadis-i şerifini kendisine rehber edinmiştir. Evren, Ahilik Teşkilatı mensuplarına; dünyada yaşamak için bilgiye, ahlâka, sanata, yardımlaşmaya ve dayanışmaya, ahiret için de takva ve iman esaslarına sınıksız sarılmaya ihtiyaç olduğunu hatırlatmıştır (URL2: 22.09.2017).

Evren, yaşadığı dönemdeki birçok insanı bu felsefi anlayışı ile etkilemiştir. Bu düşüncesi ile kendisinden sonra gelecek insanlara bile ahlâk ve ilkelerini bu doğrultuda kazandırılanlar da olmuştur. Özellikle müslüman bir halk bunu İslam dininin bir ilkesi olarak kabul etmiştir; çünkü iki dünyadan da vazgeçemeyeceğimiz için ikisi için de çalışmamız gerekmektedir.

Bu ahlâk anlayışına bağlı olarak sanat ve konukseverliği içinde bulunduran Ahiliğin teşkilatlanması ile birlikte Ahi Evren’in kazandığı saygı, yüzyıllar boyunca özellikle tüm esnaf ve sanatkârlara yön vermiştir. Onların işlerinin kolaylaşmasını ve düzenlenmesini sağlamıştır. Özellikle esnaflarla kalmayıp yeniçeriliğin kurulmasına da vesile olmuştur. Benimsenen bu ahlâk sonucunda, devlet adamları bu kuruluşa girmeyi onur bilmişlerdir. Mesela, Osmanlı hükümdarı Sultan Orhan Gazi ve oğlu I. Murad gibi padişahların yanı sıra, üst düzey yöneticileri birer Ahi olmuşlardır (Çağatay, 1997: 50).

Ahi Evren’in topluma mal etmiş en büyük eseri olan Ahilik Teşkilatı dışındaki bazı yazılı eserleri Tablo 4’de verilmiştir:

Tablo 4 : Ahi Evren'in Eserleri

	Eserler	Eser Hakkında Bilgiler
1	<i>Matâli'ül İman</i>	Bu eserde Ahi Evren Ahi Teşkilatının yapısı içerisindeki esnaf ve sanatkarlar zümresini manevi dünyalarını tarif, inanç formasyonu kazandırmak için kaleme almıştır.
2	<i>Tabsiratü'l Mübtedi ve Tezkiretü'l-Müntehi</i>	Kısa adı “Tabsira” olan bu eser Ahi Evren’in en tanınmış ve en yaygın olan eseridir. Tasavvuf felsefesine ilişkin bir eserdir.
3	<i>Menahic-i Seyfi</i>	Kırşehir Emri Seyfî’-d-Din Tuğrul adına kaleme almıştır. Şafî mezhebi ilmihalıdır.
4	<i>Letâif-i Gıyasiye</i>	Dört cilt olan bu eserin birinci cildi felsefe, ikinci cildi ahlak ve siyaset, üçüncü cildi fıkıh, dördüncü cildi dua ve ibadet konuları hakkındadır.
5	<i>Letâif-i Hikmet</i>	Bu eser Sultan II. İzzü’ddin Keykavus’a sunulmuştur. Siyaset-name türü olan bu eser halkın belirlenen ihtiyaçlarını karşılaması, istihdamın, kaliteli ve ucuz üretimin artırılması sırasında ortaya çıkabilecek mesellerin giderilmesi için alınacak tedbirler neler olacağını anlatılmaktadır.
6	<i>Âğâz u Encam (Vasiyet)</i>	Bir vasiyetname olup, Ahi Evren’in en son olarak kaleme aldığı eserdir.
7	<i>Mürşidü'l Kifâye</i>	Ruhun bekası hakkında olup, I. Aladdin Keykubad’a sunulmuştur
8	<i>Yezdan Şinahi</i>	Felsefe konular içeren eseridir.
9	<i>Medh-i Fakr u Zemni-i Dünya:</i>	Sühreverdi el Maktul’un “Vasiye” sinin tercümesi olup Celaleddin Karatay’a sunulmuştur.
10	<i>Tuhfetü’ş-şekur:</i>	Ahi Evren kayıp eserlerdendir. Sadru’-d-Din Konevi’ye yazdığı bir mektupta bu eserinden bahsetmekte ve Tâcü’-d- Din-i Kâşi yazdığını bildirmektedir.
11	<i>Ulum-i Hakiki</i>	Letaif hikmet’de bu eserinden bahsetmektedir. Henüz bir nüshasına rastlanmamıştır.
12	<i>İlmü’t teşrih:</i>	Tıbbı dair bir eser olduğu tahmin edilmektedir ve nüshası bulunmamıştır
13	<i>Müsari’ü’l-müsari:</i>	Ünlü kelimacı Şehristani’nin İbn-i Sina’ya reddiye olarak kaleme aldığı “Musari” veya “Musarra” diye bilinen eserine Ahi Evren bir reddiye yazarak Müsari’ü’l” adı vermiştir.
14	<i>Tercüme-i el – Elvâhu’l-İmadiyye</i>	Sühreverdi el-maktul’dan tercüme olup bilinen tek nüshası Konya’dadır.

Bayram (1991:65-70)’den yararlanılarak hazırlanmıştır

Ahi Evren bu eserleri arasında “Letâif-i Hikmet” adlı kaynakta sanat ürünü yapanların belirli bir yere toplanmalarını ve orada sanatlarını ortaya koymalarını öğütlemektedir. Bununla ilgili olarak, aşağıda belirttiği sözlerin sonucunda şehirlerde sanayi çarşılarının kurulması fikrinin ortaya atıldığını görüyoruz:

Toplum çeşitli sanat kollarını yürüten insanlara muhtaç olduğuna göre bu sanatların her birini yürüten çok sayıda insanların belli bir yerde toplanmaları ve sanatkarların her birinin kendi sanatlarıyla meşgul olmaları sağlanmalıdır ki toplumun bütün ihtiyaçları görülebilsin (Bayram, 2003: 66).

Ahi Evren, günümüzde Anadolu şehirlerde bulunan çarşılar oluşturarak her mesleğe ait esnaf ve sanatkar birlikleri mevcut olmasını sağlamıştır. Her meslek üyesinin kendi alanında

uzmanlaşarak eserler vermesi, ailesinin ihtiyaçlarını karşılamasının yanısıra toplumun bir bireyi olarak da faydalı ürünlerin ortaya konulmasına imkân tanımıştır.

Evren, yukarıda değindiğimiz eserlerde bazen insanların kendi aralarında yaptığı dedikodudan çekinmekte, yakınmakta ve buna karşı Allah’a sığınmakta, bazen sabırsızlıkla Mehdi’yi beklemekte, bazen de döneminin yöneticilerinin yaptığı zulüm ve adaletsizlikleri, haksızlıkları dile getirmektedir. Bu yüzden Ahi Evren, ölünceye dek Moğol emperyalizmi ve bunun işbirlikçilerine karşı hep bir mücadele içinde olmuştur (Gülvaboğlu, 1991: 13).

Bu eserlerden verdiği mesajlardan anlaşılacağı üzere Evren, hakkı savunduğunu ve bunun için hem ülke içerisinde hem de dış devletlerin Anadolu halkına karşı yapacağı zulme karşı çıkmasıyla örnek bir insan olarak anılmaktadır.

Onun örnek yaşam biçimi, cömertliği ve takvası ile halkın gönüllerine taht kurmuş ve ölümünden sonra kabri türbe haline dönüştürülmüştür. Böylece, adı etrafında veli kültü teşekkül etmiştir. Bugün Kırşehir’de bulunan türbesi, müminlerin feyz aldığı bir makam olmasıyla ölümünden yüzyıllar sonra dahi yaralı gönüllerin huzur aradığı ve güç umduğu bir türbe haline gelmiştir. Onun ismi etrafında teşekkül eden kültürü, yalnızca türbesiyle sınırlı kalmamıştır. Ahi Evren’in kerametleri de yüzyıllar boyunca dilden dile dolaşmıştır (Gökalp, 2005: 23-37).

1.1.10. İbn Battuta’ya Göre Ahilik ve Bazı Ahi Şehirleri

Ahi şehirleri hakkında en ayrıntılı bilgilere yapan İbn Battuta, Anadolu’ya XIV. yüzyılda gelmiştir. Gittiği bütün şehirlerde Ahilerin etkin olduklarını görmüş ve şaşkınlığa düşmüştür. Anadolu şehirlerinde yaşayan Ahilerin tasvirini yapan Battuta, Ahilerin dayanışma ve konukseverliğinden oldukça etkilenmiştir. Anadolu’da karşılaştığı ilk Ahiler için şunları dile getirmiştir :

Şunu özellikle belirtmeyim ki Bilad-ı Rum (Anadolu) denilen bu ülke, dünyanın en güzel memleketidir. Burada yaşayan insanlar, Allah’ın en şefkatli kulları olup, onlar için bolluk ve bereket Şam’da, şefkat ise Bilad-Rum’da denilmiştir. Bu ülkede bir zaviye veya bir eve indiğimizde kadın olsun erkek olsun hemen durumunuzu soruştururdu. Ayrılacağınız sırada da bir akraba gibi bizimle vedalaşırlar, üzüntüyle gözyaşı dökerdi (Aytekin, 2012: 142).

Battuta, Ahiliğin tanımını şöyle yapmaktadır: Evlenmemiş, bekar ve sanat sahibi olan gençlerle kendi aralarında bir topluluk meydana getirip içlerinden seçtikleri bir kimseye denirdi. Bu topluluğu da Fütüvve- gençlik adı verilir. Başlarında bulunan kimseye de Ahi Kardeş adı verilirdi. Kardeşler geçimlerini sağlamak amacıyla gündüzleri çalışırlar ve o gün

kazandıkları parayı ikindiden sonra topluca Ahi Kardeş'e verirlerdi. Bu para ile tekkenin ihtiyaçları karşılanır, topluca yaşamak ve gelen misafirler için gerekli yiyecek ve meyveler satın alınırdı. Örneğin, eğer tekkenin bulunduğu köye, beldeye ya da şehre bir yolcu gelirse, onu tekkede misafir ederler ve alınan yiyeceklerden yolcu gidene kadar ikramda bulunurlardı (Parmaksızoğlu, 1989: 8).

Ahilerin ıssız yerlerde zaviyelere sahip olduklarını, gelenlere hizmet ettiklerini anlatan İbn Battuta zaviyelerin masraflarını karşılamak için vakıfların oluşturulduğunu söylemiştir. Battuta, istisnasız her şehirde Ahi birlikleri tarafından karşılanmış, zaviyelerinde en iyi şekilde ağırlanmış ve hediyelerle uğurlanmıştır. Üstelik bazı şehirlerde İbn Battuta'yı konuk etme hususunda, iki ayrı Ahi birliği arasında sert bir çekişme bile yaşanmıştır. Ahi şeyhleri ve emirlerindeki elemanlar, misafirlik sırasında adeta kutsal bir görev yapar gibi kendisine hizmet etmişlerdir. Bu nedenle, Battuta vardığı her yerde Ahi zaviyelerinin olup olmadığını ilk önce sormuştur. Onlar için övücü sözler söylemekte ve onlara dua etmiştir. (Dizer, 2012: 89-90; Şeker, 2001: 80-81). Battuta'nın Anadolu'nun bir şehrini gezmekle kalmayıp birçok şehirde özellikle Ahilere misafir olmak için gittiği anlaşılmaktadır. İbn Battuta, Ahilerin misafirperverliğinin yanı sıra daha birçok özellikleri olduğuna kanaat getirmiştir.

İbn Battuta, Ahilerin konukları yedirip, içirip ve ağırlamakla kalmayıp her türlü kötülöklere karşı onları koruduklarını eserinde anlatmıştır. O, Ahilerin kötölükleri ortadan kaldırarak toplumda huzur ve güvenlik için çalışan kimseler olduğunu, yani bir bakıma polis ve zabıta görevini yerine getirdiklerinden bahsetmiştir. Dahası, eğer bir bölgede, idarî bir otorite bulunmazsa, boşluğun Ahiler tarafından doldurulduğunu belirtmiştir. Bu da toplumda Ahilerin örnek bir konumda olduğunu göstermiştir. Örneğin; Aksaray'da Ahi Şerif Hüseyin'in Eratna Bey'in nâibi olarak bulunması da Ahilerin şehir yönetimindeki önemini ortaya koyar niteliktedir (Şeker, 2001: 81-82).

Ahi Teşkilatında hiçbir şeye, eşref-i mahlûkat olarak kabul edilen insandan daha fazla değer verilmez. Herkese, yardım ve şefkat duygusuyla yaklaşılır. Bu düşünce, Ahiliğin tüm faaliyetlerinde görölen bir unsurdur. Teşkilat yönetiminde usta ve çırağına kadar örnek kişiler yani "insan-ı kâmil" önem arz eder. İdeal insanın temel nitelikleri doğruluk, dürüstlük ve güvenli olmalarıdır. İbn Battuta, Ahilerin bu olumlu ve takdir edilecek durumlarını şöyle dile getirir: "Ben dünyada onlardan daha güzel davranan kimse görmedim." Burada Battuta, Ahilerin oldukça insanî olan hareket tarzlarıyla "üst insan" veya "model insan" denilebilecek bir anlayışı hakim olduğunu dile getirmiştir (Sancaklı, 2010: 10).

İbn Battuta'nın, gezdiği bütün Anadolu şehirlerinden etkilenmesi, bu teşkilatın üyelerinin onun üzerinde bıraktığı izlenimlerden anlıyoruz. Onu, kendilerine misafir etmesi dışarda kalan kimsesizlere, bunun dışında kimsesiz hayvanlara bir sığınak kapı olmuşlardır; çünkü onun da belirttiği gibi teşkilatın temel gayesi güzel davranan örnek insan topluluğunu oluşturmaktır. Battuta, teşkilatın sadece bir görevle uğraşmadığı, gerekirse belediye ve emniyet görevini üstlenerek şehir yöneticilerinin yanında yer aldığını vurgulamaktadır. Battuta'nın Anadolu'da gezdiği şehirlere Tablo 5'te gösterilmiş ve şehir Ahisi hakkında verdiği bilgiler paylaşılmıştır.

Şüphesiz aşağıda gösterdiğimiz tabloda İbn Battuta'nın verdiği bilgiler bunlardan ibaret değildir. Battuta, o yıllardaki toplum yapısını ilgilendiren her konu hakkında bilgi vermektedir. Burada, Ahilerin Anadolu'daki hangi şehirlerde olduğu ve onun üzerinde yarattığı izlenimler aktarılmıştır. Bu bilgilere bağlı olarak Anadolu'nun birçok yerleşim yerinde Ahilerin bulunduğu görülmektedir:

Tablo 5 : İbn Battuta ve Ahi Şehirleri

	Şehirler	Şehirde Bulunan Ahiler Hakkında İbn Battuta'nın Söyledikleri
1	<i>Antalya</i>	Ahi zaviyeler hakkında gördüklerini geniş bir biçimde ele almıştır. Anadolu Ahiler hakkında ilk notlarını burda başlayarak yazmıştır. Ahi adını vermemekle, sadece fakir giyinimli biri olduğunu anlatmıştır
2	<i>Burdur</i>	Ahiler toplanıp kendilerinde kalmaklarını istediler şehrin Hatib buna razı olmadı bu nedenle onlarda kalmadıklarını söyler
3	<i>Denizli</i>	Ahi Sinan ve Ahi Duman'ın zaviyelerinde genişçe söz eder.
4	<i>Konya</i>	Kadı ve Müderis olan Ahi İbn Kalem Şah' a misafir kaldıklarını söyler.
5	<i>Aksaray</i>	Eratna naibi Ahi Şerif Hüseyin'in ona bağlı mensupların çok olduğunu söyler.
6	<i>Niğde</i>	Aynı zaman Bey olan Ali Caruk'un zaviyesinde misafir kaldıklarını söyler
7	<i>Kayseri</i>	Hem büyük bir Ahi hem de büyük bir bey olan Ahi Emir zaviyesinin güzel ve sağlam olduğunu anlatır.
8	<i>Sivas</i>	Bıçakçı Ahi ve Ahi Çelebi'nin zaviyesinde kaldıkları söyler
9	<i>Gümüşhane:</i>	Ahi Necmüddin'in zaviyesinde üç gün konakladığını söyler.
10	<i>Erzurum</i>	Ahi Duman'ın yaşlı olduğu halde namazlarını devamlı kıldığını ancak oruç tutamadığını anlatır.
11	<i>Balıkesir</i>	Ahi Sinan faziletli bir Ahi olduğunu söyler.
12	<i>Bursa</i>	Ahi Şemsüddin büyük ve salih bir Ahi olduğunu ve birçok kişiyi hazırladığı ziyafetlere davet ettiğini söyler.

Şeker (2011: 17)'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bu bölüm, genel bir şekilde değerlendirildiğinde, Ahi kavramı hakkında ileri sürülen farklı görüşler neticesinde kardeşlik, yiğitlik, konukseverlik, dayanışmacı, iyi huylu gibi güzel ahlaklı olan kimselere “Ahi” denilmektedir. Bu dayanışmanın sürekli sağlanması için üyelerin bir araya toplanıp oluşturdukları birliğe de Ahi Teşkilatı denilmiştir. Bu teşkilatın öncesinde oluşan Fütüvvet Teşkilatından etkilenilmesi kaçınılmaz bir durumdur; ancak bu Bölümde de belirttiğimiz gibi ikisinin birebir aynı olması beklenemez. Teşkilatın Anadolu’da hızlıca yayılmasını sağlayan ve kurucu olarak anılan Ahi Evren’dir. Yazdığı eserlerle ve gezdiği Anadolu şehirlerinde teşkilatın gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Ayrıca, Anadolu’nun birçok şehrini gezen İbn Battuta’nın üzerinde bıraktığı izlenimler Ahi Teşkilatının devamlılığının göstergesidir. Bütün teşkilatlar gibi Ahi Birliklerinin de belirli amaç ve ilkeleri bu bölümde belirttiğimiz gibi bulunmaktadır. Bu ilke ve amaçlara bağlı olarak teşkilatın oluşturduğu fonksiyonlar olacaktır. Tezin İkinci Bölümünde, teşkilatın idarî, sosyal, ekonomik ve eğitim fonksiyonları genel hatları ile ele alınmıştır.

BÖLÜM II

AHİLİK TEŞKİLATININ FONKSİYONLARI

Çalışmamızın ilk bölümünde Ahilik Teşkilatının genel hatlarını verdikten sonra ikinci bölümde ise bu teşkilatın sahip olduğu idarî, eğitim, sosyo-ekonomik, sosyal, dinî- ahlâkî fonksiyonu üzerinde durulacaktır; çünkü her teşkilatta olduğu gibi Ahilik Teşkilatının da belirli fonksiyonları mevcuttur.

2.1. Ahiliğin Yönetim-İdarî Fonksiyonu

Bu başlık altında Ahiliğin teşkilatlanmasını, buna bağlı olarak yönetim mertebelerinin neler olduğunu, yönetim üyelerin seçimi ve bu üyelerin çalışmalarının sürekliliğin sağlanmasının yanında çalışmaların adil bir şekilde yürütülmesi için verilen denetim-cezaları hakkında bilgiler verilmiştir.

2.1.1. Teşkilatlanma

Ahi birlikleri; başlangıçta, debbağ, saraç ve kunduracıları kapsayan bir teşkilat olarak ortaya çıkmış; ancak zamanla bütün esnafı bünyesinde bulundurarak hizmetlerine göre çok yönlü bir sosyal kuruluş hâline gelmiştir (Şimşek, 2002: 26; Ekinci, 1990: 23).

Zamanla çeşitlenip gelişen bu teşkilat, tek bir kişi tarafından yönetilemeyeceği için her esnaf sınıfının başında bir “pir” bulunmuştur. Her esnaf bu pire bağlanarak olgunluğa erişmeye çalışmıştır; çünkü Ahi Birlikleri kendilerini İslâmi değerlerin deriliğindeki dayanak noktalarında aramak zorunda kalınca, bazıları gerçek bazıları ise masallaşmış olan pir ve üstad olarak nesilden nesile aktararak gelmiştir. Bazı mesleklerin başında, bazı pirler var olmuştur (Ekinci,1989:33). Ahilik Teşkilatında bu pirler, örnek alınarak sanat ve meslekler icra edilmiştir. Böylece, peygamberlerinden her birinin yaşamlarından uğraşmış oldukları işlere göre bir sanat piri ve ilk usta olarak kabul etmişlerdir (Güllü, 1977: 106). Bu pirlerin bazıları Tablo 6’da şu şekilde sıralanmıştır:

Tablo 6: Sanat Pirleri (Ustaları)

Sanat Pirleri (Ustaları)					
1	<i>Tüccarların Piri</i>	Hız. Muhammed	13	<i>Balıkçıların Piri</i>	Hız. Yunus
2	<i>Seyyahların Piri</i>	Hız. İsa	14	<i>Berberlerin Piri</i>	Selman-ı Farisi
3	<i>Çobanların Piri</i>	Hız. Musa	15	<i>Mimarların Piri</i>	Muhammet ibn Ebubekir
4	<i>Börekçilerin Piri</i>	Varaka	16	<i>Bardıkçıların Piri</i>	Abdulfahar Medeni
5	<i>Çiftçilerin Piri</i>	Hız. Âdem	17	<i>Bakkalların Piri</i>	Adiyyin İbn Abdullah
6	<i>Hallaçların Piri</i>	Hız. Şit	18	<i>Sakaların Piri</i>	Selman-ı Kufi
7	<i>Marangozların Piri</i>	Hız. Nuh	19	<i>Hamamcılarının Piri</i>	Mansur İbn Kasım-ı Bağdadi
8	<i>Terzi ve Yazıcıların Piri</i>	Hız. İdris	20	<i>Debbağların Piri</i>	Ahi Evren
9	<i>Saatçilerin Piri</i>	Hız. Yusuf	21	<i>İğnecilerin Piri</i>	Ebu'l Kasım Mübarek
10	<i>Ekmekçilerin Piri</i>	Hız. Zülkif	22	<i>Nalbantların Piri</i>	Ebu Süleyman İbn Kasım
11	<i>Çulhacıların Piri</i>	Hız. İlyas	23	<i>Saraçların Piri</i>	Bun-Nasr İbn Haşimiyyi Bağdadi
12	<i>Zırhçıların Piri</i>	Hız. Davut	24	<i>Boyacıların Piri</i>	Ömer İbn Abdullah-ı Sebbah

Güllülü (1977: 106)'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bu tabloda sanat ve sanatkârın önemi gösterilmektedir; çünkü her birinin başında peygamberler gibi değerli kişiler veya örnek olabilecek diğer kimseler bulunmaktadır. Bu mesleklerin her toplumda görülebildiği gibi, örnek vermek gerekirse Anadolu Selçuklu Devleti'nde başta Debbağların Piri olan Ahi Evren'in kendi mesleğinden başlayarak Anadolu şehirlerine yayılması dikkate şayandır. Daha sonrasında, Osmanlı Devleti'nde kendisini gösterip günümüze kadar devam etmiştir.

2.1.2. Yönetim

En az iki kişinin olduğu her bölgede yönetim denilen olgunun oluşması mecburidir. Bu nedenle ki birden fazla insanı içerisinde bulunduran Ahi Teşkilatının içerisinde bir yönetim olması gerekmektedir. Bu yönetim, teşkilatın amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik elde bulunan kaynakların kendi ilkelerine bağlı olarak ve zamanında kullanma sanatıdır (Erken, 2008: 75). Böylece teşkilat, belirli ilkelere bağlı olarak belirli mertebeler oluşturmuştur; ancak sonrasında bazı mertebeler birleşerek görevlerini sürdürmüşlerdir.

Ahilik Teşkilatının ilk dönemlerinde, yönetimde işlerin yürütülmesi için dokuz mertebe bulunmaktaydı. Bu mertebeler, hiyerarşi yapısına göre Erken (2008:79) şu biçimde sıralanmaktadır:

1. Yiğitlik Mertebesi
2. Ahilik Mertebesi

3. Nakipler Mertebesi
4. Nakipler Mertebesi
5. Nakipler Mertebesi
6. Halife Mertebesi
7. Şeyh Mertebesi
8. Şeyh'ul Meşayih Mertebesi
9. Şeyh'ul Müşayih Mertebesi

Ahilik Selçuklu devrinden, Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerine kadar pek fazla değişiklik göstermese de zamanla bu değişikliğe uğramış ve özellikle Osmanlı Döneminde devlet tarafında daha sıkı denetim altına alınmıştır. Bazı kademelerdeki değişiklikle birlikte, yönetime yönetici tayin edilmeye başlanmıştır. Tablo 7'de, yönetimdeki değişiklikle oluşturulan kademeler verilmiştir:

Tablo 7 : Ahilik Teşkilatın Esas Yönetim Heyeti

	Yiğit Başı Başlıca Görevleri	Kethüda Başlıca Görevleri	Nakip Başlıca Görevleri	Şeyh Görevleri
1	Kedhüda ile esnaf arasındaki işleri takip etmek	Esnafın bütün işlerine bakmak.	Esnafı denetlemek	Merasimlerde esnafa başkanlık etmek.
2	Esnafı kontrol edip sorunlarını çözmek	Esnaf arasında çıkan uyuşmazlıkları çözmek.	Merasimde şeyhi temsil etmek.	Kendisine getirilen suçlarda gerekirse ceza verebilmek.
3	Esnafı Kedhüda ile birlikte mahkemede temsil etmek.	Merkezde gelen emirleri yiğitbaşı vasıtasıyla esnafa bildirmek	Ustalık merasimlerinde dua etmek.	Esnafın hükümete karşı temsilciliğini yapmak.
4	Ceza verilen esnafın cezasını infaz etmek	Esnafa ceza vermek	Yeni Usta olacak Peştamal kuşatmak	Esnafa gerekli olan araçları temin etmek
5	Usta olabilecek kalfaları tespit etmek ve onların usta olabilmesi için müspet kanaat bildirmek.	Usta olacaklarının merasim gününü tespit etmek.	Şeyhin istediği esnafı zaviyeye davet etmek.	Esnaf ilgili diğer işleri yapmak.
6	Ustalık merasimlerinde kethüdaya yardımcı olmak		Esnafın isteklerini Şeyhe bildirmek.	
7	Kedhüda olmadığı zamanlar onun işlerini yapmak.		Zaviyelerin hizmetlerine bakmak.	

Erken (2008: 80)'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tabloda ele aldığımız yöneticiler, seçimle iş başına getirilmişlerdir. Bunlar doğrudan yönetim kademesinde bulunmuşlardır. Bu durumu, Ahilik Teşkilatında demokratik yönetim şeklinin hâkim olduğunu gösterilebilir. Bunları açıklandıktan sonra doğrudan yönetim kademesinde bulunmayanları Erken (2008: 85-89) açıkladığı gibi gösterecek olursak;

2.1.2.1. Muhtesip ve Görevleri

Doğrudan Ahi Birlikleri ile ilgili olmasa da Ahi birliklerini ilgilendiren bir yönetim birimidir. Toplum adına denetim görevi üstlenir. Batı ülkelerindeki demokrasi anlayışına göre kamu hakemliği özelliğini taşır. Ahilik örgütünün üyeleri tarafından yerine getirilen faaliyetler ve gerçekleştirilen üretim, muhtesipler (günümüzdeki zabıtalılar) tarafından denetlenir ve gereken işlemler yapılır. Muhtesiplerin çözemediği sorunlar kadıya gönderilir. Ayrıca muhtesip, kadı ile esnaf arasındaki iletişimi sağlamakla görevli ve günümüzdeki belediye zabıtalılarının işlerini sağlarlardı (Erken, 2008: 85,86). Demek oluyor ki muhtesip, şehirlerde her türlü yerel yönetim görevlerini üstlenmekteydi. Örneğin; günümüzde çarşı ve pazar temizliği, su sorunu, alt yapı veya güvenlik gibi faaliyetleri yürütmüş olmalıydılar.

2.1.2.2. Kadı ve Görevleri

Kadılık¹, muhtesiplik benzer şekilde doğrudan doğruya Ahi birliklerinin yönetim hiyerarşisinde yer almayan ancak genel yönetimin bir parçası olarak Ahi Birliklerini ilgilendiren hukuki otoritedir. Kadı, Ahilerin başkalarını ilgilendiren bir konuda kendi birlikleri arasında çözemediği sorunları hukuka göre çözerdi (Erken, 2008: 86). Kadılık, bütün sorunlar merkeze götürülemeyeceğinden dolayı, şehirlerde gerek halk arasında gerekse de üyelerin kendileri arasında çıkabilecek hukukî sorunları çözmesi için bir merci konumundaydı.

2.1.2.3. Esnaf Şeyhi

Esnaf şeyhi, bütün üyeleri bir baba şefkatiyle koruyan ve kollayan meslekî, siyasî, ahlâkî ve dinî bir lider konumundaydı. Bu liderlik sıfatı, her kademedeki çalışanlar arasında baba-oğul arasındakine benzer ilişkilerin kurulmasını sağlardı (Ekinci, 1989: 42-43).

¹ Tanzimat'a kadar her türlü davaya bakmakla görevli, Tanzimat ile Medeni Kanun arasındaki dönemde geldiğimizde ise yalnız evlenme, boşanma, nafaka, miras davalarına bakan mahkemelerin başkanları olarak görevlerini devam ettirmiştir (TDK).

2.1.2.4. Yönetim Kurulu

Genellikle beş kişiden meydana gelen yönetim kurulu, esnaf şeyhi ile birlikte Ahilik Teşkilatının ana karar organı niteliğini taşırdı. Bu üyeler şunlardır:

1. *Esnaf Kethüdası*; yönetim kurulunun ilk üyesi olup görevi, esas itibarıyla esnafın genel eğitimi ve kültürel açıdan yetiştirmeleriyle ilgilenmek üzereydi.
2. *Yiğitbaşı*, yönetim kurulunun ikinci üyesi olup esnafın yetiştirilmesi, esnaf arasındaki rütbelerin tespiti, esnafa ham madde dağıtılması, esnafın disiplin konularının ve cezalarının belirlenmesi ve uygulanması, ustaların peştamal kuşanma törenleri ve orta sandığının idaresi konularında yiğitbaşları esnaf şeyhine yardımcıydı.
3. *İşçi başı*, yönetim kurulunun üçüncü üyesi olup teknik konularda uzman bir kişi, yiğitbaşının yardımcısı sıfatı ile mamullerin kontrolü, kalitesiz malların yok edilmesi ve standartların korunması konularıyla ilgilenirdi.
4. *Ehl-i Hibre*, yönetim kurulunun diğer iki üyesidir. Esnaf içinde en çok sayılan ve sevilen kimseler olup esnaf arasında, esnafla yönetim arasında veya yönetim kurulu içinde meydana gelen anlaşmazlıklara hakemlik ederdi.

Yönetim kurulu, her ayın üçüncü cuma gününde toplanır, gündemindeki konuları görüşür, daha önce alınmış kararların sonuçları değerlendirilirdi (Gülerman ve Taştekil, 1993: 13; Ceylan, 2013:34; Ekinci, 1989: 44).

2.1.2.5. Büyük Meclis

Esnaf teşkilatlarının en yüksek ve en yetkili üst organıdır. Bir yerleşim birimindeki bütün esnaf şeyhlerinin toplanmasıyla meydana gelir. Bu meclis kendi içinden seçtiği ve adına “Ahi Baba Vekili” denen başkan tarafından yönetilirdi. Muhtelif esnaf arasında koordine ve dayanışma sağlayan büyük meclisin başlıca görevleri şu şekilde sıralanabilmektedir (Bayram, 2012: 90-91; Ceylan, 2013: 34; Ekinci, 1989: 45):

1. Esnaf şeyhlerinin esnafa karşı olan tutum ve davranışlarını izlemek,
2. Esnaf kolları idare kurullarının düzenli toplanıp toplanmadıklarını gözetlemek,
3. Esnaf kolu idare kurullarınca verilen cezaları incelemek, uygun olanları onaylamak, uygulamaları denetlemek,
4. Esnaf şeyhlerinin yıllık hesaplarını incelemek, uygun olanlarını onaylamak, usulsüzlük var ise bunlar hakkında gerekli işlemi yapmak,

5. Hakkında şikâyet bulunan esnaf şeyhleri ile ilgili araştırma yapmak, bunların görevlerini kötüye kullanıp kullanmadıklarını incelemek, gerekirse suç işleyenlerin görevine son vermek,
6. Esnaf ile ilgili konularda hükümet yetkilileriyle görüşüp meselelerin çözüme kavuşturulmasını sağlamak,
7. Büyük Meclis her ayın en son cuma gününde toplanır ve gündemindeki konuları görüşürdü.

2.1.3. Üyelik

Ahilik Teşkilat üyeliğine kabul iki aşamada gerçekleşmektedir. İlk aşamada, birliğe girmek isteyen kişi müracaat eder. Bu kişiye talip denir. İkinci aşamada talipte aranan özellikler titizlikle incelenir. Falcılar, kasaplar, cerrahlar, kâfirler, sarhoşlar, iftiracılar, avcılar gibi kişiler, girmek istediği mesleğin konumuna uygun düşmeyenler birliğe kabul edilmezlerdir. Başvurusu ahlâk ve terbiyesi üzerinde yapılan inceleme olumlu bulunursa üyeliğe törenle kabul edilirlerdi (Gülerman ve Taşteki, 1993: 16).

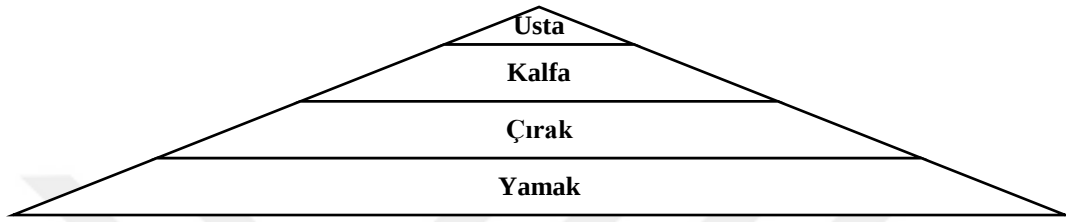
Bu teşkilatın üyeleri dahili ve harici olmak üzere iki türlüydü. Fiilen çalışan yamaklar, çıraklar, kalfalar ve ustalar teşkilatın dahili üyeleriydiler. Teşkilat üyesi iken herhangi bir sebeple fiilen çalışmayacak hale gelen emekliler, güçsüzler, sakat ve hastalar ise harici üyeler olup bu üyeler aşağıdaki tablo 8’de sıralanmıştır:

Tablo 8 : Ahilik Teşkilatın Harici ve Dâhili Üyeleri

Harici üyeler üç gruba ayrılır:		Dahili üyeler dört gruba ayrılır	
1.Emekliler	Çalışamayacak kadar yaşlanmış ve maddi durumları iyi olmayan ustalardır. Esnaf sandığından yardım görmezlerdi.	1.Yamak	Bir esnafa yamak alınmak için on yaşından küçük olunması işe devamın baba veya veli tarafından sağlanması şartı aranır.
2.Güçsüzler	Bunlar çalışamayacak kadar güçsüz oldukları halde maddi durumları iyi olmayan ustalardı. Esnaf sandığından yardım görürlerdi.	2.Çırak	İki yıl bedeva ve düzenli bir şekilde yamaklık yapan çıraklığa yükselirdi.
3.Sakatlar ve Hastalar	Bunlar teşkilatın dahili üyesi olup, herhangi bir hastalık sonucunda çalışmayacak durumda gelen kimselerdir.	3.Kalfa	Üç yıl çırak olarak çalışan bir kişi törenlerle kalfalığa yükseltilirdi.Kalfaların en kıdemlisi hizmet ve rehberlik görevini üstlenirdi
		4.Üstad (Usta)	Üç yıl kalfalık yapan bir kişi, bu süre içinde herhangi bir suç işlememiş, görevlerini layıkıyla yerine getirmiş ise üstadlığa getirilirdi.

Gülerman ve Taşteki (1993: 16)’dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 8’den çıkarabilen sonuç şudur ki teşkilat, sadece mesleği olup çalışanlar üzerinde durmamıştır. Bunun yanı sıra güçsüzlerin, kimsesizlerin, yaşlıların ayrıca çalışıp sakatlananlar için bir güvence kaynağı olmuştur. Ayrıca teşkilat, çalışanlar içinde haksızlığa uğrandığı zaman gidilecek yer olarak kabul edilmiştir. Çalışanlar arasında bir haksızlık olmaması için belirli mertebeden geçilerek en üst merkeze gelinebilirdi. Bunlara ise dahili üyeler denirdi. Dahili üyelerinin hiyerarşisi, üstten alta doğru Şekil 1’de sıralanmıştır:

Şekil 1 : Ahilik Teşkilatının Hiyerarşisi

2.1.4. Seçimler

Ahi Birliklerinin üye seçimi özetle şöyledir (Ekinci,1990:32-33):

Ahi Birliklerinin koyduğu kural gereği, yönetime alınanlar seçimle göreve başlarlardı. Görevin istediği şartlar dışında başka bir şey aranmazdı. Bu sayede yönetim, kimsenin tekeline verilmezdi.

Bir esnaf koluna ait seçimlerde sadece o esnaf koluna bağlı usta üyeler oy kullanabilirlerdi. Seçimler, “Esnaf Şeyhi” ve “Yönetim Kurulu” seçimi olarak iki aşamada gerçekleştirilirdi.

Yürütmenin bütün sorumlulukları esnaf şeyhine verildiğinden dolayı, Ahilik Birliklerini günümüzdeki “Liderlik Sistemine” benzetilebiliriz.

Esnaf şeyhi seçimlerinde aday olacaklarda şu şartlar aranmaktaydı:

1. En az üç usta yetiştirmiş olmak,
2. Meslek kolunda usta olarak çalışıyor olmak.
3. İyi hali bulunmak ve mahkûmiyeti olmamak.

Yönetim Kurulu üyeliğine seçilebilme şartları ise şöyleydi: En az beş yıldır usta olarak çalışıyor olmak, İyi hali bulunmak ve mahkumiyeti olmaması gerekmektedir.

Seçime giden Ahi Birlikleri önce esnaf şeyhi ve yönetim kurulu seçimlerinin sonuçlarını, gizli bir şekilde seçilen yeni esnaf şeyhine bildirir. Şeyh eğer yeni seçilenlerle çalışmak

isterse durum, Ahi Baba vekiline bildirilir. Eğer çalışmak istemezse de Ahi Baba vekili, Esnaf şeyhini çağırır “hepsiyle mi, yoksa bazılarıyla mı?” diye sorar. Cevabı bütünüyle ise esnaf şeyhi istifa etmesini önerir ve iki seçimi de yeniletirdi. Seçimler tekrar yenilenip tamamlandıktan sonra sonuçlar büyük meclis tarafından onaylanır ve Ahi Baba, sonuçları katılımcılara açıkladıktan sonra seçilen üye ve idarecilere bir nasihat konuşması yapardı. Göreve yeni başlayan Esnaf şeyhi, eski ve yeni yönetim kurullarını toplantıya çağırarak hesapları inceler ve sonucu Büyük Meclise onaylatıp esnafa ilan ettirirdi.

2.1.5. Denetim ve Ceza

Ahi Birliklerinde üyelerin meslek ahlâkına uygun tutum ve davranışlar içinde olup olmadıkları, teşkilat yöneticileri tarafından sıkı bir uygulama içinde denetlenir, kurallara aykırı davranışları, hem kendilerine ders hem de etrafa ibret olacak şekilde cezalara tabi tutarlardı. Ayrıca, denetimin sürekli ve etkili bir şekilde yapılması, herkesin dava açabilmesi için şikâyet kapıları açık bırakılmıştı. Yani kurallara uymayan teşkilât üyeleri hakkında herkes dava açabilirdi. Aynı meslekten olanlar eğer başka bir esnafa davayı açarsa bunun kendi yiğitbaşısına yapması gerekirdi. Şikâyetçi olanlar esnaftan değılse davayı kendi yiğitbaşısının denetiminde açardı (Bayram, 2012: 92).

Yiğitbaşı davayı önce yetki içerisinde inceler, eğer dava konusunun kendisini aştığını bilirse, kararı sonuçlandırmak için davayı esnaf şeyhine iletirdi. Aksi takdirde, kendisi davaya bakabiliyorsa, o zaman esnaf ustaları toplar davayı onların huzurunda görürdü. Daha basit davalarda yiğitbaşı hükmünü anında verir ve cezayı hemen uygulardı. Bu durum, daha çok yaptığı denetim gezileri esnasında söz konusu olurdu. Yiğitbaşı tarafından verilen kararlara daha üst makamlar nezdinde itiraz edilebilirdi. Mahallî son itiraz mercii, Ahi Baba vekiliydi (Gülerman ve Taştekil, 1993: 20).

Büyük Meclis tarafından Ahi birliklerinde bulunan yöneticilerin denetimi yapılırdı. Esnaf şeyhlerinin yıllık hesaplarına ve onlara karşı yapılan şikayetleri değerlendirirdi. Eğer değerlendirmeler sonucunda, yönetici suçlu ise görevden alınabilirdi. Bu cezalardaki amaç, kurala uyması için yapılırdı. Suçlar çok ağır olmadığı sürece haysiyetlerini bozacak cezalarda kaçınırdı. Buradaki amaç, cezaların uzlaştırıcı ve eğitici olmasıydı.

Küçük suçların cezası, daha çok davalıya özür dilemek, kahve veya çay ısmarlamak gibi şekilde yapılırdı (Ekinci, 1989: 52).

Ahilik Teşkilatın ilkelerini geliştiren ve Anadolu'nun dört bir yanına teşkilat kurmasını sağlayan Ahi Evren de esnafın denetlenmesine çok büyük önem verirdi. Gerçekten, imkân olduğu sürece esnafı gezer, yapılan işlerin sağlamlığı ve temizliği gibi hususların denetimini yapardı. Önemli bir kanıtı da ayakkabıcıları gezerken beğenmediği ayakkabıları görürse dükkanın damına asardı ve herkes “bugün falan ustanın pabucu dama atıldı ”derdi. Bu sözler o ustanın kalitesiz mal ürettiği anlamına gelirdi (Gülerman ve Taştekil, 1993: 20).

Ahilik Teşkilatının denetim ve cezaları sıkı tutmasının nedeni, üyelerinin haksızlığa uğramasını engellemek ve halkın alacağı malın kalitesindeki sorunları ortadan kaldırmasıdır; çünkü bir teşkilatta denetim ve caydırıcı cezalar olmazsa üst kısımda bulunanlar (Ahilik Teşkilatındaki ustalar) alt kısmında çalışanların (kalfa, çırak ve yağma gibi üyelerine) haklarını çiğneyebilir. Ayrıca, teşkilatın alt kısmında bulunan üyeler de ustasının malına sahip çıkmasını sağlamak amacıyla denetim ve cezaların olması gerekmektedir; ancak belirttiğimiz gibi burada bir kimsenin onurunu kırmak, kimseyi teşkilata karşı olumsuz tavır takınması için hiçbir ceza uygulanmamıştı. Cezalar, tam tersine herkesin hakkını savunmak amacıyla verilmişti.

2.2. Ahiliğin Meslekî Eğitim Fonksiyonu

Ahilik Birlikleri, eğitime ve öğretime özel bir değer vermiştir. Onlar eğitimi, gençlikten başlayıp tüm yaşamı kapsayan bir sürekliliğe dayandırmışlardır. Eğitimin henüz kamunun sorumluluğunda olmadığı dönemlerde bile bu boşluk Ahi Birliklerine bağlı olarak doldurulmuştur (Durak ve Yücel, 2010: 153).

Ahilikte çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin eğitilmesine büyük önem verilmiştir. İnsanlara eğitim ve öğretim konusunda yaşı bir ölçüt olarak almadıklarını göstermiş yani eğitimi beşikten mezara kadar devam eden bir süreç olarak görmüşlerdir. Modern yaşamda bulunan hayat boyu eğitim şeklinde tanımlanan eğitim anlayışı, yüzyıllar önce Ahi Birlikleri tarafından bu hizmet yerine getirilmiştir (Temel, 2007: 50).

Ahi Birlikleri, eğitim hizmetini yerine getirmek için gençlik eğitim teşkilatı, bir yetişkin eğitim teşkilatı, bir yaygın eğitim teşkilatı rolleri oynamıştır. Bu teşkilatlanmalar, birer ahlâk okulları, birer eğitim merkezi faaliyetlerini yerine getirmiştir. Teşkilat, özellikle de meslek ve iş ahlâkının hâkim kılınması bakımından oldukça ciddi eğitim sistemi yürütmüştür (Köksal, 2016: 197).

Ahiler, ilk iş olarak üyelerini eğitmekle, “terbiye” etmekle ve ileride meslekleriyle ilgili kazanacakları bilgi-becerilerinin yanında, onların ihtiyacı olan tavır-davranış bakımından onları hayata hazırlayıp örnek insanlar haline getirmektedir. Bir anlamda ham olanı pişirmek; toy olanı olgunlaştırmak hedefi, Ahiliğin eğitimdeki önceliklerini oluşturmaktadır. Bunlara bağlı olarak topluma iyi insan, hayırlı evlat, eğitilmiş birey ve üretken vatandaş gibi unsurlar Ahilikte eğitimin temel amaçlarıydı (Bakır, 2014: 408).

Yüzyıllar boyunca hayatımızda önemli bir yer edinen “hiç ölmeyecekmiş gibi dünya hayatına, yarın ölecekmiş gibi ahiret hayatına hazırlıklı olma” düşüncesi, Ahilik Teşkilatının düşünce dünyasında ve eğitim-öğretime gösterdiği hassasiyette önemli bir rol oynamaktadır. Bu anlayışa bağlı olarak ve İslam dininin gereği olarak da Ahilik Teşkilatı eğitimin genel hedeflerini şöyle sıralamaktaydı(Ekinci, 2012: 193) :

1. *Kişiyi kendini tanıma yolunu göstermek*: Eğitim ve ilim sayesinde kişi kendisini tanıımıyorsa gereksizdir. İlim sahibi Yunus Emre bunu şöyle dile getirmektedir:

“İlim ilim bilmektir,
İlim kendin bilmektir,
Sen kendini bilmezsen
Ya nice okumaktır.”

Burada kast edilen kendini bilen insan ne zaman, nerede, ne amaçla ve nasıl hareket edeceğini çok iyi bilir .

2. *İnsanın fitratını korumak*: İslâm’a göre her çocuk fitrat-ı selîme ile doğar ancak zamanla bu özellik bozulabilir. İslâm terbiyesinin ana hedefi, kişiyi ve cemiyeti ıslah etmek amacıyla çocuğu kötülükten korumaktır.
3. *İyi insan yetiştirmek*: İslâm eğitimin gayesi iyi insan yetiştirmektir. İyi insan her zaman her yerde, iyi hareket eder. İslam terbiyesiyle yetişen insan, hem ruhu ile semaya yönelir hem de cismi ile yeryüzünde yürür. Yani, her iki hayat için de yeterli bir şekilde çalışan insandır.
4. *Bireydeki gizli yetenekleri ortaya çıkarmak ve bu yeteneklerine yön vermek*: Allah insanları, farklı yetenekle yaratmıştır. Bu nedenle, yeteneklerin eğitimle çıkartılması ve uygun yöne yönelmesine sevk edilmesi gerekir. Böylece verilen eğitim sayesinde birey yetenekleri dışında başka bir mesleğe yönlendirilemez.

İslâmî eğitime bağlı olarak Ahi Birliklerinin eğitim sisteminin özellikleri şöyle sıralayabiliriz(Ekinci, 2012: 194) :

1. İnsanı bir bütün olarak ele almış, ona sadece meslekî bilgi değil, dinî, ahlâkî ve içtimaî bilgiler beraber verilmiştir.
2. İş başında eğitim ile iş dışında yapılan eğitim bütünleştirip verilmiştir.
3. Eğitim belirli bir noktada değil, ömür boyu süren bir faaliyet olarak sağlanmıştır.
4. Şehirlerden başlayıp köylere kadar giden bir eğitim verilmiştir.
5. Dersler yetkili kişiler tarafından verilmiştir.
6. Eğitimden herkes ücretsiz yararlanmıştır

Ahi Teşkilatının eğitime verdiği değer sonucunda, bireye gerek meslekî eğitim verilmesi yanında dinî ve ahlâkî bilgiler de vererek onları topluma yönlendirmiştir. Bunun dışında, iş başında verdiği eğitim sayesinde ve eğitimin temel amacı beşikten mezara kadar bir ömür boyu olacağı anlayışı kazandırılmaya çalışılmıştır. Günümüzde modern şehirlerde bile kendisini yendeni göstermeye çalışan bu genel eğitim anlayışı, bir bütünlük içerisinde ele alınıp, eğitimin ücretsiz olması, dersin tecrübeli kişiler tarafından verilmesi, verilen eğitimin ömür boyu sürdürülmenin hedeflenmesi Ahi Birliğinde bulunan İslâm anlayışındaki düşünceler sayesinde olmuştur.

2.2.1. Ahilikte Eğitim Türleri ve Metodları

Ahilik Teşkilatında, eğitim türlerinin ilk başlarda üç şekilde faaliyetlerini gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu türler, teşkilatın fonksiyonları ile ilgili yakından ilgilidir. Ahiliğin eğitim türlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

2.2.1.1. Ahlâkî Eğitim

Ahilik Teşkilatının meydana getirdiği eğitim; sanatta mükemmellik, yaşayışta dürüstlük, insana hizmette olgunluk ve erdem olarak özetlenebilir. Yarattığı bu eğitim düşüncesi ile Anadolu halkının kültür, meslek ve yaşamlarının ahlâkî boyutunun bir göstergesi olmuştur. Üyelerine aktivitesini sürdürdüğü zaman içinde, ahlâklı olma temeli üzerine kurulan yaşam biçimi ile meslekî ve kültürel öğretiler sunmuş ve daha da önemlisi bu eğitimi yaşam ile bütünleştirip örnek haline getirmiş ve yaşatmıştır (URL3: 28.09.2017).

Ahilik Teşkilatında eğitimindeki temel amaç; iyi insan yetiştirmek bunu, ahlâkî eğitimle birlikte, bireyin toplum içinde ve dışında nasıl davranması ve hangi özelliklere sahip olması gerektiğinin öğretilmesidir.

Bu teşkilatın üyelerine benimsetmek istediği iyi insan olmanın yöntemi; bilip ve uygulamaktır. Böylece insanlar; fikrini, zihnini, duygularını ve organlarını yaratılış amacına uygun bir şekilde kullanmayı bilir ve bilgisini uygularsa o üstün bir kişilik mertebesine ulaşacaktır (URL4: 28.09.2017). Ahilik Teşkilatı üyelerine ahlâkî eğitimi kazandırmak için belirli metotlar uygulanmıştır ve bu metotlar Tablo 7’de verilmiştir:

Tablo 9 : Ahilikte Ahlâkî Eğitim Metodu

Metot	Özellikleri
<i>Tedric</i>	Tedric metodu ile verilen bilgiler, basitten karmaşığa, kolaydan zora, azdan çoğa doğru parça parça, azar azar çoğa doğru verilmektedir. Çünkü insan doğası gereği bilgileri yavaş yavaş öğrenmesi daha kalıcı olmaktadır. Bu yöntem hem teorik, hem pratikte uygulanmıştır. Yani diğer bir deyişle bu yönteme tümevarım yöntemi de denir.
<i>İsticvap (Soru cevap)</i>	Bu yöntem daha çok teorik olarak okutulan derslerde uygulanmıştır. Zaviyelerde okutulan dersin özelliğine göre konu öğrencilere bildirilir, öğrenciler konuyu dersten önce hazırlar ve böylece konu karşılıklı bir şekilde tartışılarak işlenir. Bu metodun iki faydası: 1. Muhatabın dikkatini konu üzerine çekmek, 2. Muhatabın bilgisini ölçerek, öğreteceğini muhatabın bilgisini dikkate alarak öğretmek.
<i>Örnek Şahsiyetler Gösterme</i>	İnsan davranışlarından ve davranışları olgunlaştırmakta takip edilmektedir. Hz. Muhammed’in (s.a.v) örnek şahsiyet olma esası ölçü alınarak, dört halife ile Ahi pirlerinin davranış özelliklerinin benimsenmesi hedeflenir. Örneğin: Hz. Ebubekir doğruluğun, Hz. Ömer adaletin, Hz. Osman hoşgörülülüğün ve yumuşak huyluluğun ve Hz. Ali ise cesaretin timsali olarak kabul edilmektedir. İşte Ahilik kurumlarının gerçekleştirdiği ahlâkî eğitimde bunlar örnek şahsiyetler olarak gösterilir
<i>Nasihat Etme</i>	Nasihat etme metoduna, genelde Ahi kurumunun prensiplerinden birisinin bırakılması veya kötü bir davranışta bulunduğu zaman başvurulur. Yani kötü olarak görülen bir hatanın düzeltilmesi gerektiğini bildirme yöntemidir.
<i>Telkin Metodu</i>	Bir şeyin oldukça tekrar edilmesidir. Ahilik kurumunun ilkeleri genelde telkin metodu kullanılarak öğretilirdi. Bir davranış veya fikir ne kadar tekrar edilirse o kadar alışkanlık haline gelir. Telkinde bulunanın kişiliği çok önemlidir. Bu sebeple Ahilik kurumunda telkin metodunu daha çok üstün vasıflı kişiler kullanmışlardır. Telkin metodu ikna edici bir kabiliyete sahip olunur.
<i>Darb-ı Mesel (Temsil ile Anlatma)</i>	Bir eğitim yöntemini benzetmelerle anlatılmasıdır. Bu yöntem, zaviyede anlatılan sözlü konularda çok kullanılmaktadır. Çünkü bu yöntem tasavvuf eğitiminde geçerlidir.
<i>Emr-i bi'l-maruf, nehy-i an'il-münker</i>	Bu yöntem, "iyiliği emretme, kötülükten sakındırma" metodudur. Bu yöntem, diğerlerine göre biraz farklılık gösterir. İyilik emredildikten sonra davranış düzeltilmezse, davranış "nehy-i an'il münker" ile ortadan kaldırılmaya çalışılır. Bu metodun kullanılmasının sebebi, iyiliğin emredilip, kötülükten sakındırma görevinin Ahiliğin şartları arasında görülmesidir.
<i>Semâ</i>	Ahiliği eğitim yöntemlerinden "semâ" eğlence amacıyla yapılmaktadır. Tasavvufi açıdan sema metodu, nefsi eğitiminde (terbiyesi) kullanılan bir yoldur. Bu yol, Allah'a ulaşma ve kavuşma yollarından biri kabul edilmektedir.

Göktaş (2011:111-112)’den yararlanılarak hazırlanmıştır.

2.2.1.2. Askerî Eğitim

Ahilik Teşkilatında bu eğitim Anadolu Selçukluları ve Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde verilmekteydi. Ahi birliklerinin askerî eğitimlerinde; silah kullanma ve haberleşme şekilleri, destek ve ikmal hizmetleri, açlığa ve susuzluğa dayanma, sır saklama gibi konular öğretilirdi. Kısaca, iyi bir asker olmayı gerektirecek tüm davranışların kazandırılması amaçlanmaktaydı. Ahiliğin askerlik sıfatı Osmanlı Devleti'nde I. Murad dönemine kadar "eli bayraklı, beli kuşaklı" şeklinde tabir edilen kısmı, yeniçeriliğin temelini oluşturacak bir yapıya dönüştürüldükten sonra birliklerin askerî fonksiyonu özelliğini kaybedecektir (Erken, 2008: 112-113).

2.2.1.3. Meslekî Eğitim

Ahilik kurumunun meslek eğitiminde uyguladığı yöntemler incelendiğinde, karşımıza "tedric" ve "işbaşında eğitim" yöntemleri çıkmaktadır. Tedric metodunun, ahlâkî eğitim metotları arasında da yer aldığı yukarıda belirtilmiştir; fakat bu yöntem ayrıca, meslek eğitiminde de geçerliğini korumuştur. Çıraklığa alınan bireye meslek bilgileri; beceriler ve hüneler, basitten karmaşıklığa, kolaydan zora doğru uzanan bir süreçte kazandırılmaya çalışılarak öğretilmiştir. Bu yöntem ile işyerine giren çırak, işyerinin en basit işinden başlatılmış ve sonra bunları öğrendikçe daha ağır işler verilerek onun işinde olgunlaştırılmasına zemin hazırlanmıştır; böylece bu yöntemin uygulanması ile zamanla çırak sanatını sevmiş ve onu benimsemiştir. Meslekî eğitimde, çırağa yetenekleri belirli sıra ile kazandırılmış ve bunların kazanılıp kazanılmadığı sürekli bir denetim altında tutulmuştur. Ahilik kurumundaki, meslek eğitiminde izlenen "işbaşında eğitim" metodunun bir diğer adı da "usta-çırak eğitimi" metodu olarak isimlendirilmiştir. Ahiliğe yeni giren kişiler üye olmasının yanında ayrıca çırak sınıfından sayılmış ve bir ustanın yanında bir sanat öğrenmeye çalışmıştır. Çırak, ustasını gözleyerek işin yapılışının nasıl olduğunu öğrenmiş ve zamanı geldiğinde onu sanatına uygulayabilmiştir (Erken, 2008: 113-114).

Ahilik Teşkilatı tarafından meslekî eğitim verildiği zaman, teori bilgidan ziyade kişilerin işlerini daha iyi öğrenmeleri için uygulama yöntemi kullanılmıştır. Günümüz meslek üyelerinin işlerini kolay öğrenip ve uygulaması için staja gönderme olarak da kabul edebiliriz; çünkü Ahilik Teşkilatının üyelerine uyguladığı gibi özellikle el emeği isteyen işlerde birey, işini görmeden yalnızca teori bilgilerle kavrayamaz. Bundan dolayı, eğitimlerin teori ile sınırlandırılmaması gerekmektedir.

2.2.2. Ahilik Eğitiminde Meslekî Yetiştirme Dereceleri ve Törenleri

Ahilikte eğitim, gündüz iş yerlerinde yamak, çırak, kalfa ve usta hiyerarşisinde mesleğin incelikleri öğretilirken akşam yapılacak toplantılarda onlara ahlâk ve terbiye eğitimi uygulanırdı. Böylece üyeler, hem ahlâkî gelişimlerini tamamlayıp kendi aralarında güçlü bir işbirliği sağlar hem de rakipleri ile rekabet edecek bilgi ve beceri ile donatılırdı. Ahlâklı, bilinçli üretim yapan bireylerden oluşan esnaf ve sanatkârlar topluluğu toplum huzuruna da katkı sağlayıp toplumda dengeyi sağlamaktaydı (Kantarcı, 2007: 77).

Dengeyi sağlayan Ahilik Teşkilatının meslek eğitimi, Ahilik ilkelerine uyan herkese açık ve ücretsizdi. Derslerin işe yetkili olan kişiler tarafından verilmesi esas alınırdı. Sistemin etkili özelliği; meslekî eğitim, genel eğitim ve sosyal yaşamın bir bütün içinde uygulamaya alınıp yapılmasıdır. Ahi Birliklerinin oluşturdukları ve yayılmasını sağladıkları eğitim sisteminde insanı bir bütün olarak ele almakta ve verdiği meslekî eğitici yanında sosyal, kültürel ve ahlâkî bilgiler de verilmektedir. Meslek eğitiminde verilen iş başında eğitimin yanında, ayrıca iş dışında dinî ve ahlâkî derslerle birleştirilirdi. Bu eğitim sisteminin ömür boyu verilmesi sayesinde, Anadolu'nun bütün şehirlerine ulaşması sağlanmaktaydı (Tokgöz, 2012: 48).

Meslekî yetiştirme dereceleri, Ahilik kurumunda bilgi ve becerinin düzeyini ortaya koyan önemli öğelerden biridir. Ahilikte öncelikli amaç, üstün insan yetiştirmektir. Bu hem ahlâkî yönden hem de meslekî yöndendir. Dolayısıyla öncelikli amaç ahlâklı, dürüst ve faziletli bir meslek kişisi yetiştirmektir (URL4: 29.09.2017).

Eğitimli bireyler sayesinde bu teşkilat uzun süre ayakta kalmıştır; çünkü eğitime her şeyden önce öncelik vermişlerdir. Özellikle verdiği meslek eğitimini ahlâkî ve dinî eğitimle bütünleştirip vermeye çalışmışlardır. Böyle bir eğitim verildiğinde zaten istedikleri kâmil insanı oluşturmuşlardır. Eğitimi, belli bir yaşa ya da belirli bir zamana bağlamadan daimi olarak görmüşlerdir. Bu eğitimi, sadece belirli bir mekânla da sınırlı bırakmamışlardır. Böyle olunca şehirde verilen eğitim küçük yerleşim alanlarında bile görülmüştür.

Ahilikte meslekî derecelerin dört kademesini oluşturan yamak, çırak, kalfa ve ustanın şartları ve görevleri Tablo 10'da verilmiştir. Bu teşkilat bu hiyerarşi gösterdiği gibi eğitim insanları belirli bir yere gelmesi için önemli bir yöntemdir. Ahi Teşkilatı da aşamalardan geçilerek mesleğin en üst zirvesine kadar gelmişler. Bu eğitimleri sayesinde uzun yollar kat

etmişlerdir. Toplumu bu söylediğimiz eğitim metodları sayesinde dönemin uzmanları yaptırmışlardır.

Tablo 10 : Ahilikte Meslekî Dereceler

Meslek Dereceler	Şartları, Görevleri ve Törenleri
<i>Yamaklık</i>	Ahilikte meslekî eğitimin ilk aşamasıdır. Bu aşamada yer alınması için gerekli şartlar: 1. Bir esnafa yamak olabilmek için, 10 yaşından küçük olmaması gerekir. 2. İşe devamının velisi tarafından izin verilmesi gerekir. 3. İki yıl parasız ve sürekli yamaklık edenler özel bir törenle çıraklığa yükselirdi.
<i>Çırak</i>	Çıraklar, sanata henüz girmiş ve ücretsiz çalışmaya hevesli olan kişilerdir. Bunların görevleri ise, temizlik işlerini yapmak, öteberi taşımak, haber götürmek, dükkân ve zaviyeye düzenli devam etmek, dükkân ve zaviyelerde gösterilen sanat ve dersleri belirlemek, temiz giyinmek, dürüst hareket etmektir. Yiyeceğini ustası verirdi. Çırak bir sanata girince aynı zamanda bir tarıkata girmektedir. Çırak girdiği tarıkatta ustasının manevî evladı olarak sayılırdı. Bu nedenle ustaların yanında konuşmaz ve gülmezlerdi. Usta yanına bir çırağını aldığı zaman ailesini araştır, sorup sual ederdi. Ruh hastası, hırsız, uğursuz, soysuz, deli, serkeş kimseyi yanına almazdı. Çıraklıkta ustayı gözleme ve model alma yoluyla öğrenme önemli bir meslekî ve ahlâkî eğitim seklidir. Çırak işyerindeki eğitime üstadıyla birlikte katılmakta, din ve ahlâka dair bilgiler elde etmektedir. “Şakirt görmeyince öğrenemez” kuralı gereğince fütüvvetnamelerde üstadın dinî ve ahlâkî açıdan mükemmel olması ve çırağın da üstadını kendine örnek alarak dinî, ahlâkî ve meslekî açıdan kemale ermesi istenirdi. Çırak töreninde; çırak adayı çocuğun Ahi kardeşi (ustası) ve kalfaların (yol kardeşleri) ile velisi ve esnaf şeyhi katılırdı. Esnaf şeyhi onun haftalık ücreti tespit ederdi. Bu ücretin iki haftalığı tutarı, ustası tarafından esnaf sandığına terfi harcı olarak yatırılırdı. Çıraklık süreci genel olarak 1001 gündü. Kuyumculukta ise bu süre 20 yıldır.
<i>Kalfalık</i>	Kalfalar, usta olmaya namzet ve henüz sermayesi bulunmayan ücretli işçilerdir. Çıraklık dönemini başarı ile sonuçlandırması gerekmektedir. En az 1001 gün çıraklık yaptıktan sonra, kalfalığa olma hakkını elde ederdi. Kalfa ustanın olmadığı zamanlarda onun yetkisine sahip olarak her türlü işi yürütürdü. Kalfalık dönemi bütün meslekleri için üç yıldır. Kalfalık töreni çıraklık süresini tamamlayan gencin, ustası tarafından yeterli bir derecede yetiştiğini ve ahlâken de olgunlaştığını kanaatine varılırsa bunu Ahi Teşkilatına bildirilirdi. Tören esnaf odasında veya mescit, cami gibi kapalı alanlarda yapılırdı. Kalfa sınav niteliğinde benzer bir şekilde tören yapılır ve kalfa kendi eliyle yaptığı sanatı ile ilgili bir şey hazırlar bunu ustalar meclisine sunar. Esnaf yönetim kurulu tarafında oluşan üyelerine, kalfanın aydın yeteneği ve iyi ahlâkî ustası tarafından onlara anlatılırdı. Sonra “asır” suresi okunur ve dua edilirdi. Daha sonra esnaf başkanı öğüt verip, adayın beline peştamal yani şed kuşatırdı.
<i>Ustalık</i>	Ustalık peştamal kuşatılarak ustalık unvanını alırdı. Şartları ise şunlar olması zorunludur. 1. Kalfa iken en az üç çırak yetiştirmesi gerekir. 2. Meclise girebilmesi için de üç kalfa yetiştirip bunlara peştamal kuşatmış olması zorunludur. 3. Uzun süre çalışmış olmak ve üstatların önünde ciddi bir sınavdan geçmelidir. Ancak usta olduktan sonra müstakil bir iş yeri açabilirdi. Usta olmayan, iş yeri açamazdı. Kalfanın yaptığı iş, ustalarca beğenilirse o kalfa usta olurdu. . Ustalık Töreni şöyledi; 1. Üç yıl kalfa olarak çalışan, 2. Hakkında şikâyet olmayan, 3. Görevlerini tam anlamıyla yerine getiren, 4. Müşteriler ve arkadaşlarıyla iyi geçinen, 5. Bir dükkân yönetecek duruma gelen kalfalar ustalığa yükselirdi. Yörenin yönetici, din adamları ile büyük bir törenle, Ahi Şeyhin onayı ile ustalığa geçerdi. Şed kuşanır, icazet alır, düzenlenen kermes ve eski ustanın katkısı ile esnaf sandığın kredisıyla dükkân açardı. Usta olan kişi artık işyeri bulma, araç gereç, ham madde ve çırak bulma hazırlığına başlardı.

Şimşek (2011: 7) ve Özkaya (2012: 270-271)’den yararlanılarak hazırlanmıştır.

2.3. Ahiliğin Ekonomik Fonksiyonu

Ahilik, tarihî zaman içerisinde Türk ekonomik anlayışını en iyi şekilde gösteren teşkilattır. Temelde ekonomi bir teşkilat olmakla birlikte, toplumun diğer teşkilatları ile iç içe girmektedir. Ahlâk, din ve eğitim gibi kurumlar da Ahiliğin yapısı içinde yer almaktaydı. Bu bakımdan Ahi, dinî ve ahlâkî temeller çerçevesinde ekonomik faaliyetlerini ifa ederdi. Bu yönleri ile tarihte özgün bir yere sahiptir (Tatar ve Dönmez, 2008: 194).

Ahilikte ihtiyaçları karşılamak için ana kural, bir sanat ya da meslek sahip olmaktır. Fütüvvetnamelerde Çağatay (1990:47) bu konuda belirttiği üzere “ Ahilerin helal para kazanması gerekir. Çünkü bu hem vaciptir hem de sünnettir. Her kimin ki meslek ya da sanatı yoksa ona fütüvvet değmez. Ahinin on sekiz dirhem gümüş sermayesi ve mutlaka bir işi olmalıdır” .

Ahiler ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra, Türklerin kendisine özgü bir ekonomi oluşturmaya katkıda bulunmuşlardır. Bu teşkilatın var olduğu dönemlerde, Türk medeniyetinin Batıdan ayrılan en önemli özellik olmuştur. Batı medeniyetinin ve kapitalizmin en önemli unsuru, burjuvazi zihniyetindeyken medeniyetimizin sosyo-ekonomik hayatı ise büyük ölçüde Ahi zihniyeti yönlendirmiştir. Bundan dolayı, bizde kapitalizmi oluşturan sömürgecilik faaliyeti, sınıf mücadelesi görülmemiştir (Tabakoğlu, 2007: 412).

Ahilerin uyguladığı ekonomi sisteminin belirleyici özellikleri şunlardır (Ceylan, 2013: 59-60):

1. Ahilikte ekonomi sistemi; Allah korkusu, kul hakkı, başkalarını sömürmeme, kendi emeğiyle geçinme ve kişisel emeğin yüceltme olgusu olmuştur. Ahiler için dünya bir sınav yeridir, bu nedenle yapacakları ekonomik faaliyetleri ahiretlerini kazanma amacına yönelmişlerdir. Ahilik anlayışında Kur'an ve Hz. Peygamber'in (SAV) sünnetini örnek aldığından dolayı, ekonomi faaliyetlerinin de ana unsuru bunlara bağlı olarak oluşan İslâm dininin ahlâkî belirleyici olmuştur.
2. Ahilikte, ekonomik faaliyetlerinde önce insanın ahlâklî olmasına çok büyük önem verilmiştir. Bunun için zaviyelerde teorik olarak verilen dersler hayatta uygulanmıştır.
3. Ahilikte tarihî geçmişine bakıldığında, dayanışmacı bir anlayış ile ekonomik faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Şehir uygarlığının ve pazara yönelik ekonomik

faaliyetlerin başlaması, iş bölümü sonucu sosyal sınıfın gelişmesi ile göçebelik döneminde gözetim ideolojisi yerine, bu dayanışmacı politika Ahi Teşkilatında verilmiştir.

Bu özelliklere bağlı olarak, Ahilerin çok malı ve serveti olmadığını, kendi geçimlerini sağlayabilecek kadar mal edindikleri görüşüne varılmıştır. Günümüzde modern anlayışının peşinde koştuğu hızlı tüketimin sonucunda, birilerini sömürme düşüncesine karşı çıkmışlardır. İslâm dininde onlara kazandıkları ile birlikte, ekonomik ihtiyaçlarda sosyal adaleti gözetmeye çalışmışlardır.

Ahilerin düşüncelerinde, eğer insanlar kendi emekleri ile gereksinimlerini sağlayabilse hiç kimseye muhtaç olamayacaklarını savunmuşlardır. Özellikle çalışmayı bir ibadet saymışlardır. Onun için Ahilerin iş yerleri, onların ibadet yerleri olarak bilinmiştir. Ahilerin iş yeri, hak kapısı olarak görülmüştür. Bu sebeple, bu kapıdan hürmetle girilmekte, saygı ve samimiyetle çalışılmaktadır. Ahiler, helâlinden kazanıp helâl yerlerde harcamışlardır (Ekinci, 1989: 64-65).

Ahilik, mülkiyetin olmasına karşı çıkmamış; fakat Allah'ın servetinin sadece zenginler arasında dolaşan bir devlet olmasını ve buna bağlı olarak zenginliğin belirli ellerde toplanmasına karşı çıkmıştır. Bu nedenle sermaye artırımını ve aşırı kazanç arzusu kesinlikle reddedilmiştir (Gülerman ve Taştekil, 1993: 50).

Günümüzle kıyasladığımızda Ahi Teşkilatı gibi tüm iş yerleri hak kapısı olarak görülmelidir. Burada, herkesin hakkı olduğunun unutulmaması gerektiğini ve mülkiyeti sahip olunabileceğini; ancak bunu sadece belirli kesimin elinde olup yoksul ve kimsesizleri görmemek şeklinde olmayacağını savunmalıdır. Kısacası, herkesi gözeterek mal ve mülk edinmesi gerekmektedir.

Ahi Birlikleri, genel felsefelerine uygun olarak iş hayatının düzenlenmesinde toplumu bir bütün olarak ele alıp tüm sosyal grupların menfaatlerini düşünmüşlerdir. Çatışmacı olmayı reddederek, uzlaşmacı sosyo-ekonomik münasebetlerin kurulmasını amaç edinmiştir. Bu özellikler, sosyal huzuru sağlama açısından insanlara ışık tutacak temel unsurlar içermiştir. Bu teşkilat, bunlara bağlı olarak üretim ile tüketim arasında denge kurmuş, üretici ile tüketici arasındaki sosyal huzuru bozmayacak şekilde ekonomiyi geliştirmeye çalışmışlardır. Örneğin; teşkilat zaman zaman üretimde sınırlama yaparak fiyatların düşmesini engellemiş, emeğin değerini korumaya çalışmıştır. Ayrıca, narh sistemi ve standartlaşma ile de tüketicilerin korumasını sağlamıştır (Çelik, 2012: 463).

Ahiliğin ekonomik faaliyet anlayışında, kişisel kazanç ilkesi benimsenmemesi nedeniyle esas amacın, ortak ihtiyaçların karşılanması ve sorunların çözülmesi için olduğunu belirtmemiz gerekir (Gülerman, Taştekil, 1993:51).

2.4. Ahiliğin Sosyal Fonksiyonu ve Sosyal Faaliyetleri

Ahiler, “topluma en kaliteli ve en hesaplı hizmeti verirken, aynı zamanda bulundukları mahallede sosyal yardımlaşmayı, dayanışmayı, güvenliğini sağlamada aktif rol almıştır”. Kaynağını, Kur’an-ı Kerim’in ahlâkından alan Ahi ilkeleri, toplumda ve toplumlar arasında kin, nefret ve düşmanlık tohumlarının atılmasını engellemiş, milletin barış ve sevgi temelinde büyümesine önemli bir etken olmuşlardır (Erdoğan, 2016: 11).

Ahiliğin sosyal fonksiyonu, “sosyal ahlâka” dayanır. Başka bir deyişle ahlâk ilkeleri “bireyci” olmayıp bireyin toplum içindeki kişiliğini korumaktadır. Burada kast edilen ne bireyin topluma ne de toplumun bireye ezdirilmemesidir (Erken, 2008: 70).

Ahi Birliklerinin en önemli özelliklerinden biri, Ahilik düşünce ve anlayışına uygun biçimde, ekonomik hayatın düzenlenmesi amacıyla kurulan ve işletilen “Orta Sandıkları” diğer isimleri ile “Esnaf Sandığı ya da Yardımlaşma Sandığı” denilen bir kurum oluşturmalarıdır (Uçma, 2011:126-127).

Ahi Birliklerinin hazine ve kasasının görevini yürüten bu “Orta Sandıkları” Tablo 11’de verilmiştir:

Tablo 11 : Ahilik Teşkilatında Orta Sandık Keseleri

	Keseler	Orta Sandık Keselerin Faaliyetleri
1	<i>Atlas Kese</i>	Sandığa ait her türlü yazışma evrakı saklanır.
2	<i>Yeşil kese</i>	Esnafa ait vakıf gelirleri, senetler ve mülklerin tapuları toplanır.
3	<i>Kırmızı Kese</i>	Faize verilen paraların senetlerin ve evraklar saklanır
4	<i>Örme Kese</i>	Sandığın nakit paraları konmasına ve saklanmasına mahsustur
5	<i>Ak Kesede</i>	Her türlü giderlere ait senetler ve vesikalarla, geçmiş yıllara ait hesaplar saklanır.
6	<i>Kara Kesede</i>	Vadesinde tahsil edilmemiş yani tahsili imkânsız senetler ve bunlarla ilgili diğer evrak saklanırdı. Bu kese sandığın diğer keselerine göre en az işlem gören bölümüydü. Çünkü esnaf borcuna sadıktı.

Çağatay (1997: 136)’dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tabloda belirtildiği gibi; teşkilatın her türlü yazışmaları, gelir ve gider senetlerinin olduğu borçlu üyelerini tespit etmek amacıyla bazı sandık kurduklarını, bu sandığın günümüzdeki bir teşkilatın yıllık hesap bütçesi olarak düşünülebileceğini ifade etmek gerekir. Özellikle,

kara kesede teşkilat üyelerinin borçlarını, geç tahsil etmediği ve imkânı varsa ödememezlik yapmadığı anlaşılmaktadır.

Teşkilatın bu sandıklar aracılığıyla verdiği yardımlar, hem kendi üyelerini hem de zorda kalan insanlara bir güvence kaynağı olmuştur. Toplumun içinde huzurlu ve mutlu yaşanması için özellikle bu teşkilat üyeleri birlik, beraberlik ve dayanışma duygusunun güçlenmesinde önemli rol oynamışlardır. Onlar için sağlanan şeyler, tefecilikten koruma ve onlara ham madde temini etme ve çeşitli toplumsal risklerini ve zararlarını telafi etme şeklinde özetlenebilir (Uçma,2011:128). Günümüzde birçok teşkilatta -özellikle devlet kademesinde- örneğin; ülkemizde BAĞ-KUR ve SGK adı altında bu çalışmalar yürütülmektedir.

Orta Sandıklar şehirlerde her ana meslek kolu için kurulmuş; o mesleğin Esnaf Odası tarafından yönetilmiştir. Sandıklar arası iş birliği, iş bölümü gibi hususlar şehrin Ahi Baba vekili tarafında organize edilmiştir. Orta Sandıkları minvalinde Ahiliğin özellikleri şöyle açıklanabilir (Soykut, 1980: 26). :

1. Emek- sermaye ilişkilerini düzenlemeyi; verimliliği artırmayı,
2. Yapılar arası denge kurmayı, özellikle orta yapıyı yaygınlaştırmayı ve güçlendirmeyi,
3. Dünya için ahiretini, ahiret için dünyayı terk ettirmeden iki âlem için çalışma amaçlanmıştır

Ahi Teşkilatının sosyal faaliyetlerine bakıldığında, ana unsuru Ahi toplantıları oluşturmaktadır. Halkın sosyalleşmesi ve üyelerine teşkilatın ilkelerini öğretmek amacıyla bazı toplantılar yapılmıştır. Bunlar hakkında, aşağıdaki şekilde bilgi verilmiştir:

2.4.1. Ziyafet Toplantıları

Ülkenin dört bir yanında bulunan esnaf sanatkârların, kendi aralarında belirlediği günlerde bir araya gelip daha çok eğlenerek sosyal aktivitelerini yerine getirmek amacıyla yaptığı toplantılardır. Bu eğlenceler, sadece bazı sanatların olduğu şehir ve kasabada yapılmazdı. Ayrıca, salt çiftçilerden oluşan köylerde bile yapılmaktaydı. Hasattan sonra gençler ve yaşlılar ayrı gruplar halinde sabah namazını kılıp sonra bir mesire alanına giderek orada hem eğlenir hem de öğlen ve akşam yemeğini birlikte yerlerdi. Bu toplantıda, bir kararı sonuca bağlamak amacı yoktu. Sadece kâhya ve kâhya başı orada bulunanlara öğüt verirdi. Bu toplantılar mayıs ayında başlar ve toplantıda cuma günleri dışında üyeler bir araya gelirdi.

Ayrıca, çırakların kalfa, kalfaların usta olmaları da bir ziyafetle sonuçlanırdı (Uçma, 2011: 123-124; Ekinci, 1989: 89).

Bu toplantıda yapılan faaliyetleri Erken (2008:90) belirttiği üzere;

1. Geleneksel yemeklerin yapılması,
2. Hazreti Peygamber ve esnaf pirleri için mevlit okunması ve dua edilmesi,
3. Teşkilat başkanlarının esnafa nasihat etmeleri,
4. Esnafın birbirleri ile tanışarak kaynaşmayı temin etmek için sohbet toplantıları düzenlenirdi.

2.4.2. Üçgünler Toplantısı

Yıllık toplantı da denilen bu toplantı yılda bir yapılırdı. Bu da üç gün üç gece sürmekteydi. Büyük Meclis tarafından düzenlenen bu toplantı yeri ve günü on beş gün öncesinden tüm esnaf teşkilatına bildirilirdi. Toplantıya tüm esnaf bilginleri, şehrin ileri gelenleri, her mahallenin ihtiyar heyeti, köylerin imamı ve fakirleri katılırdı (Gürata,1975: 105; Ekinci, 1989: 89; Uçma, 2011: 124).

Bu toplantıda yapılan faaliyetler Erken (2008: 90) şu şekilde açıklamıştır:

1. Toplantının piknik alanı denilen mesire yerinde yapılması,
2. Öğlen ve ikindi namazının beraber eda edilmesi,
3. Yemeklerin namazlardan sonra yenilmesi, (Öğlen yemeği öğlen namazından sonra, akşam yemeği ikindi namazından sonra yenilirdi.)
4. Müftü ve hâkimlerin özellikle kul hakları hakkında öğüt ve vaazda bulunması,
5. Bu toplantıdaki amaç, önde gelen kişiler ile kaynaşmak, özellikle Ahiler dışında kalanları, Ahilerle ortak bir noktada birleştirmektir.

2.4.3. Yâren Sohbetleri

Bu sohbetler, genellikle uzun kış gecelerinde yapılan ve Ahilerin en önemli sohbetlerinden biridir. Her yıl kasım ayında sohbet için gerekli olan hazırlıklar yapılırdı. Sohbet düzenlemek isteyen ve aynı yaşta olan 7-8 genç toplanarak, sevip saydıkları ve maddi durumları daha iyi olanlar arasından iki kişi seçerdi. Bu ikisi arasında da yaşça büyük olan “yârenbaşı” diğeri ise “yâren kâhyası” olurdu. Bunlar belirlendikten sonra toplantıya katılacak 20-25 kişilik üyelere duyurulurdu. Boş zamanlarda çeşitli sosyal faaliyetler yürüten yâren grupları,

genellikle üç aylık bir zaman diliminden sonra dağılır ve yerine yeni gruplar oluşturulurdu (Ekinci, 1989:90).

Yâren sohbetlerinin oluşturduğu meclisler; insan yetiştirme, insanı hayata hazırlama, sosyal yardımlaşmayı ve sosyal düzeni sağlama, halk musikisi, halk mutfağı, halk tiyatrosu, halk edebiyatı gibi milli kültür ürünlerini yaşatma ve yeni kuşaklara aktarma görevlerini yüzyıllardır yerine getirmiştir. Yâren kültürü içerisinde, dinî, ahlâkî ve toplumsal nizamların tamamı yoğrularak her bir bireye, dolayısıyla “yaren”e öğretilmektedir. Yâren, çok boyutlu bir kültür simgesi olarak; dinlenme, eğlenme, yardımlaşma, eğitim, sosyal dayanışma, güzel sanatları (musiki, edebiyat, halk oyunları) öğretme ve sevdirmeye gibi işlevleri yerine getirmektedir. Her yönüyle kurumda demokratik bir işleyiş hâkimdir. Eşitlik, eşit oy hakkı, seçim sistemi gibi uygulamalar, kurumun demokratikliğini ortaya koyar niteliktedir. Yâren ayrıca, Türk adet ve geleneklerinin birçoğunu içerisinde barındıran bir kurumdur (Eroğlu ve Köktan, 2015: 344).

Mecliste sohbetlerde otururken en yaşlıdan en gence kadar bir sıralama yapılırdı. Bu sebeple yaşlılar, yârenbaşının etrafında bulunurlar, en gençler ise en aşağı kısımda otururlardı. Yârenler, sohbetin bütün adap ve erkânına itaat etmekle sorumlu olduğu gibi, kuralların gereklerini yerine getirmeyenleri cezalandırmak da yârenbaşının göreviydi. Verilecek cezalar, suçun ağırlığına göre değişirdi ve en ağır ceza sohbetten çıkarmaktı. Yaşa bağlı saygı dışında yaşlıların diğerlerinden bir farkı bulunmazdı (Ekinci, 1989: 90). Ancak şunu da belirtmemiz gerekir ki yaşa göre saygı göstermek sadece yâren meclisi sohbetlerinin gösterdiği bir tutum değildir. Günümüzde bizim toplumumuzun çoğunda görülen bir durumdur. Gerek kendi ailemizde gerekse de toplumumuzun genel bir kesiminde, büyük var iken küçük gidip başköşede oturmaz ve bu durum büyük bir saygısızlık olarak algılanırdı. Misafir odalarında ve misafir geldiğinde bu hassasiyetin daha fazla uygulandığı görülmektedir. Sadece yâren meclisleri bunu daha sıkı tutmuştur.

Sosyal faaliyetlerin yapılması, teşkilatın sadece kendini mesleklerine ya da dinî işlerine yönelmediklerini göstermektedir. Eğlenme ve bir araya gelip hal hatır sorarak birbirinin sorunlarını çözmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır; ancak bunu yaparken de aşırı zevk ve sefa peşinde koşmamışlardır. Toplantılarını belirli bir kural ve düzen içerisinde yapmışlardır. Her yaş ve kesimden insanın da katılımı, sadece bir yaş ya da zengin-fakir ayrımı yapmadan bütün insanlara yöneldiklerini gösterir niteliktedir.

2.5. Bacıyan-ı Rum (Anadolu Kadınları)

Bacıyan-ı Rum, Ahilik Teşkilatının kadınlar kolu ve dünyanın bilinen ilk kadın teşkilatlanmasıdır. Bu teşkilatın kurucusu, Ahi Evren'in hanımı, Fatma Hanım'dır. Bu kurum, hem sosyal açıdan hem de ekonomik açıdan Anadolu'ya katkılar sağladığından dolayı ayrı bir başlık altında ele alınması gerekmektedir. Bu kısmı izah ederken Mikail Bayram Hoca'nın "Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum" eserlerinden çoğunlukla yararlanılmıştır (Bayram, 2008: 84,90,91 ve 93) :

Âşık Paşazadenin Bacıyan-ı Rum diye adlandırdığı bu topluluk üzerinde, ilk defa Alman doğu bilimci Franz Taeschner durmuştur. Taeschner o günün toplumunda kadınların bir teşkilat kurmuş olmalarını o kadar imkânsız görmüştür ki bunun yazma eserleri çoğaltma sırasında oluşan yazım hatası veya yanlış anlama sonucu Âşık Paşazade tarafından ortaya atılmış olduğunu kabul etmiştir.

Ahiler gibi Bacılar da Kayseri'de topluca çalışmışlardır ve bunların çeşitli sanat kollarında çalışması ihtimal dâhilindedir. Onlar kilim, giyim, halı üretmede çalışmışlardır. Böylece hem Osmanlıların kuruluşundan askerî kıyafetler üretmişler (örneğin yeniçerilerin giysileri) hem de o dönem Bizans'a bağlı olan İstanbul ve diğer Hristiyan beldelerine halı ve kumaş ihracat etmişlerdir.

Bacıların yaptıkları en iyi faaliyet alanlarından biri de Ahi Tekke ve zaviyelerinde hiçbir menfaat beklemeden konaklayan misafirlere barınma ve ağırlama için hizmetler yürütmeleridir. Ahi Teşkilatının kuruluşunu hazırlayan nedenlerden biri de o dönemde gruplar şeklinde insanların yerlerinden göç etmesi sonucunda, Anadolu'ya gelmeleri ile birlikte ortaya çıkan sorunlara bir nebze de olsa çareler aramışlardır. Bir bakıma Anadolu'ya göç eden insanların kısa bir süre de olsa barındırılması ve ağırlanması yeni ortama ve yeni şartlara alışmalarına olanak sağlamıştır.

Bacıların, diğer bir hizmet ve faaliyet sahaları askerî alandır. İslamiyet'ten önce Türk kadının binicilik ve atıcılıkla usta oldukları bilinmektedir. Bu özelliklerini İslâm dinine girdiklerinden sonra da sürdürmüşlerdir. İbn Battuta buna birçok Türk illerinde şahit olmuştur. Ayrıca, Moğolların 1243 yılında Kayseri'yi kuşatmaları sırasında Ahilerle birlikte Bacı teşkilatı da şehrin savunmasına fiilen katılmış ve düşmana karşı şehirlerinin savunmasını yapmışlardır. Bu kadın örgütü, ülkenin uç bölgelerinde bile Türkmen aşiretler arasında savaşa katılmışlardır.

Bacıyan-ı Rum dağıldıktan sonra da Osmanlı Devleti'nde pek çok faaliyette bulunmuştur. Tanzimat Dönemi ile kadınlar, eğitim imkânlarını daha fazla aramış böylece kadınlar toplumda daha görünür hâle gelmiş ve kamunun birçok alanında çalışma şansına sahip olmuşlardır. Kadınlar; öğretmenlik, ebelik, gardiyanlık, telefon memureliği, postane memureliği, maliye memureliği gibi alanlarda çalışma imkânı bulmuşlardır. Savaş döneminde, savaşa katılan askerlerin yerine kadınların geçmesi ile kadınlar ekonomik yaşamda daha çok görülmeye başlamıştır. Artık sanayide de kadınlar işçi olarak çalışmaya başlamışlardır. Özellikle bu durum, II. Meşrutiyet Dönemi'nde daha da barizdir. Bu dönemde, kadın çalışanların daha fazla yer almaya başlamaları, onların iş hayatlarına atılmaları, onları cesaretlendirerek kendi işyerlerini açmaları ve ticarete atılmaları konusunda heveslendirmiştir. Terzilik, aşçılık, dizgicilik, fotoğrafçılık konusunda kendi işyerlerini açmaya başlayan kadınlar, bazen tek başlarına bazen birlikte kadınların girişimcilik faaliyetlerine öncülük etmişlerdir (Yiğit ve Erdem, 2010: 48-138; Akgül, 2014).

Bacıyan-ı Rum Teşkilatı; kimsesiz, zorda kalan, yetim genç kızları himayesine alarak onlara hem meslek sanatı hem de dinî ilim vererek, yeri geldiğinde onları evlendirerek ayrıca bakıma muhtaç yaşlı kadınlara günümüzdeki devletin yaptıkları bakım evine benzer yapıların görevlerini üstlenmişlerdir. Bu teşkilatın kadın ve genç kızlarına öğüt verdiği konu ise “Aşına, eşine, işine sahip ol!” eğer bir bayan bunu başarırsa gerek kendi yaşamında gerekse de toplumda mutlu olacak ve bu mutluluk da herkese yayılacaktır. Bu da şunu gösteriyor ki o dönemlerde bile kadınlara çalışma hakkı verilmişse günümüzde artık kadınların iş hayatına girmemesi kaçınılmazdır ve yaşamımızın birçok alanında, kadınların da erkekler gibi çalışması bir zorunluluk haline gelmiştir. Modern yaşamda kadını, sosyo-ekonomik hayattan koparmak, onu üretime katmamak ve onu hep tüketici konuma sokmak da büyük bir yanıltır.

2.6. Ahiliğin Dinî- Ahlâkî Fonksiyonu

Ahlâk; Arapça, hulk kelimesinden türemiş olup hulk ise huy, tabiat, karakter anlamında kullanılıp insanın iyi ya da kötü olarak nitelendirilmesine neden olan özellikleri ve gerçekleştirdiği iradi davranışların sonuçlarına denilmektedir. Bir davranışın ahlâkî olarak nitelendirilebilmesi için iradî ve kişide yerleşmiş yani içselleştirilmiş duruma gelmiş olması gerekir. Ahlâk, bir yönüyle insanın var oluşunda meydana gelen bir özelliktir. Bu özelliklerin din, insan ve toplum tarafından doğru ve iyi olduğu kabul edilen temel ilkelerine dayanarak, kalıcı ve iradî davranışlar haline getirilmesi eğitim aracılığı ile mümkün olabilecektir. Ahlâk

diğer varlıklardan kıyasla insan için söz konusu olabilecek bir kavramdır; çünkü hem temel kaynağı ve genel varlık amacı açısından insan onuru hem de algılama yeteneği açısından akıl ve irade ile doğrudan ilişkilidir. Bütün bunların gerçek anlamda insan ile ilgili olduğu bilinmektedir (Zengin, 2016: 5).

Ahilik sistemin amacının iki cihanda yakışır bir ideal insan yaratmak olduğu daha önce belirtilmiştir. Bu ideal insan şeref, haysiyet, dürüstlük gibi ilkelere sahip; ancak bencil bir anlayışta olmayan, toplumu düşünürken kendisini kimseye ezdirmeyen insan tipi olmuştur. Bu sistemin genel ahlâkında kendi ihtiyacına yetecek ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirdikten sonra fazlasını ihtiyacı olanlara dağıtmak olmuştur (Soykut, 1980: 91).

Ahilerin benimsedikleri temel ilkeleri, hem eski Türk geleneklerinde hem de İslâmiyet inancında ve İslam dinîne bağlı olarak gelişen fütüvvet anlayışına dayanmaktadır. Ahilik ahlâk anlayışının gereği; birey olarak, toplum olarak, millet olarak, gerek şehir yöneticisi gerekse de devlet yöneticisi olarak dinî kurallarına dayanarak en iyi, en güzel, en doğru, en hayırlı, en mükemmel ölçütlerle düzenlenmeye hedeflenmiştir. Kısacası Ahi kendisinden başlayıp, ailesi ile daha sonra toplumu ile devlet ve yöneticileri ile mükemmel bir anlayış içerisinde herkese örnek bir teşkilat olmuştur.

Anlaşıldığı üzere Ahilik, ahlâka büyük önem verdiğini, ahlâkın her yerde ve her zaman geçerli olacağını dile getirmektedir. Nitekim Ahilik, ahlâk anlayışı olmayan bir bireyin iş hayatında başarılı olamayacağını, olsa da bunun süreklilik arz etmeyeceğini iddia etmişlerdir. Dahası, Ahiliğe göre ahlâkın olduğu bir toplumda sevgi, saygı, eşitlik, adalet, kardeşlik ve barış gibi özellikler oluşabilecektir.

Ahilik müessesesi, dinî fonksiyon itibarıyla bir ahlâk okulu görevini üstlenmiştir. Bu teşkilat, üyelerine İslâm ahlâkına dayalı bir eğitim vermeye çalışmıştır (Erken, 2008: 67). Günümüzde bile Ahilik ahlâk ilkelerinde verilen eğitim, ülkemizde önemini korumaktadır. Bu ilkelerin yaygınlaşması, gerek kendi teşkilatı ve zaviyelerinde gerekse de meslek ilişkileri içindeki yaşamlarında sanatkârların kişilik kazanmalarına yardımcı olmuş ve yine bu ahlâkî kurallar toplumsal yaşamın düzenlenmesinde örnek olmuştur. Ahilikteki ahlâkî ilkeler, kuruma üye olan Ahilerin kılık kıyafetini bile belirlemiştir.

Kaynağını dinden alan fütüvvetnamelerde; Ahilerin ne giyeceği, elbiselerinin biçimi, rengi, cinsi gibi hususlar bütünüyle ayrıntılı bir biçimde bu durumu ortaya koymuştur (Özerkmen, 2004: 71).

Ahiliğin genel olarak iş, meslek ya da çalışma hayatına ilişkin ahlâk kuralları şöyledir (Köksal, 2016: 398-399):

1. Her Ahinin mutlaka bir işi, özellikle de sanatı (mesleği) olmalıdır; çünkü işsiz güçsüz insan herkese yükür. Mesleği olan birey, kimseye el açmaz ve bunun sonucunda herkesin kendisine yetebilecek bir toplum oluşmuş olur.
2. Ahi kendi mesleği dışında başka bir iş yapmaz. Böylece herkese kendi alanında uzmanlaşacak, iş kaliteli olacak ve kimse kimsenin rızkını elinde almayacaktır.
3. Ahi kazancı mutlaka helal olmalı ve onu hak etmelidir. Yani, Ahinin yapacağı bir işte emeğinin karşılığı olan hakkı ne ise onu almalı asla fazlasını istememeli ve almamalıdır.
4. Ahi, çalıştığı mesleğin en eski pirlerinden başlayıp kendi ustasına gelene kadar tüm meslek büyüklerin dua ile anmalı ve mesleğinde onlar gibi olmaya gayret etmelidir. Mutlaka ustasının rızasını alarak işini yürütmelidir; çünkü ustanın rızasını almak şed kuşatmanın temel şartıdır.
5. Ahi hırs ve aç gözlülüktan kaçınmalıdır. Ahi kazandığı el emeği ile yetinmeyi bilmelidir; çünkü daha çok kazanmak bir şeytan dürtüsüdür ve sonu yoktur. Azla yetinmek, nefse kapılmayıp elindekine rıza göstermek ahiliğin temel ahlâklarındandır.

Bu bölümde bir teşkilatta bulunacak fonksiyonlara (yönetim, dinî-ahlâkî, ekonomik, sosyal, eğitim) bağlı olarak Ahilik Teşkilatının fonksiyonlarının neler olduğu açıklanmıştır. Bu fonksiyonlar, birçok konuda etkili olduğu gibi şehir yönetiminde de etkisini göstermiştir. Tezin üçüncü bölümünde, çalışmanın ana minvallerinden biri olan Anadolu Selçuklu Devleti'nde şehir yönetiminin nasıl olduğu ve Ahilik Teşkilatının bu yönetime kazandıkları üzerinde durulacaktır.

BÖLÜM III

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ'NDE ŞEHİR YÖNETİMİ VE AHİ TEŞKİLATININ ŞEHİR YÖNETİMİNE KATKISI

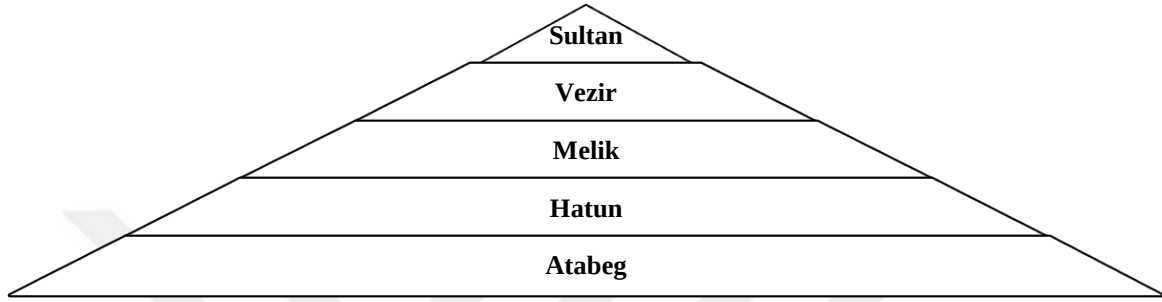
İlk iki bölümde Ahilik Teşkilatı hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde ise Anadolu Selçuklu Devleti'nde devlet yönetiminin nasıl olduğunu, buna bağlı olarak şehir yönetiminde kimlerin bulunduğunu, ana minval olan Ahilik Teşkilatının fonksiyonları çerçevesinde şehir yönetime ne gibi katkıları olduğu üzerinde durulacaktır.

3.1. Anadolu Selçuklu Devleti'nde Şehir Yönetimi

Selçuklu Devletlerinde devlet yönetimine öncelik verecek olursak ülkenin tek temsilcisi sultan olarak karşımıza çıkmaktadır. O, egemenlik ve yönetim otoritesini, ülkenin ve üzerindeki milletin tek sahibidir. Sultanın gücünü daha çok artıran belirli doğrular dâhilinde yayımladığı emirlerdir velev ki ağzından çıkan söz bile zamanla kanun niteliğini taşımaktadır. Hem her aşamada bulunan devlet teşkilatı üyeleri hem de her sınıfta bulunan halk bunlara uymakla yükümlüdür. Sultan, aldığı tedbirler ve verdiği kararları koşullar ihtiyaç olduğu vakitte hızlı bir şekilde değiştirebilirdi. Devletin yönetiminde, mutlak derecede birinci yetki hükümdarda bulunurdu. Türk Devleti'nde töre ve yasaya aykırı olmadığı sürece sultan her durumda mutlak derece bir hâkimdi; ancak hiçbir zaman kutsal ve sorumsuz değildi. Sultanda bulunan bu hâkimiyet yetkileri ve idarî hususlar; devlet, topraklarına toprak katıp genişledikçe ülkenin her yerine yetişemeyeceğinden dolayı bazı konularda yetkilerini kendisine vekil olarak atadıkları kimselere vermişlerdir. Ayrıca, sultan kendisine devlet yönetiminde yardımcı olacak danışma meclisleri kurmuştur. Bu mecliste bulunanlar, kendilerine verilen konularda tartışır; ancak yine de kesin karar verme yetkisi ya da alınan kararların uygulanıp uygulanamayacağı tekrardan sultanın vereceği kararlar sonuclandırılmıştır. Selçuklu sultanları bu özelliklerinin yanında, adalet anlayışı içerisinde devleti yönetmişlerdir. Bu sebeple, yönetimi altında bulunan ülkelerde yerel yönetimlerini yerlerinde bırakarak kendilerine bağlamışlar ve onların iç işlerine karışmadan onları bağımsız bırakmışlardır. (Sevim ve Merçil, 1995: 497-498). Sultanlar daha çok halkın

gönlünü kazanmasına bağlı olarak İslâm dinini yaymasının yanı sıra geniş topraklara kadar gidilmesine hedeflenmişlerdir. Böylece, hem İslâm dininin geniş alana yol kat etmesini sağlamışlar hem de birçok gönlü fethetmeyi başarmışlardır.

Anadolu Selçuklu Devleti'nde en üstte sultan olmak üzere devlet teşkilatında görev alacak bazı üyeler Şekil 2'de verilmiştir:

Şekil 2: Anadolu Selçuklu Devleti'nde Yönetim Teşkilatı Bulunanlar

Anadolu Selçuklu Devleti'nde yönetim teşkilatında Şekil 2'de görüldüğü gibi sultandan (Hükümdar) başka görev alan kişiler bulunmaktadır. Bunlarda vezir, sultandan sonra gelen en üst devlet adamıdır. Diğer üyesi olan melik (Sultan'ın oğlu), bir şehrin veya bölgenin idaresinde görevli olan memurdur. Örnek verecek olursak: Devletin önemli sultanlarından Sultan Mesut, dönemin başkenti Konya'da hükmederken oğlu Şahinşah'ı Kastamonu Çankırı bölgesindeki şehirlerde, diğer oğlu Kılıç Arslan ise Elbistan bölgesine yönetici olarak görevlendirilmişlerdir. Anadolu Selçuklularında hükümdarın eşleri olan hârunlar da devlet idaresinde yeri geldiğinde görev almışlar ve özellikle devletin tehlikeye düştüğü sırada sultanlara yardımcı olmuşlardır. Atabeyler ise devletin çeşitli bölgelerine atanan sultanlar tarafından meliklere her konuda yardımcı olmak üzere görevlendirilmişlerdir (Kesik, 2003:119-124). Buradan anlaşılacağı üzere, devletin yönetilmesi için idare başında bulunan kimseye, yardım etmesi gereken kişi veya kişiler bulunması gerekmektedir.

Selçuklu Devleti'nin Anadolu'ya kesin olarak yerleşmesi ve XII. yüzyıl sonlarında devlet teşkilatının yönetim açısından özellikle tesis etme gücü artmıştır. Buna bağlı olarak şehirlerinde "İkta Sistemi" uygulamışlardır. Selçuklu Türklerine has olan bu İktâ Sisteminin hızla yaygınlaşması, devletin askerî ve idarî açıdan şehirler üzerinde etkisini artırmıştır. Devletin kuruluş döneminde sultan; şehirlerde askerî, idarî, mali bütün işleri askerî komutanlara ikta olarak bırakmıştır. Bunların burada görev yapması özellikle şehirlerin

yönetimi için çok önemli olmuştur; ancak özellikle II. Kılıç Arslan'dan sonra “feodal” parçalamaları sonlandırmak amacıyla Anadolu askerî iktalarının küçülmesi ve şehirlerde yönetimde bulunan serkeş (subaşı) olarak gönderilen askerî komutanların toprak üzerinden vergileri kendilerine tahsis etmeleri sonucunda, devlet yöneticileri bu yetkileri onların elinden alarak merkezi bir yapıyı güçlendirmeye çalışmıştır (Göksu, 2009: 145-146).

3.1.1. Anadolu Selçuklu Devleti’nde Şehir Yöneticileri

Anadolu Selçuklu Devleti’nde şehirlerin yönetiminde sultanlar, ya kendi ailesinden olan şehzadeleri ya da kendisine bağlı olan ve devlet için önemli görevler yapan devlet adamlarına görev verirdi. Özellikle, devletin yönetim sınırlarının genişlemesi ile birlikte, her vilayette bulunan şehirlerin yönetimi için şehzade olmadığından dolayı vilayet emirleri veya ikta sahipleri vali olarak yönetici olurdu. Şehzadeler hangi vilayetteki şehirlerin valisi olarak atanmış ise ona, oranın bir kısmının iktası dirlik olarak verilir. Şehirlerde görevlendirilen şehzadelerin eğitiminden sorumlu ve hükümet işlerine bakmak üzere görevlendirilen atabeylerin şehrin yönetiminde bulunması zorunluydu. Bu şehirlerin yönetimi için devletin merkezinde bulunan divanlardan daha küçük divanları bulunurdu. Eyaletin veya vilayet şehirlerin tüm işlerinde en üst idarî teşkilat olarak sorumlu olan valiydi. Askerî olarak görevine subaşı (şehirlerin güvenlik işlerine bakan görevlilerin başı, günümüzdeki polisler) denilen komutanlar bakar ve bunlar doğrudan merkeze bağlı olurdu. Anadolu Selçuklularında ayrıca, sahil şehirlerinde görevlendirilen valilere “Melik-üs Sevahil” ve “Emir-üs Sevahil” unvanları adı altında şehirlerin idaresinin temsili verilir (Uzunçarşılı, 2008: 31).

Vilayetlerde ortaya çıkan çatışmaların veya adaletsizliklerin hepsini merkeze götürmek zordur. Bu nedenle bu sorunları önlemek amacıyla şehrin şeri işlerini yerine getirmek için kadılar görevlendirilirdi. Kadılar, kişiler arasında ortaya çıkan hukuki sorunları çözmeye çalışırdı. Diğer idarî ve örfî işlere vali ve seraskerler bakardı. Ayrıca, devletin vilayetteki mali işlerine “divan-ı istifa”ya bağlı bulunan muhassıllar bakardı. Hristiyan ahaliden haraç vergisini toplayan “muhassıla-ı haraç” memurları bulunuyordu (URL5: 31.12.2016).

Şehir yöneticilerinin amacı ilk önce yönetim alanındaki bölgelerde devleti ve sultanın gücünü gösterip oralarda hükümdarlığı ebedi kılmaktı. Şehirlerdeki tek kişinin görevli olmadığı, görevlerine göre sultanı temsil edecek memurlar vardı. Buradaki amaç, sorunları daha kolay çözmektir. Devletin her zaman halkının yanında olduğunu göstermektir.

3.1.2. Anadolu Selçuklu Devleti’nde Dîvânlar

Anadolu Selçuklu Devleti ve Anadolu’da kurulan diğer beyliklerin hepsi, kendilerinden önce kurulan devletlerin yönetim sistemini benimsemiştir. Yani, devlet hükümdarın ailesinin malı sayılmıştır. Devlet yönetiminde hükümdara yardımcı olunması için çeşitli divan teşkilatları kurulmuştur. Merkezde bulunan divana “Büyük Divan” denilmiştir. Bu divanın başında bulunan yöneticilere " vezir" ya da "sahib-i azam " denilmiştir. Devletin mali işlerinin yürütüldüğü divana, “Divan-ı İstifa”, hükümdarın emir ve fermanlarının yazıldığı divana ise “Divan-ı İnşa” denilmiştir. Ayrıca devlet yöneticileri ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için “Divan-ı Arz ve denetimi yapmak için Divan-ı İşraf divanları oluşturmuştur (Merçil,1991: 140).

Anadolu Selçuklu Devleti’nde bulunan bu divanlar, görüldüğü gibi devlet idaresinde sultana yardımcı olduğu gibi, şehir yöneticileri denetiminde bulunan yerlerde onun işlerini kolaylaştırmaktadır (Rice, 2015: 85). Bu divanlar sayesinde, devlet yöneticileri görevlerini daha hızlı ve kolay sağladıkları için kendi yönetimi altında bulunan uzak vilâyetlerdeki şehirlere kadar hizmet götürebilmişlerdir. Divanın genellikle askerî grup üyelerinden oluşmasından dolayı, şehrin güvenliğini sağlamaları açısından önemli görevler yerine getirmişlerdir.

Merkezi divanlara bağlı olan şehirlerdeki divanlara bakıldığında, hükümdarların oğulları olan şehzadelerin yahut şehir beylerinin denetiminde olan büyük divanlara göre daha küçük olan divanlar mevcuttu. Şehzadelerin bu divanları yönetmesi, şehirlerin yönetiminde tecrübe kazanmaları, ülke yönetiminde onlar için önemli bir adım olacaktı. Şehzadeler çok küçük olduğu durumda hükümdarın güvendiği atabeyler veya lalalar onların eğitimi için onların yanına verilirdi. Şehirlerde kurulan divanda, merkezde bulunan “Divan-ı İstifa” reis-i müsteviye bağlı tahsil memurları vardı. Bu memurlar topladıkları paraları, verilen emre göre ya harcar ya da merkezde bulunan divana gönderirlerdi (Merçil, 1991: 140)

3.1.3. Anadolu Selçuklu Devleti’nde Şehir Teşkilatı

Anadolu Selçuklularında devlet yönetimi, Büyük Selçuklulardan örnek alınmış ve birtakım düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır. Diğer Türk Beylikleri de Anadolu Selçuklu devlet yönetimi örgütüne benzer birimler oluşturmaya çalışmışlardır. Anadolu Selçuklu Devleti’ndeki Şehir Teşkilatı (URL6:01.01.2017) Tablo 12’de verilmiştir:

Tablo 12 : Anadolu Selçuklu Devleti’nde Şehir Teşkilatı

Görevli	Görevi
<i>Muhtesip</i>	Belediye işlerini, pazarlarda fiyatları ve malların kalitesini denetleyen görevlilere kişilere denir.
<i>Şihne</i>	Önemli şehir merkezlerindeki askerî görev yapan valilere denir.
<i>Mirliva</i> ²	Beyliklerde siyasî otoriteyi sağlamak görevli kişilere denir.
<i>Hazine-i Amire</i>	Devletin bütün gelirlerinin konulduğu devlet hazinesinde görevli olan kişilere denir.
<i>Hazine-i Hassa</i>	Hükümdarın kendine ait olan iç hazinesi görevli olan kişilere denir.
<i>Ahilik</i>	Esnaf ve Zanaatkârların birlikteliğinden oluşan bir örgütlenmede bulunan kişilere denirdi.

3.2. Ahilik Teşkilatının Anadolu Selçuklu Devleti’ndeki Şehirlere ve Şehir Yönetimine Katkıları

Bu başlık altında, Ahilerin hem Anadolu’daki şehirler üzerindeki etkisi hem de şehir yönetimine ne gibi katkıları olduğu üzerinde durulacaktır.

3.2.1. Ahilik Teşkilatının Anadolu Selçuklu Devleti’nin Şehirlerine Katkıları

Ahilik, Anadolu’nun hemen hemen her şehir, kasaba ve dahası köylere kadar inmiş bir teşkilat yapısıdır. Dahası, onlar yerleştikleri alanda yerleşme birimi olarak her sanat kolu için ayrı birlikler oluşturdular. Ahilik Teşkilatında, bir meslekte ayrı birlikler meydana getirecek kadar esnaf ve sanatkârların bulunmadığı yerleşim merkezlerinde, birbirine yakın meslek birlikleri ile birlikte ve küçük yerleşim alanlarında ise bütün meslek mensupları birlikte toplanırlardı. Yerleşme birimlerinde kurulan Ahi Birlikleri arasında, konuları Büyük Meclis sağlardı. İmparatorluk içindeki bütün esnaf birlikleri Kırşehir’de bulunan Ahi Evren zaviyesine bağlıydı. Bu zaviyenin başında Ahi Baba bulunmuş, bütün sanatkârların piri kabul edilen Ahi Evren Veli de onun halifesi olmuştur. Buna bağlı olarak tüm Ahi Birlikleri bir merkeze bağlı ve Ahi Evren zaviyesi de bu birliklerin genel merkezi kabul edilmekteydi (Şimşek, 2002: 26).

Şehirlerde genellikle bir esnafın kendi adıyla çarşısı bulunmaktaydı. “Bedesten, Arasta ya da Uzun Çarşı” denilen iş yerinde aynı meslek kolunda çalışanlar bir arada bulunurlardı. Çarşının uygun bir yerinde büyük bir dükkân üzerinde birlik idare kurulunun çalışacağı ve başkanın çalışacağı iki oda bulunmaktaydı. Herkesin ihtiyaç duyacağı; berber, fırıncı, nalbanta şehirde bulunan her çarşıda dükkân açmaya izin verilirdi (Ekinci, 1989: 32).

² Asker (Tuğgeneral) görevlerini üstlenen kimseler (TDK).

Anadolu'nun hemen hemen tüm şehirlerinde görülen Ahiler, Anadolu'nun sosyal ve kültürel anlamda gelişmesini sağlamış ve bu topraklarda yeni medeniyetlerin temellerinin atılmasına öncülük etmiştir. Fetihlerin ilerlemesi neticesinde “uç” bölgelerdeki yerleşmelerde, -Türkleşme ve İslamlaşma neticesinde- onlar Anadolu'nun Türk yurdu hâline gelmesinde önemli rol oynamışlardır. Aynı zamanda, Ahi mensupları Anadolu şehirlerine has bir takım uygulamalara gitmişler ve şehir merkezinde cami, mescit, zaviyeler kurulmasında ve İslâm özellikleri taşıyan Ahi isimlerine bağlı mahallelerin oluşmasına katkı sağlamışlardır. Bu mahalleler ile şehirlerde Müslüman Türk nüfusunun artmasına ve yerleşmesine de teşkilat olarak destek vermişlerdir (Yiğit, 2012: 31-32).

Kısaca, Ahiler şehrin bütün ihtiyaçlarını karşılamayı ilke edinmişlerdir. Teşkilat, şehrin güvenliğini, temizliğini sağlamakta; eğitim yerlerinin açılması ve meslekî görevlerin ifa edilmesi noktasında bulundukları şehirlere Ahilik varlığını gösterecek bir iz bırakmışlardır.

3.2.2. Ahilik Teşkilatının Anadolu Selçuklu Devleti'nde Şehir Yönetimine Katkıları

Ahilik, yüzyıllar içerisinde yönetim, siyasî-asker, toplumsal-kültürel, meslekî eğitim ve özellikle ekonomik fonksiyonlarıyla oldukça geniş bir rol oynamıştır. Öyle bir şekil almıştır ki Anadolu'da göçebe Türk boylarının yerleşik hayata geçmelerinde ve Müslüman Türk şehirleri oluşturmalarına katkı sağlamışlardır. Ayrıca, Ahi şehirlerinin oluşturulması aşamasında; birbiriyle çatışma içinde olan grupları uzlaştırmak, şehir yaşamına uygun koruyucu değerleri dikkate almak, toplumun huzurunu temin etmek en büyük görev olarak görülmüştür.

Ahilik Teşkilatının özellikle siyasî hayattaki rolleri ve üstlendikleri askerî görevler şehirlerin yönetimi üzerinde oldukça etkili hâle gelmelerine vesile olmuştur. Devlet otoritesinin şehirler üzerindeki etkisinin zayıflaması sonucunda, ortaya çıkan toplumsal kargaşaya karşı önlemlerin nasıl alınacağını bilen Ahiler, teşkilat içerisinde sahip olduğu otoriteye bağlı olarak şehir yönetimini ele almışlardır. Onlar sayesinde, büyük ve yıkıcı toplumsal kayıpların ortaya çıkması engellenmiş, eski yönetimden yeni yönetime geçiş süreci zararsız veya en az zararla sağlanmıştır. Şehirlerdeki Ahiler, devlet liderleri veya emirin olmadığı durumlarda bile şehrin bütün idarî yapısını üzerine alarak şehirde en yetkili kişi olarak görev yapmıştır.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin 1243'te, Köse Dağ Savaşı'nın Moğolların karşısında kaybetmesiyle ortaya çıkan otorite boşluğunu Anadolu'da dolduracak iki güç vardı:

“Türkmenler” ve “Ahiler”. Özellikle, o zamanda Selçuklu Devleti’nin başkenti Konya’da, Ahi Ahmed Şah güçlenmiş ve yanındaki birçok taraftarı ile kendisini göstermiştir. Köseadağ Savaşı sonrası, oluşan otorite boşluğu nedeniyle Ahilik Teşkilatının daha çok güç kazanmasıyla birlikte, ahiler önemli şehir merkezlerinde söz sahibi olmuştur. Dahası, o dönemden sonra iktidara gelen her güç, Ahilerin dikkate değer bir şekilde siyasî ve askerî bir güç olduğunu kabul etmiştir (Özerkmen, 2004: 72-73).

Sonraki süreçte, artık Ahilerin devlet yönetiminde her zaman yöneticilere yardımcı olduğu görülmüştür. Ahilerin siyasî bir örgüt gibi beylik ya da devlet kurma düşünceleri olmamıştır. Devlet yönetimi zayıf kaldığı dönemlerde bile söz sahibi oldukları şehirlerde güçlerini yönetime karşı kullanmamıştır (Demir, 2004: 82).

Anadolu Selçuklu Devleti’nin tamamen dağılması ile birlikte çıkan anarşi ve fetret döneminin etkileri, siyasal alanda da şehir yönetiminde kendisini göstermiştir. Bu siyasal etkinliğe en iyi örneklerden biri de XIV. yüzyılın ilk yarısındaki Ankara şehri bilinmiştir. Tam kesin bilgi olmasa da devletin yönetim gücünü kaybetmesiyle Ankara’da “Ahi Yönetimi” olduğu gündeme gelmiştir. Osmanlı kaynakları, Osmanlıların Ankara’yı bir bey elinden almayıp genel bir söyleyişle Ahilerden aldığını söylemesi, Ahilerin şehrin yönetimine egemen olduğunu göstermektedir. Özellikle, dönemin geçerli meslek gruplarından biri olan debbağların egemen olduğu bir Ahi örgütünün yönetimi elinde tutması, sosyo-ekonomik yapılanma ile siyasî yetkinin bütünleşmesine yol açmıştır. Ankara’nın güçlü savunması ile dışarıdan gelebilecek saldırıları -eğer çok şiddetli değilse- bertaraf edebilecek güçte olması ve dönemin Ankara’sının çevresinde o güçte bir devlet veya beyliğin olmaması, incelenen çalışmalara göre Ahiler yönetiminin varlığını mümkün kılmaktadır; ancak bu yönetimin sanıldığı gibi bir cumhuriyet olup olmadığı tartışmaya açık olmuştur (URL7: 30.09.2017). Örneğin; Köprülü XIV. yüzyılda Ankara’da Ahilerin büyük bir araziye sahip olup bir nevi Cumhuriyet, teşkil ettikleri Osmanlının Ankara’yı Ahilerden aldığının asılsız olduğunu iddia etmiş, daha sonra da birçok araştırmacı da bunu kabul ettiğini duyurmuştur (Köprülü, 1991: 92).

Cumhuriyet kurup kurmadığı ile ilgili bir tartışma olsa da Anadolu Selçukluları Devleti Döneminde Ankara, özellikle siyasî bakımdan Bizans’a karşı önemli uç merkezi özelliği taşımıştır. I. Alaeddin Keykubat’ın ölümünden sonra Ankara’da yoğun bir Türk göçü yaşanmıştır. Bunun nedeni ise Moğolların Anadolu’ya yaptığı saldırılar ve Selçuklu Devleti’nde meydana gelen siyasî iç sorunlar olmuştur. Ankara’ya göç eden Türklerin,

büyük bir çoğunluğu ise Selçuklu Devleti'nin en aktif unsuru olan Ahi Teşkilatında bulunan insanlar, şehirlerin güvenliğini üstlenmişlerdir. Ahiler, birçok sayıda üye bulundurmuş ve her yere dağılmıştır. Böylece Ankara, Ahiliğin en önemli merkezi olmuştur. Bu dönemden sonra Ankara'ya göç eden bazı Ahilerin Ankara şehrinin dışına da yerleştikleri görülmüştür. Ankara'da bulunan Mamak semtine kendi ismini veren Ahi Mamak da bu Ahilerden biri olarak bilinmektedir (Hacıgökmen, 2011: 103).

Ahiler dışardaki tehlikelere karşı şehir yönetiminde rol aldıkları gibi, Anadolu şehirlerinde yaşanan kargaşalar olduğu vakitlerde şehrin yönetiminde etkili bir şekilde rol almışlardır. Onlar şehirlerde ağır vergiler altında ezilenlerin sığınacağı ilk kapı olmuşlardır. Öyle bir güven neticesinde Ahi esnafları Çankırı ve Konya'da halka zulüm yapan valiyi şehirden kovacak kadar cesur, kararlı, güvenilir bir davranış sergilemişlerdir (Altıntaş, 1998: 88). Ahilerin başında bulunan Ahi Babalar, bu özelliklerinden dolayı uzun bir süre kadar mahalli idarelerin başında olmuşlardır.

Ahiler bu kadar şehirlerde etkili olmasına rağmen, şüphesiz bir siyasî statüleri olmamıştır; ancak Ahiler, resmi törenlerde tıpkı devlet yöneticileri gibi şehir yönetimindeki ve devlet yönetimindeki protokolde yer almışlardır. Gerçekten Anadolu Selçuklu sultanlarının tahta çıkma (cülus), biat karşılama, uğurlama, kutlama ve taziye törenlerine sivil ve askerî olarak devleti temsil edenlerin yanında, Ahiler de devlet zümresi içinde bulunmuşlardır. Bu törenlere, devlet zümresinin katılması ve yeni sultana büyük ilgi gösterilmesiyle yeni yönetimde yerlerini sağlamlaştırmaktır; ancak Ahilerin şehir ve devlet yönetiminde böyle bir kaygısı olmamıştır. Ahilerin bu davranışları, devletlerine ve hükümdarlarına sahip çıkma gibi samimi bir düşünceye hâkim olmaları şeklinde yorumlanabilmektedir. Buna somut örnek verecek olursak; 1220 yılında devlet yöneticileri tarafında Sivas'ta tahta çıkan I. Alâeddin Keykubad, Kayseri üzerinden Konya'ya getirilirken, Aksaray'dan itibaren şehrin ileri gelenleri ve Ahilerin oluşturdukları bir grup, gözetici bir ordu gibi sultanı, Konya sınırına kadar korumuşlardır. Aynı şekilde, Konya'da da bulunan Ahi Birlikleri sultanı, Obruk yakınlarında karşılamışlardır. Burada bin kişilik atlı Ahi grubu, her türlü saldırı ve zarara karşı yeni ve saltanat alayını büyük bir çember içine alarak güvenli bir şekilde Konya'ya getirmiştir. Ahiler bunun dışında, yabancı elçileri karşılamada ve uğurlamada da devlet protokolünde yer almışlardır (Koca, 2011: 444).

Hem Selçuklularda hem de Osmanlı Devleti'nde de ordu sefere çıktığında gerek olduğunda kimi esnaf birliği askerî görevler üstlenmekle yükümlüydü. Nitekim Osmanlı da Ahi

Birlikleri içinde yer alan kasap, arpacı, ekmekçi, nalbant, bakkal, semerci, berber, aşçı, saraç, demirci gibi esnaf gruplarından şehirlerini koruyan orduya krediler sağlardı. Bu gruba, orducu esnafı/takımı denilirdi. Orducu takım faaliyetlerini sürdürmek için ayırttığı paraya ise “ordu akçesi” denilirdi. Osmanlı sefer sırasında alacağı tüm malzemelerin bazılarını uğradıkları yerde temin etmeyi daha uygun görürdü. Örneğin, ordunun geçeceği şehir ve kasabalara idare tarafında haber gönderilirdi. Ahi Birlikleri de bu haberle birlikte kendi bölgelerinden geçen orduya lazım olacak malzemeler hazırlardı. Gerekirse birliklere komşu şehirler ve kasabalarda bulunan Ahilerden de yardım alarak hazırlıklar tamamlanırdı. Bu da ordunun başarılı olmasında Ahi Birliklerinin desteği ile uzun süre devam edecektir (Uçma, 2011: 142; Turan ve Gümüş, 2015: 601).

Ahi Birliklerinin, yerleşim alanlarını korumakta askerî bir karaktere sahip olduğu bir gerçektir. Bu nedenle fetihlere katılmışlar, özellikle de istihbarat sağlamada önemli hizmetler görmüşlerdir (Demirpolat ve Akça, 2004: 365). Ancak şunu belirtmemiz gerekir ki bu fette bağlı olarak şehirli bir yapıya sahip olan Ahilik, Anadolu’nun eski şehir kültürü temelinde ve özellikle orta tabaka halk arasında daha çok kabul görmüştür (Özerkmen, 2004: 65).

Ahilik Teşkilatı, şehirlerde aynı meslekten olan sanatkârları şehrin çarşısında belli bölgelere birbirine karşı dayanışma içinde haksız rekabete tenezzül etmeden şehir yönetimine bile destek sağlayacak şekilde yerleştirmişlerdir. Böylece teşkilat, esnafların meslek ve sanatları için gerekli olan ve bunu devlet yöneticilerine bırakmadan ham madde alım satımı, onların işlenmesi, işlendikten sonra alınıp satılması, kanunnameler ve tüzüklerle ayarlanır ve kontrol ederdi (Doğru, 1991: 17).

Ahilik Teşkilatının şehir yöneticilerine yük olmadan onlara destek sağlamasında en büyük etken, üyelerine verdiği eğitimidir. Ahiler, Beylikler döneminden itibaren Osmanlılarda özellikle Konya, Kayseri, Sivas gibi gelişmiş şehirlerin belli yerlerinde çeşitli sanat dallarında uzmanlaşan açık ve kapalı çarşılar oluşturmuşlardır. Örneğin; Ankara, verilen eğitim sayesinde yoğun bir yün üretim merkezi olmuştur. Karaman’da astar bezi, Sivas’ta aba ve iyi deri imal edilmiştir. Ahiler, çeşitli sanatlarla uğraşan ayrı esnaf hâlinde teşkilatlanmışlardır. Düzenli bir iç örgütlenmeye sahip olan bu kuruluş, kendileriyle ilgili bütün işleri görmüş ve üyelerinin birbirleriyle ilişkilerini düzenlemiştir (Kızıler, 2015: 414).

Şehir yönetimin, ekonomisinde rol oynayan sosyal zümrelerin başında Ahi Teşkilatının olduğu bilinmektedir. Ahiler, başlarında bulunan “Ahi Baba” ya da yalnızca “Şeyh” unvanı

ile birer başkan başta olmak üzere, şehir yönetimine ekonomik destek sağlamışlardır. Bunlar dâhil geçimlerini el emeklerine dayandırarak kendilerine bir meslek seçerek başta geçimini sağlamışlar, daha sonra da başkalarının geçimine de yardımcı olmuşlardır. Örneğin; bu teşkilatın en önemli temsilcisi Ahi Evren, debbağ mesleği (dericilik) yapardı. Dericilik sayesinde Anadolu Selçuklu Devleti'nde şehir yönetiminin ekonomisine büyük katkı sağlanılmıştır. Böylece, meslekleri ve meslek kültürlerinin yaşatmış olduğu Ahilik anlayışı, Türk toplumunun her devrinde şehirlerin yönetiminde kendisini göstermiştir (Koca, 2011:474).

Ahilik Teşkilatında, şehirlerde sosyo-ekonomik açıdan esnafın meslek ve sanatlarını yürütmesi için gerekli olan ham madde alım satımı, onların işlenmesi, işlendikten sonra alınıp satılması, kanunnameler, tüzükler ve narh ayarlamaları ile kontrol edilmeye çalışılmıştır. Örneğin; fırıncıların her türlü ekmek, unlu madde türünün pişmesi; kasapların kasaplık hayvanların özellikleri, fiyatı, temizliği; aşçıların her türlü yemeği nasıl pişirecekleri ve satış fiyatları, yoğurtçuları, şerbetçileri, terzileri, çorbacıları, ipekçileri, köle ve cariyeye satıcıları; kitap ciltçileri, kunduracıları, kuyumcuları, yapı ustaları ve işçileri, boyacıları, hamamcıları, değirmencileri içeren Ahilikte, bu işlerin düzenli bir şekilde kontrol edilmesi aksatılmamıştır (Çağatay, 1997: 215-216). Buradaki amaç, sadece ekonomik değildir. Amaç, halkın işlerini düzenli olarak yapmasını ve kimseye haksızlık etmeden herkesin kendi geçimini sağlamasıdır. Dahası, Ahiliğin sağladığı ekonomik güçten ve sosyal refahtan dolayı devlet ve ona bağlı olarak yerel yönetim hazinesi hiçbir sıkıntı çekmeden şehirlerin yönetimini kolaylaştırmıştır.

Ahiler, genellikle esnaf ve sanatkârdan meydana geliyordu. Üretimin pazarlanması aşamasında tüccar devreye giriyordu. Şehirde oturup ticaretle uğraşan bu kimseler, şehirlerarası ticaretler ile de uğraşıyorlardı. Kısa zaman sonra uluslararası tüccarlar da Ahi teşkilatında yerlerini almışlardır (Niray, 2002).

Ahiler, bazı şehir hizmetleri de yaparak belediyeçilik görevini yerine getirmişler. Örneğin; misafirlerin karşılanması, belediyelerin misafir yerleri gibi zaviyelerinde misafirlerin ağırlanması ve temizlik hizmetleri Ahi üyelerine yaptırılmıştır. Burada amaç, herkesin sahip olduğu dükkânının önünü temizlemek, zorda kalan insanları bir kapı açarak şehirlerde benimsedikleri hoşgörüyü herkese kazandırmaktır. Aksi hâlde, eğer bunların yapılmaması söz konusu olduğunda, sosyal baskı ile kişinin toplumdan dışlanmasına kadar gidilmiştir. İşte bu ahlâkî kontrol, Ahi esnaflarına kazandırılmıştır (URL8: 02.10.2017).

Özetle Ahilik, hem şehirlerde Müslümanların ticaretle söz sahibi olmalarını hem de aralarında oluşturmuş oldukları dayanışma ve birliktelik ile devlet desteğine gerek duymadan sorunlarını halletmeleridir. Bu da devletin bu alanda yapacağı desteği başka alanlara kaydırmasını sağlayacak, bir anlamda hizmette çeşitlilik yapılmış olacaktır (Bulut, 2009:65-66). Bunun dışında Ahiler, şehirlere yerleşen gençlere sahip çıkmış ve onları eğitip, onların şehirlerde meslek kurmalarına yardımcı olmuştur. Ahiler tarafından verilen eğitim sayesinde, Ahi Teşkilatına girenler, siyasî istikrarın bozulduğu dönemlerde bile şehirlerin yerel yönetiminde yani, belediye ve idarî hizmet bakımından kendilerine yetecek hâle gelmişlerdir.

Bu bölümü kısaca tekrar edecek Anadolu Selçuklu Devletinde Devlet yönetim yer alan önemli kişi hükümdar olduğunu ancak zamanla devlet genişledikçe yani şehirler feth edilmesi birlikte hükümdarın tek başına her yere yetişmesi imkân olmayacağından dolayı ona yardımcı olacak teşkilatlar oluşturmuştur. Şehirleri yönetme amacıyla öncelikle hükümdarın çocukları vali olarak atanmış ve onların eğitimi için eğitici (lalalar) verilmiştir. Bu teşkilatlardan önemlisi Ahilik Teşkilatıydı. Teşkilat her zaman devlet ve devlet yörecilerin yanında yer alıp şehrin her türlü hizmetlerini kendilerine temel ilke edinmişlerdir. Gidilmeyecek kadar kötü olan yerleşim yerlerine, yerleşim yeri olmayan dağ gibi yerlere bile yerleşim alanı açarak dışarda gelenleri misafirperverliğini şehir yöneticilerini temsil etmişlerdir.

Kısa bir özet yaptıktan sonra özellikle Ahilik Teşkilatının fonksiyonlarına bağlı olarak şehir üzerindeki etkileri, Tablo 13'te verilmiştir. Ancak şunu söyleyecek olursak Ahiliğin fonksiyonları bu tablo ile sınırlı değildir. Bu fonksiyonlar, şehirde yaşayan halk üzerinde etkisini göstermiştir. Bu fonksiyonlar, sadece Anadolu Selçuklu Devleti'nde kalmayıp onun bir devamı olan Osmanlı Devleti'nde de aynı şekilde görülmüştür. Bu fonksiyonlar, günümüzde meydana gelen teşkilatlarda da bulunmaktadır. Bu nedenle, Tablo 14'te de benzer şeyler ifade etmenin yanında, Osmanlı Devleti'nde bulunan diğer şehir yöneticilerinin, Ahi Teşkilatının hangi fonksiyonları üzerine temellendirildiği belirtilmeye çalışılmıştır. Tablo 18'de de aynı minvalde, Ahi Teşkilatının fonksiyonlarının şehir yönetime katkılarının neler olduğu ve bu fonksiyonları yerine getirenlerin Anadolu Selçuklu, Osmanlı Devleti ve günümüzdeki bazı şehir yönetiminde nasıl kullanıldığının izahatı karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 13 : Ahilik Teşkilatının Fonksiyonları ve Anadolu Şehirlerindeki Etkisi

Ahilik Teşkilatının Fonksiyonları	Anadolu Selçuklarında Şehirler Üzerindeki Etkisi	Anadolu Selçuklu Şehirlerinde Fonksiyonu Yerine Getirenler
<i>Ekonomi Fonksiyonu</i>	1. Anadolu şehirlerine göç eden halka iş imkânları oluşturmuşlardır. 2. Şehirlerde iş bölümü oluşturarak uzmanlaşmaya gidilmiştir. 3. Anadolu şehirlerinin ticaret açısından gelişimini sağlamışlardır. 4. Şehirlerdeki halkın sermayesinin sadece belirli kimsenin elinde olmaması için aşırı kazanç karşı çıkmışlardır. 5. Sadece Anadolu şehirlerini ticaret açısından etkilemeyip uluslararası ticarete örnek bir ekonomi fonksiyonu yürütmüştür.	1.Ahi Baba 2.Yiğitbaşı 3.Esnaf Kethüdası 4.Esnaf Ustaları 5. Ehl-i Hibre
<i>İdari- Yönetim Fonksiyonu</i>	1. Devlet otoritesinin zayıfladığında şehirlerde siyasî otorite boşluğunu doldurmuşlardır. 2. Devlet veya şehir yöneticileri, yöneticilerin başa geldiğinde onların törenlerinde yer almışlardır. 3. Devlet yöneticileri şehir yönetiminde bazı konularda fikirlerini almışlardır. 4. Devlet ve şehir yöneticileri bile Ahi Teşkilatına üye olup şed bağlamışlardır.	1.Melik 2.Atabey 3.Ahi Baba 4.Muhtesip 5.Mirliva
<i>Sosyal Fonksiyonu</i>	1. Anadolu şehirlerinde sosyal dayanışma ve yardımlaşma anlayışını geliştirmiştir. Bunun için de yardımlaşma sandıkları kurulmuştur. 2. Anadolu şehirlerinde bireyin, toplumun içinde kişiliğini korumaya çalışması yanı sıra toplum da bireye ezdirilmemiştir. 3. Halkın şehirlerde kaynaşip anlaşması için toplantılar yapılmıştır. Örneğin Yâren, Üçgünler ve Ziyafet toplantıları gibi. 4. Anadolu şehirlerinde kadınların faaliyetlerini göstermek amacıyla Bacıyan-ı Rum adında kadın örgütleri kurmuşlardır.	1. Ahi Baba 2. Esnaf Ustaları 3. Kadılar 4. Muhtesip 5.Yârenbaşı
<i>Askerî Fonksiyonu</i>	1. Ahilik Teşkilatı, İslâm dininin gereği, cihat anlayışı benimseyip şehirlerini korumuşlardır. 2. Savaşlara katılıp şehirlerin fetihleri için askerler gibi hareket etmişlerdir. 3. Asker olan gençlere her türlü askerî eğitimi vermişlerdir. 4. Savaş olan yerlerde bulunan Ahilik Teşkilatı her türlü erzak ve diğer askerî araçların teminini sağlamışlardır.	1.Subaşı 2.Şihne 3.İktalar
<i>Dini ve Ahlakî Fonksiyonu</i>	1. Ahiliğin temel amacı, İslâm dininin gereği olarak iki cihanda yakışır bir insan modeli yaratmaktır. Buna bağlı olarak Anadolu halkına böyle bir inancı benimsetmeye çalışmıştır. 2. Hem birey olarak hem de devlet yöneticisi olarak dinin kuralları çerçevesinde örnek insan oluşturmayı hedeflenmiştir. 3. Dini-ahlâkî fonksiyonlarını üyeliğe giriş ve yükselmesinde kullanmışlardır. 4. Bu fonksiyonlara bağlı kalmayanları üyelikten çıkarmışlardır.	1.Kadılar 2.Esnaf Şeyhleri
<i>Meslekî Eğitim Fonksiyonu</i>	1. İş yerlerini ibadet yerleri olarak algılayıp şehirlerine şekil vermişlerdir. 2. Her Ahinin mutlaka bir işi olması gerekmektedir. Böylece kimseye muhtaç olmaz. Şehirlerde istihdam yaratılmış olur. 3. Teşkilat üyesi olan bir kimse hangi işte uğraşıyorsa başka bir işle uğraşamaz düşüncesi ilke edinilmiştir. Böylece, şehirlerde her alanda meslek olmasını sağlayarak uzmanlaşmaya gidilmiştir. 4. Ahi üyelerinin şehir yöneticileri gibi belirli hiyerarşi (Usta, kalfa, çırak, yamak) yapısı vardır. Bunlar da belirli bir eğitimden geçmektedir. 5. Anadolu şehirlerinde en iyi meslekleri meydana getirmişlerdir. Şehirlerinde kaliteli mal üretmeye çalışmışlar, aksi takdirde cezalara çarptırılmışlardır.	1. Ahi Baba 2. Esnaf Ustaları

BÖLÜM IV

AHİLİK TEŞKİLATININ FARKLI KURUMLAR ADI ALTINDA GÜNÜMÜZE YANSIMALARI

Tezin son bölümünde; Ahilik Teşkilatının Osmanlı Devleti'nin de nasıl işlev gördüğü, daha sonra da Osmanlı Dönemi'nde loncalasma ve gedikleşme sürecinde bulunan işlevleri hakkında bilgi verilmiştir. Son olarak da günümüze ne gibi yansımalarının olduğu ve hangi kurumların onların yerine işlev gördüğü mülhaza edilmiştir. Ahilik Teşkilatının tek başına gösterdiği faaliyetlerin günümüzde pek çok kurum arasında paylaşılarak görevlerin ifa edildiği bilinmektedir.

4.1. Osmanlı'nın Kuruluşu ve Gelişiminde Ahilik Teşkilatının Rolü

Ahilik Teşkilatı, Anadolu Selçuklu Devleti'nin Moğol saldırılarına karşı korunmasına katkı sağladığı gibi, devamı olacak Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşunda ve gelişiminde de önemli roller almıştır. Bu bölümde, teşkilatın Osmanlı Devleti'nin kuruluşundaki etkisi açıklanmış, daha sonra Ahilik Teşkilatı adı altında dağılması, iç ve dış nedenlerin neler olduğu, Ahiliğin yerine işlev gören Lonca Teşkilatı ve Gedik sistemlerinin Ahilik kadar etkisinin olup olmadığı üzerinde durulmuştur.

4.1.1. Osmanlı Devleti ve Ahilik Teşkilatı

Ahilik Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük rol oynamıştır. Âşık Paşazade, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu sırasında önemli rol oynayan dört zümre arasında Ahilerin olduğunu da belirtmiştir. İlk Osmanlı padişahlarının ve vezirlerinin çoğunun Ahilik Teşkilâtına üye şeyhler olduğu bilinmektedir. Ahilikten, devletin teşkilatlanmasından fetihlerde askerî bir güç olarak faydalanılmasına kadar yararlanıldığı bilinmektedir (Kazıcı, 1998: 541). Ahilik Teşkilatı, Osmanlı Devletine katkısını devletin sosyal yaşamında göstermiş ve teşkilat sayesinde bu sosyal yaşam kurumu günümüze kadar gelebilmiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılışının ardından bir boy beyi olan Ertuğrul Bey ile bir Ahi Şeyhi olan Edebali birlikte Kuzeybatı Anadolu'da Bizans sınırında bulunan Söğüt'e yerleştirilmiştir. Edebali'nin bir Ahi zaviyesi kurması amacıyla gönderilmesi ve Ertuğrul Bey'in ise orada yerleşip devlet kurmak amacıyla gönderilmesi tesadüf olmaması gerekir. Oraya gidip yerleşen Ertuğrul Bey, daha sonra bir Ahi zaviyesinin üyesi olmuş ve Edebali sohbetlerine katılmıştır. Edebali, XII. yüzyılda Osman'a küçük bir bey iken daha sonra kızı Mal Hatunla evlendirerek kayınpederi olmuştur (Demir, 2003: 220). Böylece, Osmanlı Devleti Ahilik Teşkilatı ile tanışmıştır. Osmanlı içerisinde teşkilatın gelişip ilerlemesinin ilk adımı budur. Bundan sonra, Osmanlı Devlet adamlarının birçoğu teşkilata üye olmuştur. Ayrıca, Osmanlı Devleti de teşkilatı sadece bir bölgede bulunan şehirleri ile sınırlı bırakmayıp günümüze kadar gelmesinde büyük rol oynamıştır.

Ertuğrul Gazi, sınırlarını sürekli genişletmesi ile zaman içerisinde büyük bir beylik haline gelmiştir; ancak 1281 yılında onun vefatından sonra yerine oğlu Osman Bey geçmiştir. Babasının ölümünden sonra Osman Bey, bağımsızlık için çalışmalar yürütmüştür. Anadolu'da Osman Bey'in uç beyliklerinden daha güçlü ve bağımsız beylerin olmasına rağmen yeni Türk Devleti Osman Bey'in liderliğinde 1299 yılında kurulmuştur. Buna temel olan Türkmen ve han soyundan gelmesi, dürüst, kahramanlığı ile bilinmesi en önemlisi Ahilerin dört gruplarından birisi olup yani Anadolu'nun fethine ve Türkleşmesinde öncülük eden Gazıyan-ı Rum (Anadolu Ahileri) teşkilatına mensup olmasıdır (Köksal, 2007:43).

Osman Bey'i, eşinin babası olan Ahi Şeyhi Edebali başta olmak üzere Ahiler, ona Hacı Bektaş-ı Veli kılıcını kuşatarak yeni kurulan Osmanlı Devleti'nin başına fiilen getirmişlerdir. Burada göstermek istenilen şey, Anadolu birliğini tekrardan canlandırmaktır. Dağılan Anadolu Selçuklu Devleti'nin topraklarının yeni Osmanlı topraklarına katılması için durmaksızın çaba gösteren Ahiler, Osmanlı Devleti'ne bağlılıklarını ve desteklerini ortaya koymuşlardır (Köksal, 2007: 44). Çünkü Ahilik Teşkilatı, Türkmen boylarından gelen bir devletin Anadolu'yu yönetmesini istemiştir. Bunun için de Anadolu Selçuklu Devleti'nin yerine getirdiği tüm fonksiyonları, Osmanlı Beyliği'nde de başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştir.

Ahiler, yeniçeri ordusunun kuruluşunda ve Hacı Bektaş-ı Veli törenlerinde önemli rol oynadıklarından dolayı devlet adamları ve hükümdarlar bile bu teşkilata girmeyi şeref duymuşlardır. Osman Gazi'nin vefatında sonra yerine geçen Orhan Bey (M.1326-1359) şed kuşanarak Ahi olmuş, o da kendisinden başkalarına şed kuşatarak onları Ahi yapmıştır.

Orhan Bey, Ahi unvanlarından “İhtiyarüddün”i kullanmıştır (Anadol, 2001: 58). Orhan Bey, tahta çıkmadan önce kardeşi Alaeddin’e hükümdarlık teklifini göndermiş; ancak kardeşi bu teklife şöyle cevap vermiştir: “Gel kardeş atamızın duası ve himmeti seninledir hem azizler dahi seni kabul ettiler.” Azizler dediği Ahilerdir ve onların kararına uyarak Orhan Gazi’nin beyliğine rıza göstermiştir (Gündüz, 2004: 483). Bunun dışında Orhan Bey’in M.1326 yılında önemli bir kuvvetle Bursa üzerine yürümeden önce Ahi Hasan gibi önemli komutanların görüşünü alarak Bursa’nın önemli noktası olan Atranos Kalesi’ni yıkarak Bursa’yı kuşatmıştır. Ayrıca, Orhan Gazi birçok Ahii kadı olarak şehirlere atamıştır (Atık,2011: 67). Buradan çıkarılacak sonuç, Osmanlı Devleti yöneticilerinin kim olacağını doğrudan olmasa bile Ahi Teşkilatının dolaylı yollarla fikirlerinin benimsendiğidir. Ayrıca, teşkilat Bursa gibi şehirlerin fethinde bile önemli roller sergilemiştir. Bunun için Ahiler, bazı şehirlerde yönetici konumuna kadar getirilmişlerdir.

Ahilerin Osmanlı Devleti’nin kuruluşu döneminde siyasî rolünü en iyi şekilde belirten olaylardan birisi de I. Murad’ın tahta geçtiği dönem olmuştur. Orhan Bey’in M.1362 yılında vefatı üzerine, oğlu I. Murad Ahilerin ve kumandanların desteği ile sultan olmuştur. Kardeşleri İbrahim ve Halil buna karşı çıkmış olsa da Ahilerin desteği ile onları bertaraf etmiştir. Ahi reisi olan I. Murad, Yeniçeri Ocağını kurmuştur. Daha sonra, M.1354 yılında kardeşi Sultan Süleyman, ele geçirilmiş olan Ankara üzerine yürümüştür; çünkü Orhan Gazi vefatından sonra Ankara’da büyük nüfusları olan Ahiler, Karamanoğlu ve Sivas hükümdarı Gıyaseddin Mehmet’in teşviki ile Ankara’yı denetim altına almıştır. M.1363 yılında ise I. Murad’ın Ankara üzerine yürüdüğüne gören Ahiler, I. Murad’ı Ahi şeyhi olarak kabul ettiklerinden dolayı Ankara’yı teslim ettikleri tahmin edilmektedir (Gündüz, 2004: 486).

Ahiler, Osmanlı Devleti’nin en zor dönemlerinde bile devlete sadece yardımcı olmakla kalmamış, devletin ve hükümdarlarının yanında onların emirlerinden olmuşlardır. Devlet yönetiminde idarî teknik olarak yol göstermişler, savaşta düşman saldırılarına karşı bulundukları yerleşim yerlerini savunmuşlar, devletin düşmanlarına karşı korunmak için asker yetiştirmişlerdir. Çeşitli nedenlerden dolayı zaafa uğratılan, zayıflayan devlet otoritesi yeniden sağlanıncaya kadar bir karakol görevini yerine getirerek asayiş sağlamışlardır. Onlar devletin eski gücüne kavuştuktan sonra asayiş sağlama görevini tekrar devletin emirlerine vermişler, daha sonra meslekî işlerine ve yaşamlarına devam etmişlerdir. İşte Ahilerin bu özellikleri, günümüzdeki sivil toplum kuruluşlarına verilebilecek en iyi örnek olarak gösterilebilir (Köksal, 2007: 45). Teşkilatın sadece ticaret ile uğraşmadığı, ayrıca Osmanlı Devleti’nin şehirlerine sahip çıkarak onları her türlü tehlikelerden korumuşlardır.

Günümüzdeki sivil toplum örgütleri ise sadece bir veya iki fonksiyonu yerine getirmekle yetinmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nin ekonomisinin gelişmesinin etkili olmasını sağlayan etkenlerden biri de Ahi piri sayılan Ahi Evren'in dericilik mesleğini dönemin esnaflarına kazandırmasıdır. Şu gerçektir ki dericilik, Anadolu'nun Türk sanatında önemli bir konuma sahip olduğundan dolayı, Anadolu halkı geleneklerinde ev eşyası ve hayvan takımlarını deriden yaptırmışlardır. Bu nedenle, Fatih Sultan Mehmed kendi cami külliyesini yaptığı zamanlarda saraçlar için büyük bir saraçhane inşa ettirmiştir; çünkü şehirlerde debbağlar en kalabalık grup olmuş ve devlet karşısında en kuvvetli bağımsız işçi grubunu oluşturmuştur. Ayrıca, bu esnaf gruplarının askerî boyutu ile Osmanlıya kazandırdıklarına bir örnek verecek olursak, Kanuni Sultan Süleyman'a karşı gelen kapıkulu askerlerine karşı rivayete göre debbağları anarak onları şöyle tehdit etmiştir: “Biz askeriz, kimse bize dokunmaz demeyin. Benim İstanbul'da 5.000 kişilik ordum var, onunla sizi tedip³ ederim.” Bu sözlerle Kanuni, İstanbul'daki debbağları kastetmiştir. Zaten, Evliya Çelebi eserinde İstanbul'da bulunan debbağ sayısının 5.000 kadar olduğunu söyleyerek bunu doğrulamıştır (Garip, 2013: 46). Buradan anlaşılacağı üzere Ahilik Teşkilatı, Osmanlı Devleti'nde orduda çıkabilecek isyanların durdurulmasında yöneticiler ile dayanışma içerisinde olmuşlardır; ancak şunu belirtmek gerekir ki devlet yöneticileri haklı olduğu durumlarda Ahiler onların yanında yer almıştır; çünkü Ahiler her zaman haklının yanında yer almaya çalışmışlardır.

Hem siyasî hem de ekonomik boyutu ile Osmanlının Ahilikten nasıl etkilendiğini biraz daha açacak olursak; Selçuklu Devleti Dönemi'nde, Ahilik Teşkilatının disiplinli sistemi sayesinde halk refaha ve huzura kavuşmuştur. Osmanlı kurulduktan sonra da Ahi Üretim Birlikleri faaliyetlerini devam ettirmiştir. Osmanlının ekonomisinin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Nitekim Ahiler, XV. ve XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'ni, Avrupa karşısında dış ticaret açısından daha üstün bir konuma getirmişlerdir. Onlar sayesinde Osmanlının toplam ihracat tutarı, o dönemde ithalatından fazla olmuştur. Ülke, üretilen her türlü mal ihtiyacını karşılayacak kapasiteye sahip olmuştur. İpekli dokuma, deri işleri, dikiş iğneleri gibi mallar dış piyasalarda çok aranan mallar arasında yerini almıştır. Küçük sanayinin geliştiği Osmanlıda, El sanatları ileri bir seviyeye gelmiştir. Bazı araştırmalar sonucunda Fransa Kralı, Osmanlı Devleti'nden iki milyon düka⁴ borç para ve askerî yardım

³ Yola getirmek, uslandırmak, terbiye etmek.

⁴ Bir çeşit Venedik altın akçesine verilen ad.

istemiş, İtalya'nın buğday ihtiyacının Osmanlının karşılama durumunda kaldığı, İngiliz Kraliçesi Elizabeth'in Osmanlının boyama tekniğini öğrenmek için gizli sanayi ajanlarını göndermeleri gibi durumlar gösteriyor ki Osmanlı Devleti ekonomik açıdan Avrupa'dan daha iyi konumda olmuştur (Demir,1998: 13-14). Ahilik Teşkilatının Avrupa'ya mal satması ve fazla talep olmasından dolayı o dönemlerde Osmanlı Devleti'nin ekonomik açıdan üstün olduğu neticesine varılmıştır. Bu üstünlük de Ahilik Teşkilatının amacından sapması durumunda kaybedilmiştir.

Ahiler, devletin içerisindeki taht kavgaları olduğu vakitlerde sessiz kalmayı tercih etmişlerdir; ancak eğer dışardan bir tehlike olacağı durumu hâsıl olursa (Kayseri'nin Moğollara karşı savunmasında olduğu gibi) devlet merkezi hükümetinin yanında yer almışlardır. Karamanoğulların Konya'ya saldırılarına karşı, işgalcileri desteklemesinin yanında Ahilerin daha sonra Selçuklulara karşı Osmanlıları desteklediğini görmekteyiz. Bu da benimsedikleri tavrın, Türkmenlerle eşit olduğunu göstermektedir. Osmanlı Devleti'nde merkeziyetçilik anlayışı geliştikçe, Ahilerin nüfusunda bir azalma yaşanmıştır. Ahilik Teşkilatının Osmanlı merkezî otoriteye karşı gelmesi konusunda bilinen ilk olay Yıldırım Beyazıt döneminde görülmüştür. Yıldırım Beyazıt seleflerinin (bir görevde, bir makamda kendinden önce bulunmuş olan kimse) gazi geleneklerini terk edip -Türkmen beylerinin karşı olmasına rağmen- Hristiyan unsurları sarayında etkin kılmıştır. Yani, bir nevi aşırı merkeziyetçi gelişmesinin kurbanı olmuştur. Merkeziyetçi sistemin aşırı güç kazanması ve buna bağlı olarak yerel yönetimde etkin rol oynayan Ahilerin arka plana atılması -diğer bir ifade ile- Türkmenlerin desteğini bırakması sonucunda Anadolu'nun siyasî birliği bozulmuştur (Döğüş, 2015: 72).

Sonuç olarak; Ahiler, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan yükselişine kadar siyasî, sosyal, ekonomik, dinî, kültürel hayatın oluşmasından ve gelişmesinden büyük bir rol oynamıştır. Fars Kültürünün hâkim olduğu Konya'ya karşı Türk kültürünün cazibe merkezi olarak Kırşehir'de toplanan Ahiler ve diğer derviş-gaziler Osmanlı Devleti'nin beylikten devlet hâline dönüşmesinde etkin olmuşlardır. Bunlar ilk fetihlerin gönüllü öncüleri olmuşlardır; çünkü ilk Osmanlı hükümdarları bu teşkilatın üyesi ve teşkilatın reisi sayılmıştır. İlk dönemlerde dayanışma ve disiplini sağlayarak, ticaret ve sanatta Türkmenleri merkez noktaya alarak iktisadî ve siyasî açıdan devletin "Cihan Devleti" olmasına kadar büyük başarılar sergilemişlerdir (Ceylan, 2012: 302). Buna da uzun süre Ahilik Teşkilatı sayesinde devam ettirmişlerdir. Osmanlı Devleti, belirttiğimiz çeşitli fonksiyonlar çerçevesinde azımsanmayacak derecede önemli konumlara Ahileri getirmişlerdir. Bunu yaparken de

İslâm dinînin kurallarını ana yol olarak izlemişlerdir. Özellikle, günümüz kapitalizminin tam tersine, yalnızca bir bölgeyi zenginleşip diğerlerini arka plana atmamışlardır. Ülkede, her sınıftan bulunan halkı gözetmişlerdir.

Osmanlı Devleti’nde Ahilik Teşkilatı fonksiyonlarının şehirler üzerindeki etkisi, Tablo 14’te verilmiştir. Bu tabloda, şehir yöneticilerinin yerine getirdiği Ahilik Teşkilatının fonksiyonları ve Anadolu Selçuklu Devleti’ndeki benzer ve farklılıklar belirtilmiştir:

Tablo 14 : Ahilik Fonksiyonlarının Geçmişten Günümüze Şehir Yönetimine Etkisi

Fonksiyonlar	Fonksiyonların Osmanlı Şehirleri Üzerindeki Etkisi	Osmanlı Şehirlerinde Fonksiyonları Yerine Getirenler	
		Anadolu Selçuklu Devleti’ne Benzer Yanları	Anadolu Selçuklu Devleti’nden Farklı Yanları
1.Ekonomi Fonksiyonu	Osmanlı şehirlerin ekonomini canlanmasını sağlamışlardır. Osmanlı şehirlerinde ticarete meslek çeşitliğinin olmasını sağlamışlardır. Birçok devletin Anadolu şehirlerinde bulunan ekonomi ticaretinden etkilenmesini sağlamışlardır.	Ahi Baba, Yiğitbaşı, Esnaflar Kethüdası, Esnaflar Ustaları, Ehl-i Hibre vb.	Esnaflar Loncaları, Esnaflar Gedikleri vb.
2.Mesleki Eğitim Fonksiyonu	Mesleğine göre şehirlerde sanatkârlar yetiştirmişlerdir. Her şehirde belirli alanlarda uzmanlaşan ustalar mevcut olmuştur. Şehirlerde verilen eğitimin her yaşta ve her kesimin dinî ve mesleki eğitim görmesini sağlamışlardır.	Ahi Baba, Esnaflar Ustaları vb.	
3.Askerî Fonksiyonu	Osmanlı’nın kuruluşuna vesile olmuştur. Osmanlı Devletinin yeni şehir fetihlerinde rol almışlardır. Şehirlerin fetih ordusu olan yeniçeri ordusunun kuruluşunda rol almışlardır.	Subaşı, Şihne, İktidar vb.	Yeniçeriler
4.Sosyal Fonksiyonu	Osmanlı Devleti’nde şehirlerden en küçük yerleşim yerlerine kadar sosyal adaleti götürmeye çalışmışlardır. Orta Sandıklar sayesinde Osmanlı şehirlerinde yardımlaşma ve dayanışma anlayışını genişletmişlerdir.	Ahi Baba, Esnaflar Ustaları, Kadılar, Muhtesip, Yarenbaşı vb.	
5.İdari-Siyasî	Osmanlı’da birçok şehir yöneticisi ve devlet adamları Ahi üyesi olmuştur. Osmanlı şehirlerinde kaosu çıkmasını engellemişler ve gerektiğinde şehir yöneticilerinin yerine geçip şehirleri yönetmişlerdir. Şehir yöneticiliğine kimlerin gelebileceğine dair görüşleri alınmıştır.	Şehzadeler, Atabey, Ahi Baba, Muhtesip, Mirliva, Kadılar vb.	Şehremini (Belediye Başkanı), Sancakbeyi, Beylerbeyi, Vali (Atama ile olanlar) vb.
6.Dinî-Ahlaki Fonksiyonu	Osmanlı Devleti’nin şehirlerinde, İslâm şehir anlayışına uygun şehir görünümü vermişlerdir. Bu nedenle şehirlerin cazibe kentler hâline gelmesini sağlamışlardır. İslâm dininin ahlâkını Osmanlı halkına kazandırmaya çalıştırarak şehir teşkilatlarını oluşturmuşlardır.	Kadılar, Esnaflar Şeyhleri vb.	Müderrisler, Müftüler vb.

4.2. Ahiliğin Çözülmesi (Dağılması)

Ahi Birlikleri, XVI. yüzyılın sonlarına doğru yavaş yavaş dağılma sürecine girmiştir. Ahi Birliklerinin dağılma süreci hiç şüphesiz, ticaret yollarında ve ekonomi anlayışındaki değişimlerdir. Bu durum, Ahiliğin dağılmasında önemli etken olmuştur; ancak unutmamalıdır ki hiçbir teşkilat, tarih boyunca kendi içerisinde bir yankı olmadan sadece dıştan gelen nedenlerden dolayı dağılıp yok olmamıştır (Ekinci, 1990: 49).

Bundan dolayı Ahiliğin dağılma sürecini “iç” ve “dış nedenler” olarak ayırmakta yarar vardır:

4.2.1. İç Nedenler

Osmanlı Devleti merkezi yapının güçlenmesi ile birlikte, daha sağlam kaide ve kurumlarla istikrara kavuştuktan sonra, Ahi Teşkilatı diğer kurumlar gibi denetim altına almaya çalışılmıştır. İlk başlarda teşkilatın denetimini, yöneticilerin ve seçilenlerin hükümet tarafından onaylama şartına bağlayarak göreve başlanmıştır; ancak daha sonrasında bununla yetinmeyip bazı birlik yöneticilerini atama yolu ile iş başına getirmiştir. Bu durum da esnafların arasında olumlu karşılanmaması sonucundan eleştirilmiştir. Tayinle iş başına gelen yiğitbaşları itibarlarını kaybetmiştir. Bunun sonucunda, teşkilat yöneticileri ile üyeleri arasında sevgi, saygı ve güven bağları eskiye nazaran yok olmuştur. Yeni şartlara uyum sağlamak için gerekli olan dinamizm ve güç birliği ortadan kaldırılmıştır (Uçma, 2011: 55).

XIV. yüzyılın sonlarında, Batı sanayi ürünleri Anadolu pazarını ele geçirmesiyle birlikte Müslüman Türk esnafı bir yandan ham madde sıkıntısı çekerken öte yandan ürettiği malı bile satamıyordu. Buna bağlı olarak iki esnaf grubu ortaya çıkmaya başlamıştı. Bunların ilki sermaye sahipleri olan tüccarlar olup bunlar mamul eşyadan çok ham madde ticareti yapmışlar, esnaf ve sanatkârları bu yolla kendilerine bağımlı hale getirmeye çalışmışlardır. Böylece sermaye sahiplerinin sanayi alanlarına yönelmesiyle birlikte, Ahi Birliklerinin sermaye-emek bütünlüğünün parçalanmasına sebep olunmuştur. Bu da teşkilatın düzeninin bozulmasına ve hedefin sarsılmasına yol açmıştır. Burada önemli olan durum sermaye sahiplerinin üretici ile tüketici arasında durmaması; bunun yerine, üretimle tüketici arasında durmalarıdır. Esnaf arasına katılmak suretiyle Ahi Birliklerinin dağılmasını hazırlayan ikinci gruba geldiğimizde ise kendilerine esnaflık hakkı verilen askerler ve çift bozarak şehre inen köylüler olmuştur. Hükümet bunları engellemek amacıyla “çift bozan akçesi” almasına rağmen göçler engellenememiştir. Burada çıkarılacak sonuç; üretim ile üretici arasına giren

sanayici gruplar bunlar aracılığıyla ucuz işçi istihdamı yapmışlar, Ahilerin esnaf ve sanatkârlarını iş yapamayacak duruma getirmişlerdir. Dahası, Osmanlı ekonomisinin zayıflamasıyla birlikte, 1587 yılında çıkarılan bir kanunla yeniçeri ve sipahi gibi askerî gruplar sanat hayatını ele geçirmişlerdir (Ekinci, 1989: 119).

Bu grupların (yeniçeri ve sipahiler) esnaf ve sanatkarlar arasına girmesi ile birlikte, Ahi Teşkilatını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemişlerdir. Doğrudan bu grubun bazı alanlara tümenden egemen olmaları ve bu alanlarda kural dışı bir üretim ve ticaret hayatı geliştirmeleri, bu esnafın sonunu hazırlamıştır. Örneğin, esnaflığa soyunan yeniçeri ve sipahiler karlı gördükleri iş alanlarına girmişler, gerektiğinde silah kullanarak rekabet ve fırsat eşitliğini ortadan kaldırmışlardır. Ayrıca bu gruplar, Ahi Teşkilatındaki ekonomik bunalımın etkisi ile kendi içlerine dışardan yeni kimseler almayarak giderek teşkilat kapsamını daraltmışlardır. Aralarına yeni kimselerin alınmamasından dolayı, birtakım kavgaya, karaborsacılığa, hile, eksik ölçüp tartma ve kanaatsizlik gibi fütüvvet-Ahilik ahlâkı ile örtüşmeyen durumlar ortaya çıkmıştır (Uçma, 2011: 55).

Belirtilen bu grupların Ahilik Teşkilatı üzerindeki dolaylı etkilerine baktığımızda ise birçok kârlı iş alanlarını kaybeden, ham madde kıtlığı çeken, işe yarar çırak ve kalfaların yeniçeri esnafı arasında yok olması gibi sebeplerden dolayı bu gruplar geçimlerini bile karşılayacak üretimi temin edemez duruma getirilmiştir. Böyle olunca da teşkilat üyeleri, geleneksel üretim organizasyonun dışına çıkmak zorunda kalmıştır. Böylece, onlar da artık ortama ayak uydurmak amacıyla ham maddeden kısımaya, standartlara uymamaya, başkalarının çıraklarını kendi işlerine ayartmaya, müşterilerine yalan yemin etmeye ve sahte güvence işleri kapmaya çalışmışlardır. Evliya Çelebi'nin belirttiği gibi artık esnaf, “her esnaf pabucu beş akçe karla satmaya razı değil bir alay bıyığı tıraş, gözleri sürmeli bi insaf kavim” hâline gelmiştir (Güllü,1977: 174;Gülerman ve Taştekel,1993: 38). Ahilik Teşkilatının dağılma sürecine girmesine neden olan başka bir iç neden ise teşkilata giren askerî sınıfın vergi sisteminde adaletsiz davranması yani, sivil halktan oluşan esnaftan ağır vergilerin alınması; ancak esnaflık hakkını elde eden yeniçerilerin vergi vermemesidir (Demir,2004: 47) Dahası, bu dönemde hükümet esnafın ithalatına % 3 vergi koyarken, ihracatına ise % 12 vergi koyduğu için eleştirilmiştir. Devlet, artık Ahi esnaflarını rakiplerine karşı, rekabet edemeyecek duruma getirmiştir. Esnaflardan alınan gümrük vergileri ise gelir kaynağı olarak kullanılmayıp daha çok gelire ihtiyaç duyunca, hükümetin borçlanmaya değil de vergi zamlarını ya da para değerini düşürme yoluna gitmesi sonucunda teşkilatın eski faaliyetlerini kaybetmesi durumu ortaya çıkmıştır (Mardin, 1992: 111).

4.2.2. Dış Nedenler

Osmanlı Devleti XV. yüzyılın sonlarına kadar bütün Batılı alıcılardan alışverişte onlara ham maddelerden ve hububat, hayvan gibi gıda malzemeleri verip onlardan altın ve gümüş almışlardır; fakat bu durum gittikçe dışardaki gelişmelerin içerdekileri kötü etkilemesine sebep olmuştur; çünkü gelişmekte olan Avrupa sanayisinin ham madde ihtiyacı artırmıştır. Özellikle bu dönemde Amerika'nın keşfi ve açık deniz ticaretinin gelişmesi sayesinde servetleri oldukça yükselmiştir. Buna bağlı olarak da gıda ve ham madde ihtiyaçları isteği artmıştır; ancak Batılı Tüccarlar, Osmanlı üreticilerini, yerli esnafa karşılaştırdığında daha yüksek fiyat vermeye başlamışlardır. Bu durum, ham madde temininde sıkıntı doğurmuştur. Uygulanan sıkı narh ve kalite kontrolü sebebiyle esnaf artık mal üretemez hâle gelmiştir. Kısaca XVI. yüzyıla gelindiğinde; Osmanlı Devleti, zengin bir ham madde alıcısı olan Avrupa ile çok bol ve ucuz bir ham madde satıcısı olan doğunun arasında sıkışmış bir konuma gelmiştir. Avrupa'dan gelen altın ve gümüş karşılığında, giden maddeler çeşitli sıkıntılara sebep olmuş ve yerli sanayinin düzeni sarsılmıştır. Doğudan alınan mal karşılığı, ödenen mal ve gümüş Avrupa'dan gelen gelirden fazla olduğundan memleket, para darlığı da yaşamıştır (Akdağ, 2009: 33-34).

Avrupa'da yaşanan bu Sanayi İnkılabı ile birlikte Ahilik Teşkilatı, buna ayak uyduramamış, Kanuni Sultan Süleyman dönemi ile başlayan kapitülasyonlar zamanla yerli ürünlerin yerini yabancı ürünlerin almasına sebep olmuştur. Yani makinelerin ortaya çıkması Ahi Teşkilatının üretimini daha hızlı bir şekilde gerilemesine neden oldu. Bu da toplum da ahlâkî bozulmalara, esnafın fütüvvetname ilkelerinden uzaklaşmasına yol açarken, ayrıca vatandaşın esnafa olan güveninin kaybolmasına da yol açmıştır (Karagül, 2015:38; Durak ve Yücel, 2010: 162-163). Dahası, hükümet verilen bu kapitülasyonlara karşı önlemlerini almamasının yanında, kapitülasyonlar adıyla yabancı tüccarlara çeşitli ayrıcalıklar da tanıyarak Ahiliğin dağılmasını hızlandıran en önemli dış etkenlerden birine imza atmıştır. Elde edilen kapitülasyonlarla, Osmanlı esnaf ve sanatkârlar karşısından avantajlı duruma geçen Batı sanayicileri, Anadolu pazarlarını gitgide ele geçirmeye başlamış, standart üretim tekniğini değiştirmeyen Ahi esnafları, -sonrasında bazıları değiştirmiş olsa bile- sanayi devrimiyle birlikte, önündeki sınırlamalar kalkın ve seri-üretime geçen Batı sanayicilerine karşı rekabet etme durumunu kaybetmişlerdir. Ayrıca, Batı sanayisinin artan hammadde ihtiyacı karşılanırken ülkenin iç tüketimindeki azalmanın göz ardı edilmesi, yerli sanayiye ve esnafları darboğazlığa itmiştir. Para arzının çoğalması ile birlikte, Batı'daki fiyatların

genel seviyesi Osmanlının fiyatlarından daha yüksek bir hale gelmiş, ülkenin sahip olduğu sanayi hammadde hızla bir şekilde dışarı akmıştır. Ülkenin hammadde yetersizleşmişken, elde kalanın da Batıya satılması, yerli sanayide kullanılacak hammaddenin azalmasına ve bu da üretimin daralmasına neden olmuştur (Uçma, 2011: 57).

Ahilik Teşkilatının dağılmasını hızlandıran iç ve dış nedenler, toplu şekilde aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 15 : Ahilik Teşkilatının Çözülmesinin İç ve Dış Nedenleri

İç Nedenler	Dış Nedenler
Osmanlının merkezi yapısının güçlenmesi.	Avrupa Devletinin zengileşmesine bağlı olarak sanayiye yönelmesi
Teşkilat yöneticilerinin atama yolu ile seçilmesi.	Batılı tüccarların Osmanlı ham madde mallarını ucuza alıp ürün haline getirdiklerinde onları pahalıya satmaları.
Sermaye sahiplerinin sanayi alanlarına yönelmesi.	Osmanlı parasının değer kaybetmesi.
Asker sınıfı olan yeniçeri ve sipahilerin esnaf olmaya kalkışmaları.	Osmanlının yabancılara verdiği kapitülasyonları azaltması gerekirken artırması.
Geleneksel üretim anlayışının kaybedilmesi.	Batıda oluşan Sanayi İnkılabı
Vergilerin adaletsizce toplanılması ve ihracat vergi oranının artması.	

Ahiliğin esnaf teşkilatı üzerindeki etkisi Osmanlı Devletinin yıkılışına kadar sürmüştür. Ahilik Teşkilatının dağılışı ile birlikte teşkilat daha sonra loncalaşma ve gedikleşme sürecine girmiştir. İstanbul’da özellikle “peştelmacılar” esnaf arasında yaşatmaya çalışmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra çıkarılan tekke ve zaviyelerin yasaklanması kanunu ile ortadan kaldırılmıştır. Kanunla kaldırılmış olsa bile Anadolu Selçuklu Devleti’nde ve Osmanlının ilk kuruluşundaki rolü olmasa bile Ahilik kültürü yaşayarak devam etmiştir.

4.3. Ahiliğin Lonca ve Gediğe Dönüşmesi

Ahilik Teşkilatının Ahilik adı altında etkisini zamanla kaybetmesi sonucunda, artık Müslüman olmayan grupların teşkilat içine girmesiyle birlikte, esnaflar arasında lonca ve gedik süreci başlamıştır.

4.3.1. Lonca Teşkilatı

Lonca Teşkilatı, Osmanlılarda Ahi birliklerinin faaliyetlerinin azalması sonucunda, var olan teşkilatın daha hızlı bir şekilde örgütlenmiş esnaf birliklerini ifade etmede kullanılan bir

kavramdır. Sözlük anlamı İtalyanca “loggiadan” gelmektedir. Bu kavram, Fransızca şekli olan “loge” Türkçe ise “loca” olarak geçer ve “hücre yahut oda, özel tahsis edilmiş mekân” anlamına gelmektedir. Bu yerin belirgin özellikleriyle esnaf örgütünün etrafında lonca kelimesinin aldığı anlam arasında bir ilişki mevcuttur. Lonca, yerel tüccar malının esnafa satmak için depolandığı, esnafın da bu malı toptan satın aldığı ve muhtemelen esnafa dağıttığı mekândır (Üzüm, 2003: 211).

Ahiler, Osmanlının erken dönem devlet ve toplumunda önemli bir rol oynamış; ancak devletin mutlak hâkimiyeti ve merkezîyetçiliğin artması sonucunda devlet artık bu teşkilatı her yerde yavaştan yavaş kendi denetimine almıştır. Ahilik ülkenin her yerinde mevcut iken, artık şehirlerde bir esnaf Loncası örgütüne dönüşmüş; fakat bunlar fütüvvet ahlâkını devam ettirmeye çalışmışlardır (İnalcık, 2006: 158).

Ahilik Teşkilatının yaygın olduğu dönemlerde bile karşımıza çıkan Lonca Teşkilatının kökenini VII. ve VIII. yüzyıllara götürebiliriz. Ahilik Teşkilatı ile ilgili töreler, kurallar, ahlâk anlayışı gibi birçok özellikler loncalar için de işletilmiştir; ancak Ahilik Teşkilatının içerisinde var olan tasavvufî ve askerî unsurlardan arınmış olan loncaların amaçları; üyeleri olan sanatkâr ve esnaf arasında sosyal eşitliği, adaleti ve dayanışmayı sağlayarak meslekî faaliyetin uygulanışını düzenlemek ve denetlemek şeklindedir. Osmanlı Döneminde esnaf loncalara dair bilinen en eski kayıtlarda, XV. yüzyılda başladığına dair bilgi bulunmaktadır. Osmanlılarda Ahilik Teşkilatının etkisinin azalmasıyla birlikte, daha belirgin bir hâle dönüşerek esnaf dayanışma örgütü olan Lonca Teşkilatı, zamana uygun hâle gelerek çeşitli faaliyetler yürütmeye çalışmıştır. Lonca Teşkilatı, kooperatifçilik hareketleri içerisinde incelenmesi gereken önemli yapılanmalardan biridir. Ahilik Teşkilatına göre, kooperatifçiliğe daha yakındır; çünkü değişik ırk, dil ve dinî kendi içerisinden barındıran büyük bir örgüt haline dönüşmüştür (Hatipler, 2010: 101).

Lonca Teşkilatlarının Ahi örgütleri gibi bağımsız hareket ettiklerini söylemek güç olacaktır; çünkü Lonca Teşkilatı yarı resmî ya da siyasî bir kurumdur. Böylece, Ahilik Teşkilatı, gelenek ve göreneklerini yavaştan yavaş terketmiştir. Bir anlamda, “Ahi Babalık” geleneğinin yerine “kedhüdalık” anlayışı oluşmuştur. Kedhüdalık, devletin müdahalesine ve denetimine açık bir kuruluş konumunda görev yapmıştır. Ayrıca, zihniyet bakımından Ahilik anlayışından farklı olduğu görülmüştür. Zamanla Ahiliğe dayalı tasavvuf anlayışına bağlı olarak fütüvvet düşüncesini de yitirmiştir. Esnaf ve sanatkarlar arasındaki yardımlaşma ve dayanışma özelliği, yerini karşılıklı faydalanmaya bırakmıştır. Ahiliğin dağılışı

belirtildiği gibi teşkilat ne zaman kâr ve kazancını daha fazla biriktirme hırsına girse ahlâk anlayışında bozulma üst seviyeye çıkmıştır (Şimşek, 2002: 45-46).

Çalışmanın konusu; Ahi Teşkilatının şehir yönetimine katkısı olduğundan dolayı, onun bir devamı niteliğinde görev alan Loncaların şehir yönetimine ne gibi katkısı olmuş sorusuna şu şekilde cevap verilebilir:

Osmanlı şehirlerinde kuvvetli ve düzenli bir esnaf teşkilatı olan loncalar, bir taraftan şehirlerin iktisadî hayatını yönlendirirken bir taraftan da üretimi denetleyici ve tüketiciyi koruyucu yerel nitelikli bazı hizmetleri yerine getirmekteydiler. Halkın mahallî ihtiyaçlarıyla ilgili, çoğu hizmetler toplumun kendisinin oluşturduğu esnaf teşkilatları (loncalar), bireysel veya ortak gayretleriyle yerine getirilirken, kısmen de devlet teşkilatı içerisinde yer alan kadılık müessesesi tarafından yerine getirilmekteydi (Türkoğlu, 2009: 78).

Loncalar, yerel yönetimlerde gelirlerin bir kısmını Avarız Sandığı denilen yerde biriktirirdi. Burada toplanan para; çarşının bakımı, onarımı, temizliği işlerinde kullanılırdı. Bunun sayesinde, her loncanın kendi iş yerlerini tertip etme gibi sorumlulukları vardı. Her loncanın yerel yönetimlerinde, bu ve buna benzer hizmetleri yerine getirecek lonca adına görevlendirilen kethüdalar yapmaktaydı. Bütün bunların üzerinde ise şehrin ileri gelenlerini temsil eden ve devlet yöneticileri tarafında atanan şehir kethüdası bulunurdu (Yörükoğlu, 2009).

Osmanlıda loncalar, hem kendi içlerinde hem de milletle işbirliği yaparak son dönemlere kadar Osmanlı toplumunda eksikliği görülen yerel yönetimin özerk çekirdeğini oluşturmaya çalışmışlardır. Bununla birlikte, Osmanlı şehirlerinde ekonomik ve sosyal örgütlenme ile yerel hizmetlerin sunulması hedeflenmiştir. Yerel özerkliği hedeflenmiş olsa bile, Osmanlı devletinin merkeziyetçi etkisi, şehir bağlamında ve loncalar boyutundaki uygulamalarda da görülmüştür. Lonca ile merkezi yönetim arasındaki ilişkiler devletin gücüne ve yerel unsurun özerklik derecesine göre zaman içerisinde ve bölgelere göre farklılık göstermiştir. Devlet gücünün sınırlı olduğu (XIV. ve XV yüzyıllarda) dönemlerde loncaların yerellik açısından daha özgür ve güçlü davrandığını söyleyebiliriz; ancak ne zaman merkezi güç artmışsa o zaman gücünü kaybederek daha çok bir devlet kurumuna dönüşmüştür. XVI. yüzyılda devletin merkezi gücünün daha çok arttığı görülen bu dönemde; devlet, bir yandan loncaları tehditlere ve rekabete karşı korumuş öte yandan da loncaları daha yakından denetlemeye almıştır. Başka bir deyişle devlet ekonomik, sosyal ve idarî gibi bazı

sebeplerden dolayı denetlerken, diğ er bir tarafta da devleti korumaya ve s urd urmeye çalışmıştır. Bunun sebebi ise geleneklerine uygun bir şekilde davranmak istemesidir (Pamuk, 2009:61-62;   kmen ve Yılmaz, 2015).

Osmanlı yönetiminde loncaların bir yandan desteklenmesi bir yanda da denetlenmesinin dört sebebi vardır: Her şeyden önce şehir nüfusunun temel tüketim gereksinimlerinin sağlanması ve şehirdeki ekonomik hayatın canlı tutulması da merkezî devlet içinde ekonomik açıdan çok büyük önem arz etmekteydi. İkinci sebep ise sarayın, ordunun ve donanımın temel ihtiyaçlarını, düzeni bozmadan sağlamak büyük önem arz ediyordu. Bunu da sağlayan en büyük etken loncalardı.     nc  sebep ise devlet, loncalardan vergi almaktaydı. şehirlerde, üretim ve ticaretin vergilenmesinde esnaf loncaları oldukça önem taşıyordu. Son olarak, devletin şehir nüfusunu ve şehir ekonomisini denetlemesi için elverişli bir araç olarak kullanılmaktaydı (Pamuk, 2009: 62).

XVII. yüzyıldan itibaren belirttiğimiz gibi esnaf loncaları arasından seçilen kethüdalar, özellikle bu dönemlerde şeyhin konumunun dinsel boyut kazanmasıyla birlikte, esnaflar üzerinde şehirlerin yönetiminde yetkileri daha da genişletildi. Keth daların seçimi, kadı tarafından tasdik edilerek devlet ve loncalar tarafından resmen tanınan tek kişiydi. Ona yardımcı olarak esnaflar arasından seçilen yiğitbaşıları vardır. Esas itibari ile şehirde esnaflar arasında asayişi sağlamak amacıyla kethüda ve yiğitbaşların görevleri, esnaf ve sanatkarlar arasında sıkı kurallar ve disiplin cezaları ugulayarak rekabeti önlemek, üretimi belirli sınırd  tutmaktır. Bunlara bağlı olarak alınan bazı önlemler şunlardır (Özbilgen, 2014: 352-353):

1. Üretimde uygulanacak kuralları belirlemek ve geçerli kılmak,
2. Ham madde temin ve dağıtımını adalet üzerine yapmak,
3. Terk-i edeb edenleri tenbih ve te'dib etmek⁵
4. Ham-dest⁶ olanların mutadınca⁷ haklarından gelmek.

Osmanlı loncaları Ahi Evren'e bağlılıklarını sürdürmüş; ancak Ahiliğin kabul etmediği esnaf türlerini ve gayrimüslimleri i lerine almışlardır. Ayrıca  ırak, kalfa, usta biçimindeki yükselme aşamaları ile üretimde ve ticarete uymak zorunda oldukları ahlâkî kurallarda Ahilerin anlayışına benzerlik göstermeye çalışmışlar, ilk dönemlerde çok da benzerlik gösterse de son dönemler de bu özellik kaybedilmiştir.

⁵ Terbiye etmek, uslandırmak, eğitmek.

⁶ Eli işe yatkın olmayan acemi, henüz esnaflık ruhsatı almamış olan.

⁷ Alışılmış şekilde

Ahilik ile Lonca Teşkilatı, benzerlik göstermesine rağmen neden Osmanlı Devleti Lonca Teşkilatına geçmeye ihtiyaç duymuştur? Bu soruya cevaben bir çok neden bulunabilir; ancak bu sorunun iki temel nedeni şöyle açıklanabilmektedir: İlki Ahi törenlerinin zor ve geniş bir kültüre bağlı olması diğeri ise esnaf arasında müslümanlar kadar gayri müslimlerin bulunmasıdır. Lonca Teşkilatı, her türlü dinî ve ruhani törenlerden uzak olduğundan dolayı loncaya geçişe ihtiyaç duyulmuş, böylece müslüman olan ve olmayan ustalar bir araya gelme fırsatı bulmuşlardır (Kılınç, 2012: 70).

4.3.2. Gedik

Loncaya göre daha fazla devlet denetiminde olan gedik, Türkçe bir kelimedir. Kavramsal olarak; “Eksik, kusur; yıkık yer, duvarda açılan çatlak” gibi anlamlara gelmektedir. Terim olarak ise Osmanlı Devleti’nde tekel ve imtiyaz esasına dayanan askerî, idarî, hukukî ve iktisadî manalarında kullanılmıştır (Küçükdağ, 2016: 438).

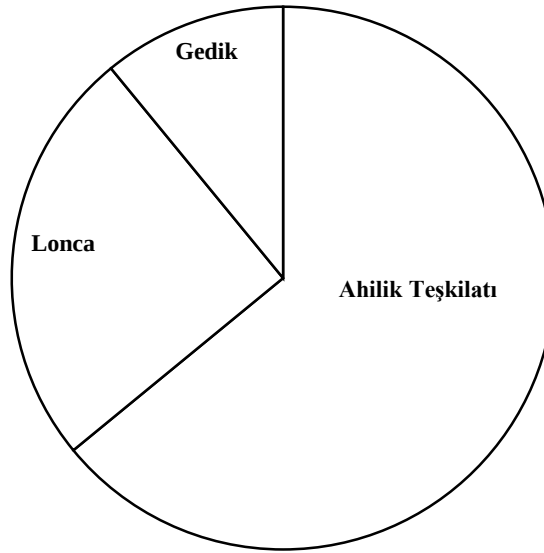
Bazı araştırmacılar, lonca kavramını kullandıklarında gedikli esnafı kast ederek bunlara "loncalanmış esnaf" anlamına gelecek şekilde kullanmışlardır; ancak ilk kaynaklarda lonca ve gedik terimleri hiçbir zaman birbirinin yerine kullanılmamıştır. Esnaf birliği hem gediği olmayan hem de gediği olan esnaf gruplarının tamamını ifâde etmektedir. Böyle bir karışıklık olmasının nedeni; esnaf birliği, lonca ve gedik terimlerinin kavramının iç içe girmiş olmasından kaynaklanmaktadır (Kal'a, 2003: 212).

Gedik, esnafın borcunu ödeyememesi durumunda alacaklarına karşı ipotek edildiğinden dolayı alacağı için önemli bir güvence vermiştir. Eğer gediğe bu açıdan bakacak olursak, kefalet sisteminin önemli bir aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gediği oluşturan hukuk sistemi aracı ile gediklerin alınması, satılması, miras kalması benzer durumlarında rekabet konumunda olumludur. Bu da esnafın mal ve hizmet üretiminde hareket serbestliği sağlanmasında önemlidir. Dahası, bir kişi çıraklıktan ve kalfalıktan yetişip de açık bulunan bir ustalık makamına geçmedikçe, yani gedik sahibi olmadıkça, dükkân açarak sanat ve ticaret yapma hakkı kazanamazdı. Yalnızca, ellerinde imtiyaz fermanları bulunan kişilere, sanat ve ticaret yapma hakkı tanınırdı. Bu fermanlar, esnafın sayılarının artırılıp eksiltilmesi, mülk sahiplerinin kiralarını artırmaması, gediği olmayanların sanat ve ticaret yapamaması, açık olan gediklerin esnafın çırak ve kalfalarına verilmesi, dışarıdan esnaflığa kimsenin kabul edilmemesi gibi hükümleri içermektedir (Taner, 2009: 18).

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanı ilan edildikten sonra, gedikleşme olumsuz etkilenmiş ve zamanla yok olma sürecine girmiştir. Özellikle yabancı devletlerle ticaret anlaşmaları yapılması, dayanak olarak öteden beri sürüp gelen tekелci uygulamaların sanat ve ticaretin gelişmesinde hiçbir yararı olmadığını üstelik olumsuz etkilediği kanaatine varılmıştır. Gediklerin, Batıda gelişen ticaret ve sanayiye ayak uydurması gerekmektedir. Bu konuda gelişmesi gerektiği için artık gedik düzeni ile tekелci uygulamalar kuralının sürdürülemeyeceği anlaşılmıştı; ancak buna rağmen, devlet ile esnaf arasında bir süre daha tekел usulü yürürlükte bırakılmıştır. Bu uygulama, ticaret ve sanayide tekелciliğin korunmasından ziyade, esnaflar arasında bulunan gedik senetlerine dayanarak israf etmesini engellemek amacı taşımıştı. Mayıs 1860 tarihinden itibaren, padişahın emri ile gedikle ilgili tüzüğün çıkarılması ile sanat ve ticarete tekел usulü kaldırılmıştır (Çağatay, 1990: 116).

Son olarak Ahilik Teşkilatı, Lonca ve Gedik örgütünün fonksiyonları bakımından üstlendiği görevleri Şekil 3'teki grafikte gösterdikten sonra, Ahilik Teşkilatının günümüze yansımaları hakkında bilgi verilecektir:

TEŞKİLAT FONKSİYONLARI

Şekil 3 : Ahilik Teşkilatı, Lonca ve Gedik'in Fonksiyonel Dağılımı

Şekil 3’te Ahilik Teşkilatının gösterdiği alan bakımından birçok fonksiyonları yerine (siyasî, askerî, ekonomi, dinî, eğitim, sosyal) getirdiği görülmektedir. Loncayı gösteren alanda, Ahilik Teşkilatına göre, özellikle müslüman olmayanların girmesi sonucunda ekonomi fonksiyonu ön plana alınarak diğer fonksiyonlara oldukça az ilgi gösterilmiştir. Gedik ise sadece ekonomide tekelleşme sürecine girip, ekonomik fonksiyon faaliyetini yerine getirmek amacıyla grafikte yerini almıştır.

4.4. Ahiliğin Günümüze Yansımaları ve Ahiliğe Karşılık Gelebilecek Bazı Kurumlar

Ahiliğin içinde bulunan sevgi, hizmet, adalet, inanç, yardımlaşma, eşitlik gibi ilkeleri göz önüne alındığında, günümüz modern yaşamın değerleri ters düşse bile bunları günümüze yansıtmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle, Ahiliğin bu değerlerini yaşatmak için sosyal bilimler ve teknik bilgilerden de yararlanmak kaydıyla günlük hayata geçirme çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca Ahilik; üretim, eğitim ve kalkınma modeli olarak algılanmalı modern yaşamın şartlarına göre, toplumun benimseyip kabul göreceği tarzda -özellikle genç beyinlerin anlayacağı tarzda- yeniden yorumlanmalı, bunlara yeni işlevler yüklenerek, hem yepyeni bir iş ahlâkı hem de Ahiliğe uygun yepyeni bir eğitim ruhu yaratılmalıdır (URL9: 15.10.2017).

Eğer bugün biz genç beyinlere sahipsek bu durum, geçmişte yaşayan atalarımıza bağlıdır; ancak gelişen dünya ve ilerleyen bir teknoloji olduğunu ve buna ayak uydurulması gerektiği unutmamalıdır. Bu teknoloji ile çağımızla geçmişi bütünleştirme imkânımız vardır. Bunun yapılması için devlet, sanayi ve üniversiteler işbirliği içinde olmalıdır; çünkü insanoğlu, yeni şeyler bulmaya ve teknoloji de gelişmeye müsaittir. Ancak bunu yaparken de tıpkı Ahiler gibi doğaya ve kimseye zarar vermeden yapılması gerekmektedir (Köksal, 2007: 21).

Ahi zaviyelerinde verilen eğitim ve okutulan ders kitaplarının insanların gereksinimlerini karşılaması ve mesleklerinin yaşatılmasıyla birlikte, yeni iş mesleklerinin araştırılması öngörülmektedir. Günümüzde sanayi toplumu olduğumuzdan dolayı, üniversitelerde veya diğer meslek kurumlarında verilen eğitimimizin de buna uygun bir şekilde olması gerekmektedir. Örneğin; girişimciliği özendirmek, teknolojik ürünleri insanların kullanabileceği duruma getirmek, yeni ekonomik ürünleri belirli bir standarda ve düzene getirebilmek, sanayiye diğer ülkelerle rekabet edebilecek güce getirebilmek ve tüm bunlara bağlı olarak yeni iş yerlerinin açılmasına imkân sağlanmalıdır.

Modern yaşamın gereği, rekabet olması gerekir; ancak Ahilik Teşkilatı döneminde yapılan ahlâk anlayışı gereği, haksız emeksiz kazanç, rüşvet ve yolsuzluğu önlemek temel ilke olarak belirlenmelidir. Kamu finans açıkları giderilmeli, üretim, yatırım ve ihracatı teşvik eden ekonomik politikalar hayata geçirilmelidir. Bunları yaparken tekelliliğe, sahtekârlığa fırsat tanınmamalıdır (Köksal, 2007: 22). Eğer bunlar yapılabilirse kimseye haksızlık olmaz ve böylece herkes için mutlu, huzurlu bir ortam sağlanmış olur.

Özellikle kendisine modern denilen Batı ülkelerinde yönetim ve çalışma yaşamı da etik konusu olarak yeni yeni kendisini göstermesine rağmen, yaklaşık bin yıl önce Ahilik Teşkilatında görülen ilkeleri içerisinde barındıran fütüvvetnamelerde ahlâk konusu ele alınmıştı. Ahilik, kâmil insan oluşturmaya hedeflendiğinden dolayı, kendi gereksiniminden fazlasını ihtiyacı olanlara dağıtmış, ne doğayı ne de insanı sömürmüştür. Yani, insan-doğa-eşya arasındaki dengeyi gözetmeye çalışmıştır. Ahilik Teşkilatının Osmanlı Devleti ve toplumu üzerindeki etkinliğinin yüksek olduğu dönemlerde dünyada ilk olarak kabul edilen standartlar kanunu hazırlanmış ve uygulamaları da yapılmıştır (Durak ve Yücel, 2010: 165).

Bu doğrultuda, üretim yapıldığı zaman insanın insanla ilişkisini, insanın doğa ile ilişkisini ve insanın Allah ile olan ilişkisini korunduğu sürece verim alınacağı söylenebilir. Bu sadece maddi olarak düşünülmemelidir. Bu teşkilatın amacı da zaten bu çizgide yürümüştür. İnsan böyle yaptığı sürece, Ahi Teşkilatının savunduğu kâmil olma mertebesini ulaşabilmiştir.

Bu standartlar çerçevesinde özellikle gelişen teknoloji birlikte II. Dünya Savaşı'ndan sonra üreticilerin modern dedikleri "Toplam Kalite Yönetimi (TKY)" adında -Ahilik Teşkilatında zaten var olan- bir genel yönetim sistemi geliştirilmiştir. TKY, müşteri memnuniyetini kârdan önce gören bir sistemdir; çünkü memnuniyetin uzun vadeli kârlar getireceği felsefi anlayışına sahiptir. Ahilerde de müşteri memnuniyeti ön plana alınmış; ancak bunu yaparken uzun vadeli kâr amacıyla değil de temel odak noktası insan üzerine şekillenmiştir (Şimşek, 2002: 52-78).

TKY ile Ahiliğin ilkeleri Tablo 16'da karşılaştırılmıştır. Görünüşte her ikisinin de genel amacı ekonomi olsa bile Ahilik Teşkilatı kârdan ziyade insan kazanmayı ve kazandırmayı öncelikli olarak hedeflemiştir. Bunun için malın kaliteli olmasına önem vermiştir. İkisinde de belirli eğitim süreci mevcut olmuş; ancak Ahilik Teşkilatı bu eğitim sürecinde ne ustanın tarafını tutmuş ne de onun yanında çalışan çırak tarafını tutmuştur. Haklının yanında olup kimsenin hakkını çiğnetmemeye çalışmıştır. Teşkilatın verdiği eğitim süreci, hakkı ile verildiği takdirde, her kesimden insanı üst mertebeye kadar getirmiştir.

Tablo 16 : Ahilik ve TKY' nin Karşılaştırmalı Olarak Temel İlkeleri

<i>TKY</i>	<i>Ahilik</i>
Ürünlerin kaliteli olmasını sağlamayı hedeflemiş,	Ürünlerin kalitesini sabit tutarak tüketiciyi korumak
Uzun vadeli kar düşündüklerinden dolayı müşteri odaklı,	Müşterinin velinimet düşüncesi var olmuş,
Üst yönetici kadrolarına sahip olmayı ilke edinmiş,	Her aşamada belirli bir lider olması ve en üstte Ahi Baba yer almış,
Sürekli gelişip tüm yerleşim bölgelerine yayılmayı amaçlamış,	Yama, çırak, kalfa aşamaları ve hayat boyu öğrenme hedeflenilmiş,
Üyelerin tam katılımı sağlayarak üründen verim artırmaya çalışılmıştır.	Dayanışma fonksiyonu, demokratik yönetim fonksiyonuna bağlı olarak din, millet, mezhep ahenkleştirme anlayışı içerisinde olmuşlardır.

Çelen (2014:12)'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

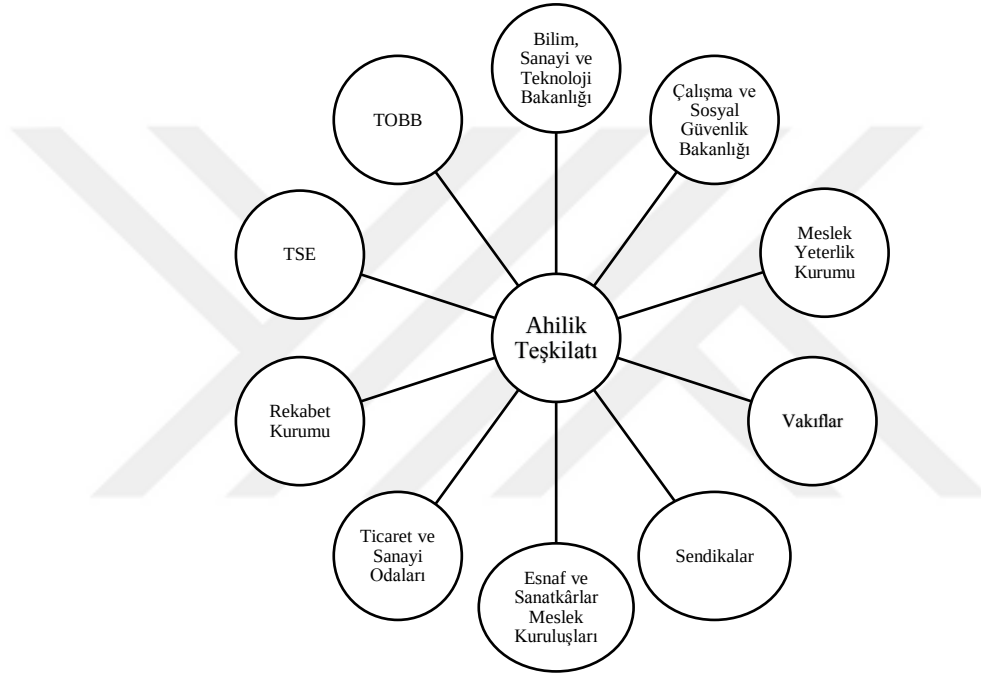
Ahiler Anadolu'da hemen hemen tüm şehir, kasaba ve şehirlere uzak ücra yerlerde bile faaliyet sürdürmüşlerdir. Genel yerleşim yerlerinde her sanat için ayrı birlikler kurmalarına karşılık, küçük yerleşim yerlerinde ise bütün meslek grupları bir arada örgütlenmiştir. Ahi Birlikleri, ilişkilerini büyük mecliste görüşmüşlerdir. Büyük meclisten kast edilen günümüzde de bulunan Esnaf ve Sanatkârlar Odalar Birliği Başkanlığıdır. Ahilikte ülke düzeyinde, tüm esnaf birlikleri Kırşehir'de bulunan Ahi Evren Zaviyesine bağlı olmakla birlikte, bu zaviyelerde bulunan Ahi Baba, tüm sanatkârların piri olarak kabul edilen Ahi Evren'in halifesidir ve tüm esnaflar Ahi Evren'e bağlı olarak görev yapmışlardır. Anadolu'nun tüm şehirlerinde, Ahi Baba'nın vekili sıfatıyla görev yapan esnaf şeyhleri bulunmuştur. Günümüze geldiğimiz de ise tüm illerde bulunan esnaf odaları başkanları, illerde bulunan Esnaf ve Sanatkâr Odalar Birliği Başkanlığına bağlı Esnaf ve Sanatkârlar Oda Birlikleri vasıtasıyla Ankara'da bulunan Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyon (TESK) Genel Başkanlığına bağlıdır (Kurtulmuş, 2011: 45-46). Bu bağlamda geçmişte de günümüze benzer bir esnaf örgütlenmesi görülmektedir.

Ahiler, şehir yönetimine büyük bir katkı sağlamalarının yanı sıra farklı misyonları da üstlendikleri görülmektedir. Ancak temel görevleri, esnaf ve sanatkârlık olduğundan dolayı bu bölümde, daha çok ekonomi ve meslekî eğitim bağlamında günümüze aktarılan faaliyetleri ve bu faaliyetlerin sürdürüldüğü kurumlar ele alınacaktır.

4.4.1. Günümüzde Ahiliği Temsil Edecek Bazı Kurumlar

Günümüzde Ahiliğin fonksiyon ve ilkeleri tek bir teşkilat yerine, farklı kurumlar arasında dağıtılmaya çalışılmıştır. Yaşadıkları dönem ile günümüz şartları kıyaslandığında, şüphesiz iki dönem arasında toplumda görülen yapısal farklılıklarının ve ihtiyaçlara bağlı gelişen ticari sistemin, Ahi ilkelerinin tam olarak yaşatılamadığını göstermektedir (Solak, 2009: 25).

Ahilik Teşkilatının geçmişte icra ettiği fonksiyonları, günümüzde icra eden kurumları Şekil 4'te göstermeye çalıştık.

Şekil 4: Ahilik Teşkilatı ve Günümüzde Yerine Faaliyet Sağlayan Kurumlar

4.4.1.1. Esnaf ve Sanatkar Meslek Kuruluşları

Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte esnaf ve sanatkarlar kesimi, günümüzün modern örgütlenmenin başlangıcı olarak 5373 sayılı Esnaf Birlikleri Kanunu çıkarılmış, 1964 yürürlüğe konulan 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu ve 2005 yılı içerisinde yürürlüğe giren 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Teşkilatı bugünkü yapısına kavuşmuştur (TESK, 2009: 9).

Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşlarının amaçları (Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu [ESMKK],2005: madde 1; GTB, 2015:5) ;

1. Meslekî ve teknik ihtiyaçları karşılamak,
2. Meslekî faaliyetleri kolaylaştırmak,
3. Mesleğin genel menfaatlerine uygun olarak gelişmesini ve meslekî eğitimleri sağlamak,
4. Meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak,
5. Meslek disiplini ve ahlâkını korumak ve bu maksatla kurulan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğindeki esnaf ve sanatkârlar odaları ile bu odaların üst kuruluşu olan birlik, federasyon ve konfederasyonun çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir

Özellikle yukarıda saydığımız hedefler doğrultusunda, esnaf ve sanatkârların oluşturdukları Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu, Ahilik Teşkilatının günümüze bir yansıması olarak düşünülebilir.

Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu, Ahilikten gelen bir teşkilatın en üst kuruluşu olarak Ahiliğe her zaman sahip çıkmış ve Ahilik ilkelerini korumaya çalışmıştır. Bu nedenle 1988 yılından itibaren 02.07.1988 tarih ve 19866 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ahilik Kültürü Haftası, “Ahilik Kültürü Haftası Yönetmeliği” gereğince; Kültür ve Turizm Bakanlığı ile işbirliği çerçevesinde, yönetmelikte belirlenen illerde yapılmıştır. 2008 yılından sonra 13.08.2008 tarih ve 26966 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Ahilik Kültürü Haftası Yönetmeliği” gereğince, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile işbirliği içerisinde tüm illerimizde mülki amirlerle yerel yönetimlerin desteği ile Ahilik Kutlamaları yapılmaktadır. Bunun yanında, her yıl Ahiliğin merkezi sayılan Kırşehir ilimiz de ülke genelinden gelen esnaf-sanatkâr birliklerinin yöneticileri ile geliştirilen, Türkiye çapındaki büyük toplantıya öncülük etmekte ve destek sağlamaktadır. Ayrıca, esnaf ve sanatkâr kesimi minvalinde önemli bir yerde olan Ahilik, hem özünde hem de kurumları ile günümüzde halen yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Örneğin; esnaf ve sanatkârlar için günümüzde çok önemli bir yere sahip olan Halk Bankası, Kefalet Kooperatifleri, BAĞ-KUR gibi kuruluşların temeli Ahilik Teşkilatına dayanmaktadır (TESK, 2009: 9).

4.4.1.2. Ticaret ve Sanayi Odaları

Osmanlıda kurulan ilk yerli ticaret odası, 14 Ocak 1860 tarihinde kayıtlara geçen “Dersaadet Ticaret Odası” olarak bilinmektedir. Bundan altı ay sonra “Dersaadet Sanayi Odası” oluşturulmuş olmasına rağmen bu oda faaliyet gösterememiştir. 1908 yılına gelindiğinde Osmanlıda 160’ın üzerinde oda bulunmasına rağmen; ancak bunların içerisinde sadece İstanbul, İzmir, Bursa ve Selanik’teki odalar faal durumdaydı. Diğerlerinin sadece kağıt üzerinde isimleri bulunmaktaydı. Bunun sebepleri, tüccarların kayıt zorunluğunun olmamasından dolayı, yeterli üye sağlayamadıkları için hükümetten yeterli destek alamamaları, tüzel kişiliğe sahip olunması, tecrübesizlik ve yabancı ticaret odaları ile rekabet edememesidir. Cumhuriyet Dönemine gelindiğinde, yapılan düzenleme ile (1925) 655 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Kanununa bağlı olarak tüzel kişilik aracılığıyla üyelik zorunlu hâle getirilmiştir (Sayar, 2007:176).

Bu odaların bazı görevleri; meslek ahlâkını, disiplini ve dayanışmayı korumak ve geliştirmek, ticaret ve sanayinin kamu yararına uygun olarak gelişmesine çalışmak, ticaret ve sanayiye ilgilendiren bilgi ve haberleri derleyerek ilgililere ulaştırmak. Çalışma alanları içindeki ticarî ve sınai örf, adet ve teamülleri tespit etmek, bakanlığın onayına sunmak ve ilan etmek, üyeleri tarafından uyulması zorunlu meslekî karar almak, yurt içi ve yurt dışı fuar ve sergilere katılmak. Ticaret mallarının niteliklerinin belirlenmesine yönelik laboratuvarlar kurmak, belgelendirme hizmetleri sunmak, Milli Eğitim Bakanlığının izin ve denetiminde ticaret, denizcilik ve sanayi ile ilgili kurslar açmak, açılan kurslara yardımda bulunmak. Yurt içinde ve dışında ihtiyaç duyulan alanlar için öğrenci okutmak ve stajyer bulundurmak, uygun görülen alanlarda sanayi siteleri, endüstri bölgeleri, organize sanayi bölgeleri, teknoloji geliştirme bölgeleri, teknoparklar, teknoloji merkezleri kurmak ve yönetmek, (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu [TOBBK]; 2004: madde 12). Yapılan bu faaliyetler, Ahiliğin meslekî ilkelerinin tam yerini tutmasa da Ahilik ilkelerine benzetilebilmektedir; çünkü Ahilik Teşkilatı gibi özellikle meslekî eğitim üzerinde durulması benzerlik gösterdiğinin kanıtıdır. Bunu yaparken de belirli bir denetim ve modern teknoloji ayağı yürütülmeye çalışılmaktadır.

4.4.1.3. Türkiye Odaları ve Borsaları Birliği (TOBB)

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 15/3/1950 tarihli ve 7457 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5590 sayılı kanun ile kurulmuştur. Yeni düzenlemeler getiren ve 1/6/2004 tarihinde yürürlüğe giren 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve

Borsalar Kanunu ile 5590 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Ülkenin kalkınması, ekonominin gelişmesi için gerekli çalışmaları yapmak ve bu kanunda belirtilen hizmetleri yerine getirmek amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğindeki meslek üst kuruluşudur (URL10: 17.10.2017).

TOBB'nın temel amaçları; odalar ve borsalar arasındaki birlik ve dayanışmayı temin etmek, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, oda ve borsa mensuplarının meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmaktır. Bunların birbiriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak, meslek disiplini ile ahlâkını korumaktır (URL11:17.10.2017). Amaçları çerçevesinde meslek disiplini olması ve bunun yanında ahlâk ilkelerine bağlı kalınarak görevlerini yerine getireceğini temin etmesi Ahilik Teşkilatını andırdığını göstermektedir.

4.4.1.4. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Geçmiş, II. Mahmut dönemine kadar götürülebilen bir bakanlık olup çeşitli isimlerle günümüze kadar gelmiştir. Son olarak 03.06.2011 tarihli 635 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname'ye göre "Sanayi ve Ticaret Bakanlığı" olan ismi değişerek "Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı" olmuştur (URL12:17.10.2017).

Hedef ve politikalar doğrultusunda; sanayi politika ve stratejilerini, sanayi ürünlerine yönelik idarî ve teknik düzenlemeleri hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak, sanayi işletmelerinin sicilini tutmak, sanayi istatistikleri ve analizleri üretmek; ekonomik kalkınma, sosyal gelişimi milli güvenlik doğrultusunda, bilim, teknoloji ve yenilikçilik politikalarıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmaktır. Ayrıca, sanayiye yönelik araştırma, geliştirme, yenilikçilik program ve projelerini, bu kapsamda yapılacak faaliyet ve yatırımları desteklemek, teşvik tedbirleri almak ve uygulamak, sanayi işletmelerinin verimliliğini artırmak, geliştirmek, temiz üretim projelerini desteklemek, bu konularda düzenleme ve denetlemeler yapmak görevleri arasındadır. Dahası, bilişim sektörünün rekabet gücünü artırmak için gerekli çalışmaları yapmak, kamu bilişim projelerini tedarik edecek firmaları; taşımaları gereken yeterlik ve/veya standartlar doğrultusunda yetkilendirmek gibi görevleri de yerine getirmektedir (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri İlgili Kanun Hükmünde Kararnamesi [BSTBKHK];2011: Madde 2).

Modern dünya anlayışı gereği, maddi üretim ve sermayeden ziyade bilgi üretimi de aranmaktadır. Bilgi üretimi, esnaf ve sanatkârlar için büyüme ve gelişme sürecini

başlatmaktadır. Kendi bilgi ve teknolojisini üretemeyen bir toplum hem güçlü bir millet özelliğini kazanamaz hem de diğer toplumların esiri olur. İşte böylece Ahilik kurumunun döneminde yaptıklarını, özellikle söz konusu bakanlığımızın yapacağı çalışmalar ile modern dünyaya yansıtabiliriz.

4.4.1.5. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Bu bakanlık, başlangıçta İki bakanlık şeklinde kurulmuştur. İlk önce Çalışma Bakanlığı olarak 7 Haziran 1945 tarih ve 4/591 sayılı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi ile kurulmuştur. Daha sonra, 17.11.1974 tarih ve 4-1040 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi ile Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulmuş, SSK ile BAĞ-KUR bu bakanlığa bağlanmıştır. 13 Aralık 1983 tarih ve 184 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilatı ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Çalışma Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilerek “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı” adıyla yeniden teşkilatlandırılmıştır (URL13:17.10.2017).

Bakanlığın hedeflediği; çalışma hayatını, işçi-işveren ilişkilerini, iş sağlığı, güvenliğini düzenlemek, denetlemek ve sosyal güvenlik imkânını sağlayabilmektir. Bu imkânı yaygınlaştırmak, geliştirmek, yurt dışında çalışan insanlara çalışma hayatından doğan hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek, böylece herkesin yaşamını geçirecek imkân olacaktır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun[ÇSGBKHK];1985: Madde 1). Ayrıca, çalışanların meslekî eğitimlerini sağlayıcı ve engellilerin meslekî rehabilitasyonunu sağlayacak tedbirler almaktadır. Bunun yanında, sosyal adalet ve sosyal refahın gerçekleşmesi için gerekli tedbirlerle ilgili çalışmalar yapmaktadır (ÇSGBKHK;1985: madde 2).

Bu amaçların gerçekleştirilmesi için ilişki kurabileceği kuruluşlar şunlardır:

1. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞ-KUR)
2. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)
3. Meslekî Yeterlilik Kurumu (MYK)
4. Türkiye ve Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Genel Müdürlüğü (TODAİE)
5. Devlet Personel Başkanlığı (DPB)

Ahilik Teşkilatının dağılıp sürecine kadar usta, çırağına meslek öğrettiği zaman onun hakkını yemez ve yedirmezdi. Bunun yanında, çırak da ustasına hiçbir zaman ihanet etmezdi. Böylece, sosyal bir güvence vardı. Günümüzde Çalışma ve Sosyal Bakanlığının, çalışmak

isteyen tüm insanların kurallara uygun ve barış içinde çalışabildiği, çalışma yaşamı dışındakilerin istihdama hazırlandığı ve sosyal güvencelerini sağlamakla Ahilik Teşkilatı ilkelerine benzer faaliyetler gerçekleştirdiği aşikârdır.

4.4.1.6. Rekabet Kurumu

4054 Sayılı Kanun'un 20'nci maddesinde belirttiği gibi, mal ve hizmet piyasalarının serbest, sağlıklı bir rekabet ortamı içinde teşekkülünün ve gelişmesinin temini ile bu kanunun uygulanmasını gözetmek ve kanunun kendisine verdiği görevleri yerine getirmek üzere kurulan bir kurumdur (Rekabet Korunması Hakkında Kanun;1994: Madde 20). Bu bakımdan, Rekabet Kurumunun yerine getireceği esas görevi, kanunda kendisine verdiği yetkileri kullanması sonucunda mal ve hizmet piyasalarındaki rekabetçi sürecine tehdit olabilecek durumları engellemektedir. Rekabetçi sürecin korunmasının yanında, kaynakların en verimli bir şekilde dağılımının sağlanması ve toplumsal refahın artırılması, Rekabet Kurumunun temel amacını oluşturmaktadır (URL14:18.10.2017[Rekabet El Kitabı:41]).

Ticarette bulunanlar mal ve hizmetlerini daha fazla satarak kârını en yüksek yapmak isterler. Modern piyasa içinde yer alan satıcıların daha çok müşteri daha çok para getireceği anlayışından oldukları için böyle bir ekonomi içerisinde olunması istenilmeyen faaliyetler yaratabilir. Çünkü çok güçlü olan şirketler her türlü fırsatları oluşturarak daha zayıf olan firmaların yarış içerisinde girdikleri zaman onların yıkılışını yol açabilirler. Bu da rekabet yerine ekonomi ilerlemeyi ve toplumsal huzuru olumsuz yönde etkileyecektir. Bu tür faaliyetlerin yapılması yaratıcılık özgürlüğünü engellemesine ve piyasa bulunanlar daha fazla kâr için birbirinin özgürlüklerini engellemesine yol açabilir. Böyle olduğu durumlarda devlet zararları en aza indirmek için Rekabet Kurumu ile müdahale etmeye girmektedir (URL15:18.10.2017). Buna karşılık Ahi Teşkilatın olduğu dönemlerde Osmanlı Devletinde Narh Sistemi uygulamıştır. Ekonomik meselelerde, malın bedelli zarar görmemesi için Osmanlı Devleti'nde görülen en önemli devlet müdahale araçlarından biri de narh sistemi uygulamasıdır. Genel olarak kriz dönemlerinde mallarını stoklanarak karaborsacılığa ya da malın maliyeti üzerinde yüksek kârla satılarak halka adaletsizliğe uğramasını engellemek amacıyla devlet kendi eliyle yaptığı günlük yaşam için önemli bir sistemdir (Göktaş A. M., 2016: 220).

4.4.1.7. Türk Standartları Enstitüsü (TSE)

18.11.1960 tarih ve 132 sayılı kanunla kurulan Türk Standartları Enstitüsünün temel amacı; her türlü madde, mamuller ile usul ve hizmetleri yerine getirebilmektir. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ilişkili bir kurumdur (URL16:18.10.2017). Enstitü, tüzel kişiliğe sahip, özel hukuk hükümlerine bağlı olarak yönetilen bir kamu kurumudur ve kısa ismine ve markasına “TSE” denilmektedir. Bu marka, farklı şekillerde gösterilmektedir. Türk Standartları Enstitüsünün iznine bağlı olarak bu marka kullanılabilir. Aksi takdirde hiçbir şekilde kullanılamaz. Sadece Türk Standartları Enstitüsü tarafında kabul görülen mallar, Türk Standardına sahip olabilir. Bu standartlar gerekli olup standardın ilgili olduğu bakanlığın onayı ile zorunlu hale getirilebilir. Bir standardın zorunlu hale getirilebilmesi için Türk Standardı olması şarttır. Zorunlu kılınan standartlar Resmi Gazetede yayımlanır (Türk Standart Enstitüsü Kuruluş Kanunu [TSEKK]; 1960: Madde 1).

Türk Standartları Enstitüsünün bazı görevleri; her türlü standartları hazırlamak veya hazırlatmak, uygun bulduğu takdirde Türk Standartları olarak kabul etmek, kabul edilen standartları teşvik edebilmektir. Milletlerarası ve yabancı standart kurumları ile diyalog kurarak bunlarla işbirliğinde bulunmaktır. Bunun için de gerekli olan eğitim ve teknoloji yardımını alması gerekmektedir (TSEKK;1960: Madde 2). Türk Standartları Enstitüsünü, temelinde Ahilik Teşkilatına dayandırabiliriz; çünkü teşkilat temel felsefesini, üretilen mal ve hizmette müşteri odaklı düşüncüyü ifade eden, “Müşteri veli-nimettir” anlayışına hâkim olduğundan dolayı ne onların haklarını yemiş ne de onların haklarını kimseye yedirmiştir. Bunlara bağlı olarak ikisinin de amaçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 17’de görülen TSE’nin amaçları, Ahilik Teşkilatı tarafından XIII. yüzyıl Anadolu’sunda gerçekleştirilmiştir. Ahilik Teşkilatı; kaliteyi, serbest rekabete karşı korumuştur. Serbest rekabete karşı halkın ezilmesine fırsat verme olanaklarını ortadan kaldırmıştır. “Kullanıma uygunluk” ilkesini bu bağlamda gerçekleştiren ilk ekonomik teşkilat da “Ahilik” olup kalitede standartlaşmak Ahiliğin temel amaçları arasında yer almıştır (Şimşek, 2002: 138). Çünkü teşkilat malların kalitesini ve standartlarını korumakla birlikte, tüketici ve tüketici haklarına bağlı olarak can ve mal güvenliğine hedeflenirken aynı zamanda, kalitenin alt sınırı da belirlenmekte ve bu sınırın altındaki üretim standart dışı bırakılmaktaydı (Bıyıklıoğlu, 2008: 297).

Tablo 17 : TSE'nin Standartları ve Ahilik Teşkilatının Üretim Konusunda Amaçları

<i>TSE'nin Amaçları</i>	<i>Ahilik Teşkilatının Üretim Konusundaki Amaçları</i>
Üretimde ve malların değişiminde işgücü, malzeme, güç kaynağı gibi faktörlerden en az yüksek düzeyde tasarruf sağlamak,	Üretimden en üst düzeyde verim sağlamak,
Yüksek kalitede mal ve hizmet sağlayarak tüketici çıkarını gözetmek,	Mal ve hizmet üretimini üstün kalitede sağlayabilmek,
İnsan yaşamının sağlık ve güvenliğini korumak gerekli önlemleri almak,	İnsan hayatını, özellikle tüketim konusunda korumak.
Toplumda bulunan tüm ilgili grupların birbirleriyle olan bilgi alışverişini ve anlaşmalarını kolaylaştırmaktır.	Toplumun, sağlıklı bir ekonomik hayatın örgütü halinde gelişimini sağlamaktır.

Şimşek (2002:137-138)'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Ahi Teşkilatı, günümüzde malların üzerinde bulunan TSE damgası gibi; ustalar, yaptıkları, çeşitli nal, kağıt tekerleri, deriden mamul ayakkabı, bakırdan ve diğer madenlerden yapılan kılıç, kap kaçak, bıçak-kaşık üzerine kazınan işaret (çentik) “alamet-i farikası”⁸ adında bir amblem kullanmışlardır. Bu amblem o ürünün adeta kalite belgesiydi; çünkü bu ürün aynı zamanda onu yapan ustanın, çalışanların ve işyerinin övünç kaynağı ve şerefi olarak bilinmiştir. Ayrıca, tüketim malları cinsindeki çeşitli demir, bakır gibi madenlerden imal edilen eşyalar üzerine üreticinin bir işareti konulmuştur. Bu işaret imal edenin "patendi-amblemi" olarak kabul edilmiştir. Bu amblem, bir nevi günümüzdeki garanti belgesi olup bu belge malı üreten ustanın çalışanları ve işyerinin gururlanma kaynağı durumunda olma özelliği taşımıştır (URL17: 18.10.2017). Eğer teşkilat, esnafların sattığı mal kötü çıkarsa o ürünü yapan usta ve çalışanlar, onlardan mal alınmayacak hâle gelip insan arasına çıkmaktan utanırlardı. Eğer bunu bilerek yapmışsa bir daha ürün yapması (meslekten men edilir) yasaklanırdı. Ahilik Teşkilatının yaptığı kaliteli mal üretimi, ülkemizde TSE'nin her yerde geçerli olduğu gibi yerel açıdan da bazı belediyelerimiz de kaliteli ürün oluşturmak için çalışmalar yapmaktadır. Örnek verecek olursak; Aksaray Belediyesi sağlıklı gıda tüketimi amacıyla “Günebakan Projesi” adı altında esnaflarına sağlık belgesi vermektedir. Böylece, belediye halka daha rahat ve denetim altında olan yerden alışveriş yapma güvenci vermeye çalışmaktadır.

⁸ Üretilen bir malın üzerine konulan ve o malın üreticisini ya da o malı ötekilerden ayıran, resim, harf ve buna benzer tanıtıcı özel bir marka amblemi (TDK).

4.4.1.8. Meslekî Yeterlik Kurumu

Meslekî Yeterlik Kurumunun (MYK) kanunu 2006 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafında oluşturulan komisyon sonucunda meclis tarafından 21 Eylül 2006 tarihinde 5544 sayılı Meslekî Yeterlik Kurumu Kanunu olarak oy birliği ile kabul edilmiştir (URL20:18.10.2017).

Kurumun görev ve yetkilerinden bazıları şunlardır(Meslekî Yeterlik Kurumu Kanunu [MYKK];2006: Madde 4) :

1. Ulusal meslekî yeterlik sistemi ile ilgili yıllık gelişme planlarını hazırlamak, geliştirmek, uygulamasını yapmak veya yaptırmak,
2. Standartları belirlenecek meslekleri belirlemek ve bu standartları hazırlayacak kurum ve kuruluşları tespit etmek,
3. Yükseköğretim Kurulu ile orta öğretim düzeyindeki meslekî ve teknik eğitim veren öğretim kurumlarında ulusal meslek standartlarına uygun eğitim ve öğretimin yapılabilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapmak,
4. Sınav ve belgelendirme sistemi kapsamında sınavlarda başarılı olanlara sertifika verilmesini sağlamak,
5. Ulusal meslekî yeterlik standartlarını dünyadaki ve teknolojiye uygun olarak geliştirmek, yeterlik standartlarını yükseltmek,
6. Hayat boyu öğrenmeyi desteklemek ve teşvik etmektir.

Ahilik Teşkilatının yukarıda saydığımız MYK'nin tüm görevlerini yerine getirdiğinin en büyük kanıtı bir meslekî hiyerarşisinin mevcut olmasıdır. Bunlar; yamak, çırak, kalfa, usta şeklinde hiyerarşi konumlarına geçiş sırasında belirli kurallara bağlanırdı. Her basamakta en az 1001 gün kalma şartı olmasından dolayı burada iyice meslek öğrenilmesi gerekmekteydi; çünkü gidilecek makama hazır bir halde, mesleğin inceliklerini öğrenerek gitmesi gerekmekteydi. Bu hiyerarşi, bugün MYK'nin denetimine bağlı olarak yerine getirilen sekiz basamaklı yeterliklere benzetilmektedir. Bu yeterliklerin ilk dört basamağı, Ahilikteki bu dört basamağa benzetilebilir. Günümüzde bu basamakları, yani bir meslekte çalışacak olunursa bilgi, beceri ve yetkin olmasının yanında ahlâkî şekilde uygun olması da gerekmektedir. Tarihimizde güzel bir uygulama olan Ahiliğin fütüvvetnamelerinin içeriğini detaylı bir şekilde örnek bir model olarak ele alınması gerekmektedir. Bunu da MYK aracılığıyla tüm eğitim kurumlarına kazandırıldığı gibi, meslek liseleri ve meslek yüksekokullarında da bilinmesi önem arz etmektedir (URL18:19.10.2017).

MYK'nin görevlerinden biri olan hayat boyu öğrenme ile kast edilen, resmî bir özellikte bulunsun ya da bulunmasın, bireysel veya toplumsal bakımdan bilgi ve beceri geliştirme amaçlı hayat boyu devam eden hem rastgele hem de bir amaca yönelik kazanılan bilgilerin hepsi olarak bilinmektedir. Öğrenme okul öncesinde aileden başlayıp; okul, üniversite, arkadaş çevresi, iş yerleri gibi, yani insan emekli olana kadar devam etmektedir (Ersoy ve Yılmaz, 2009:807). Teknolojinin günden güne gelişimi ile birlikte, bu öğrenme özellikle sosyal ortamlarda daha da çok artmıştır. Bu nedenle öğrenmeyi doğru yollarla doğru bilgilerden almamız gerekmektedir.

Ahilikte eğitimi, hayat boyu devam eden bir durum olarak kabul etmek yüzyıllar öncesinden genel kabul görmüştür. Ahi zaviyelerinden kırk yaşının üstünde insanlar okuma ve yazma öğrenmişlerdir. Öyle bir eğitim kazandırması sonucunda zaviyeler içerisinde yetişenler arasında divan yazacak kadar olgunluğa erişenler olmuştur. Bu nedenle, teşkilat üyeleri ister öğrenci isterse de hoca olsun devamlı bir eğitim içerisinde olmuşlardır; çünkü herkesten öğrenecek bir şeyleri olduğunu herkesten bir eğitici olarak yararlanılabileceği düşüncesinden hareket etmişlerdir(Ekinci, 2012: 195). Ayrıca, eğitimi yalnızca kişiyi geliştiren bir faaliyet olarak değil, bunun yanında iş yerine, büyüklerine, hocalarına ve kısacası tüm topluma gönülden saygı duyup bağlanmak olarak görmüşlerdir. Günümüzde bu eğitim sürecini yaş veya makama göre sınırlandıramayız. Herkesten genel geçerli olan bilgileri almamız gerekmektedir. “Akıl yaşta değil, başta” atasözümüzde olduğu gibi bazen küçük yaşta bir çocuğun öğrenme için insana kattığı, yaşı kadar küçük olmaz. Bu sebepte dolayı, herkesten bir şeyler kazanabiliriz ve başkalarına kazandırabiliriz.

4.4.1.9. Sendikalar

Sendika; başlangıçta batı ülkelerinden işçi çalışma yaşamına bağlı sorunları çözmek, ortak çıkarlarını, haklarını korumak ve geliştirmek için kurulmuş olan teşkilata denilmiştir. Bu haklar, anayasal ve yasal güvence altına alındıktan sonra zaman içerisinde sadece işçi kavramını içerisinde barındırmayıp bütün çalışanları kendi içerisine almıştır. Böylece, öncesinden işçi sınıfın mücadelesi olarak görülen sendikalaşma, zaman içerisinde bütün çalışanların ortak çıkarlar amacıyla daha geniş bir teşkilat hâline dönüşmüştür (Güneş, 2013:63-65).

Sendikacılık, Avrupa ülkelerinin önemli bir kısmında kökeni loncalara dayanan ustaların haksızlarına karşı (baskı ve sömürü gibi) kalfaların oluşturdukları “kardeşlik” teşkilatı olarak bilinmiştir. Bu örgütler, bir yandan kalfalar arasında bir yardımlaşma dayanışmasını

sağlamış, öte yandan ustalara gerektiği zamanda grev yapılmasına öncülük etmiştir. Bundan sonra, sendika hareketi genişlemiş ve ilk sendikalar olarak bilinen, belirli mesleklerin içerisinde meslek sendikaları oluşmaya başlamıştır. XIX. yüzyıla kadar bu sendikalar, vasıflı işçilerle teşkilatlanmıştır. Daha sonrasında meslek sendikalarının yanı sıra genel sendikalar da oluşmaya başlamıştır. Genel sendikalar her meslekten ve vasıftan işçi ile birlikte teşkilatlanmaya çalışmışsa da bu girişimleri başarılı olamamıştır. Vasıfsız işçilerin yaygın bir şekilde sendikalaşması XIX. yüzyılın sonrasında mümkün olmuştur. Sendikalar, önce işçi sınıfının olduğu mesleklerde ortaya çıkmıştır. Daha sonraki dönemlerde hemen hemen tüm mesleklere yayılarak varlığını sürdürmüştür (Koç, 1998:1). Bunun yanında insanlar gerek işçi sınıfında olsun gerekse de memur sınıfında olsun ya da herhangi bir sınıfta olsun dünyada haksızlık; ekonomik, toplumsal ve siyasal gibi açılardan devam ettiği sürece sendika ve benzer kurumlar oluşmaya devam etmiş ve edecektir. Şüphesiz sorunlar ve ihtiyaçlar, devamlı değişiklik gösterdiği sürece sendikalar da bu sorunlara çözüm arama çabası içerisinde sürekli değişim ve dönüşüm yaşayacaktır.

Ülkemizde sendikaların amacı, işçi ve işveren çalışma ve örgütlenmesine ilişkin usul ve esaslar ile işçilerin ve işverenlerin karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını dikkate alarak çalışma şartlarını belirlemek üzere toplu iş sözleşmesi yapmaları ve uyuşmazlıkları barışçı yollarla çözümlemelerini sağlamaktır (Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu [STİSK]; 2012: Madde 1).

Günümüzdeki demokratik toplumlar, teşkilatlanmış bir şekilde görevlerini yerine getirmektedir. Bu teşkilatların başında da sendikalar gelmektedir. Sendikalar, hem işçilerin “sendika üyelik, temsilcilik ve yöneticilik güvencesini” artırırken hem de kamu görevlilerine de kısıtlı da olsa verilen “toplul sözleşme” ve “grev” haklarına bağlı olarak gelişecektir. Ülkemizdeki sendikacılık, milli gelirin adil bir şekilde dağılımı sonucu “sosyal barışın” kurulmasının yanı sıra bu barış ve verimli üretim düzeni içinde demokratik hak ve özgürlüklerin artmasında önemli gelişmeler meydana getirecektir (Demir, 2013: 21).

Sendikalaşma sürecinin üç temel fonksiyonu bulunmaktadır. Bunlar *ekonomik fonksiyon*; işyeri, işkolu ve ulusal değerde bulunan ekonomik değerlerin toplu pazarlık olduğu zaman adalet ve eşitlik yani kimseye haksızlık yapmadan dağıtmaktır. *Demokratik temsil fonksiyonu*, iş gücünün işyeri ile ilgili çalışma koşulları, toplumla ilgili de ekonomik ve sosyal politika üzerine konuşma hakkı ve kimlik sahipliği olmasına denilmektedir. *Sosyal fonksiyon*, çalışanın birlikte olmasına sağlamak için dayanışma gücünü artırması, ortak

değer ve amacın ne olduğunu açıklanması, çalışma alanında her türlü sosyal riske karşı önlemler alınması ve sosyal risklerin muhtemel olabilecek sonuçların yönetilmesi, yoksulluk ve sosyal dışlama ile mücadele edilmesine denilmektedir (Selamoğlu, 2004: 40-41). Bu fonksiyonları üçü de şüphesiz birbiriyle ilişkilidir. Sendikalar çalışanlar arasında piyasaya bağlı gelir adaletsizliğini en aza indirmek, üyelerine ücret düzeyini yükseltmeye ve çalışma şartlarının iyi bir şekilde olmasını sağlarken bunun yanında, üyelerinin çıkarlarını demokratik yollarla çözülmesini sağlamaktadır. Ahilik Teşkilatı da aynı şekilde ihtiyaçlarını karşılamak ve toplum ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla ekonomik fonksiyon özelliğini taşımakta, üyelerinin başına geçen “pirler” belirli yollardan geçtikten sonra seçimle göreve gelmesi demokratik fonksiyon, herkesin hakkını gözetmesi, fakir, kimsesiz, misafirperver ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla kurdukları Orta Sandıklar aracılığıyla da sosyal fonksiyonu yerine getirdiği görülmektedir.

Ahilik ve sendika ilişkisini biraz daha açacak olursak; Ahilik devletten ve yerel yönetimde bağımsız halkın kendilerinin verdiği kararlar sonucunda kurdukları o dönemin baştan gelecek sivil toplum örgütlerinden biridir. Bir esnaf örgütlenmesine benzetilirse de üretim, tüketim ilişkilerinden emek-değer ilişkilerine kadar olabilecek haksız ve kural dışı rekabetten, insanın sömürülmesine ve kandırılmasına karşı çıkıp insanı temel alan insanı üretim ve tüketim aracı değil amacı gören kuralları, sendikaların tam da ulaşmak istedikleri amaçları göstermektedir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki Ahilik, devlete sadık bir kurumdur, ondan ve diğer otoriter güçlerden bağımsız bir şekilde faaliyetlerini yerine getirmektedir. Eğer sendikalar Ahiliğe benzemek istiyorsa gücün, otoritenin ve egemenliğin denetiminde bağımsız olarak tarafsız hareket etmelidir. Kısacası, Ahiliğin temel amaçlarını baktığımızda, bugünkü sendikaların kökeninin oradan geldiği anlaşılmaktadır. Yani, sendikalar Ahiliğin her türlü sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerini ahlâkî ve insani boyutu ile çözmeli ve hak ararken, üretimi sağlarken insanı düşündüğü gibi doğaya zarar vermemelidir. Kaliteli ve güvenli mal üretimi yapmalı, toplumun fakirine ve düşkünlerine yardım götürmelidir. Bunların hepsini sağlarken hiçbir otoritenin egemenliği altında kalınmamalıdır. Ahiliğin bizden beklediği budur (URL19: 22.10.2017).

4.4.1.10. Vakıflar

Vakıf, insanlarla birlikte var olan ortak iş birliği ve başkalarına iyilik yapma duygusunu, hukuki statüye kavuşturan, ona devamlılık kavramını sağlayan, tüzel kişiliğe sahip hukukî ve sosyal bir kurumdur. Vakıfların amacı ahlâkî, dinî ve sosyal algılayışla, insanları hayır işlemeye, iyilik yapmaya, birbirlerine yardım etmeye teşvik etmekte, bireyin sadece kendini düşünmemesini, sırf endişe içinde yaşamamasını ve servet edinmesini hoş karşılamamaktadır. Servet çoksa insanların paylaşması gerektiğini için vakfın var olması gerektiği savunulmaktadır (Akbulut, 2007: 63).

Ortaya çıkışı çok eskiye dayanan ve İslamiyet ile birlikte geniş bir kitle alanına sahip olan vakıf kurumu, kendisinin yaptıkları görevlerin yanı sıra sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda oldukça önemli etkiler uyandırmıştır (Sarıcaoğlu, 2007:53). Vakıflar, belirtildiği gibi özellikle İslâmiyet'in yayılması ile yüzyıllar boyunca, bütün İslam dinînin yayıldığı topraklarda birçok sosyal, ekonomik, kültürel ve hayırlı hizmetler yaparak İslâm toplumunda büyük etki bırakmıştır. Bilhassa yardımseverliği ile milletler arasında önemli bir konumda olan Müslüman Türklerin kurdukları vakıflar, diğer toplumlara örnek bir durum teşkil edecek nitelik ve nicelikteki yapıtları ile kayda değer gelişimler sağlamıştır (Akbulut, 2007: 64).

Bir mal varlığının tümünün gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği zannedilen her çeşit kazanç veya iktisadî değeri olan haklar vakfedilmektedir. Vakıf görüşünün ortaya çıkmasına etken olan durumlar; toplumsal huzur ve barış ihtiyacı stratejik gereksinimler, belli bir düşünceyi ve ideolojiyi yayma, devletin ya da siyasal iktidarın ihmal ettiği sosyal görevleri ikame etme, laiklik ilkesi, kültürel ihtiyaçlar ve değerlerdir. Söz konusu sebeplerden dolayı vakıflar, kişisel ve toplumsal gereksinimleri ile isteklerin yerinin tutulmasını sağlayan değerlerin yaşama geçirilmesine olanak sağlar. Vakıf kurumları; eğitime, kültüre ekonomiye, sosyal ve siyasal hayata önemli katkılar sağlamaktadır (Erol, 2015: 342).

Osmanlı Devleti'nde vakıflar sosyal gereksinimler dikkate alınarak hemen hemen her alanda çalışmalar göstermekteydi. Bir yerin yerleşiminde, askerî birliklerin silahlandırılması ve onlara talim alanı tahsis etmekteydi. Eğitim ve dinî kurumların oluşmasını sağlamaktaydı. Dahası; gelinlik-kızlara çeyiz temininde, parası olmayan esnafın parayla desteklenmesine, vergi ödemede zorluk çeken kişilere yardım edilmesine ve hatta bunların dışında ağır kış koşullarında yiyecek bulamayan hayvanların besinlerine kadar temini noktasında birçok hizmeti yerine getirmekteydi (Saydam, 2003:186). Ahilik Teşkilatı, aynı şekilde orduya

asker yetiştirmede, ordunun bir yeri fethetmesinde gerekli yardımları yapmışlar, onların her türlü ihtiyaçlarını karşılamışlar ve zorda kalan insanlara barınacak zaviyeler açmışlardır. Ahiler, isteyenlere dinî ve meslekî eğitimler de vermişlerdir.

Ahilik Teşkilatının olduğu dönemlerde, vakıflar da muhakkak mevcut olmuştur. Ahilik Teşkilatının vakıflarla ilişkisinin olduğu dönemlerde aynı amaca hizmet ettikleri görölmektedir; çünkü ikisinin de temas ettiği esas noktaları insanî değerlere dayandırabiliriz. Bu sebeple iki teşkilatı birbirinden ayırmamız mümkün olamaz. Ahilik Teşkilatının temel ilkelerinden olan iyi ahlâk, birlik, beraberlik, dayanışma, muhtaca yardım, yardımlaşma gibi ilkeler vakıfların ilkelerinde de aynı şekilde bulunmaktadır. Amacı ticaret olan vakıflar günümüzde olsa bile esas hedeflerine baktığımızda, insana yardım yardım etmek, yoksulların isteklerini karşılamak, sosyal dayanışma ve beraberliği sağlamaktır.

Bu bölümü bir tablo ile özetlemek gerekirse; Tablo 18’de ortaya konulduğu gibi Ahilik Teşkilatının Anadolu Selçuklu Devleti’nde yerine getirebilecek olan fonksiyonları hiçbir teşkilat tek başına getirememiştir. Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti’nin ilk dönemlerinde, özellikle Ahilik Teşkilatının fonksiyonlarını yerine getiren yöneticiler, genellikle Ahilik Teşkilatının üyesi olmayı bir ihtiyaç olarak görmüşlerdir; ancak Osmanlının son dönemlerine geldiğimizde ve günümüzdeki kurumlara bakıldığında böyle bir gereksinime gidilmemiştir. Her kurum belirli fonksiyonları yerine getirerek Ahilik Teşkilatını yaşatmaya çalışmıştır. Ayrıca, şunu da belirtmek gerekir ki bu bölümde Ahilik Teşkilatının, esnaf kuruluşu olduğuna daha çok değinildiğinden dolayı tabloda noktaya değinilmemiştir. Tabloda yukarıda anlatılanların yanı sıra, günümüzde Ahilik Teşkilatının fonksiyonlarını yerine getirebildiğini düşündüğümüz diğer şehir yöneticilerine de yer verilmiştir:

Tablo 18 : Ahilik Teşkilatı Fonksiyonlarının Geçmişten Günümüze Şehir Yönetimine Etkisi

Fonksiyonlar	Günümüzdeki Fonksiyonların Şehirlere Etkisi	Günümüz Kurumları	Osmanlı Devleti'nde	Anadolu Selçuklu Devleti'nde
<i>1.Ekonomi Fonksiyonu</i>	Şehirlerin her türlü iktisadi gelişmesini sağlamasında etken olan fonksiyonudur.	Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları, Ticaret ve Sanayi Odaları TOBB, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞ-KUR, Rekabet Kurumu vb.	Ahi Baba, Yiğitbaşı, Esnaf Kethüdası, Esnaf Ustaları, Ehl-i Hibre, Esnaf Loncaları, Esnaf Gedikleri vb.	Ahi Baba, Yiğitbaşı, Esnaf Kethüdası, Esnaf ustaları, Ehl-i Hibre vb.
<i>2.Meslekî. Eğitim Fonksiyonu</i>	Şehir toplumun istihdamı için gerekli olan personeli yetiştirmek amacını hedefleyen fonksiyondur	Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları, TSE, Ticaret ve Sanayi Odaları TOBB, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞ-KUR, Rekabet Kurumu, Sendikalar, Meslekî Yeterlilik Kurumu, Üniversiteler, Meslek Okulları .	Ahi Baba, Esnaf Ustaları vb.	Ahi Baba, Esnaf Ustaları vb.
<i>3.Askerî Fonksiyonu</i>	Şehri, içerde ve dışarda meydana gelebilecek tehlikelere karşı korumayı hedefleyip geliştiren fonksiyondur.	Günümüzde bu görevi şehir merkezlerinde Polis ve Belediye Teşkilatı yerine getirmektedir. Şehir dışı alanlarda ise Jandarma Teşkilatı bu güvenliği yerine getirmekle sorumludur.	Subaşı, Şihne, İktala, Yeniçeriler vb.	Subaşı, Şihne, İktalar vb.
<i>4.Sosyal Fonksiyonu</i>	Şehrin içerisinde bulunan halkın ihtiyaçlarını karşılamak için oluşmuş bir fonksiyondur.	Vakıflar, SGK, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sendikalar, BAĞ-KUR vb.	Ahi Baba, Esnaf Ustaları, Kadılar, Muhtesip, Yarenbaşı vb.	Ahi Baba, Esnaf Ustaları, Kadılar, Muhtesip, Yarenbaşı vb.
<i>5.İdari-Siyasî</i>	Şehrin yönetimi sağlamasında ve şehri temsil etmeye görevli kimselerin oluşmasına vesile olan fonksiyondur.	Valiler, Kaymakamlar, Belediye Başkanları, İl ve ilçe Müdürlükleri, İl ve ilçe Meclisleri vb. Dolaylı olarak tüm STK'lar şehrin idaresini ve siyasîni etkilemektedir. Bunlara örnek verecek olursak: TOBB, Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları, Ticaret ve Sanayi Odaları, Vakıflar, Sendikalar vb.	Şehzadeler, Atabey, Ahi Baba, Muhtesip, Mirliva, Vali (Atama ile olanlar) Şehremini (Belediye Başkanı), Sancakbeyi, Beylerbeyi vb.	Şehzadeler, Atabey, Valiler Ahi Baba, Muhtesip, Mirliva vb.
<i>6.Dinî-Ahlaki Fonksiyonu</i>	Şehir halkının dinî faaliyetlerini daha rahat yerine getirmek amacıyla devlet denetiminde olan fonksiyondur.	İl ve İlçe Müftülükleri, İmamlar, Din dersi hocaları gibi.	Kadılar, Esnaf Şeyhleri, Müderrisler, Müftüler vb.	Kadılar Esnaf Şeyhleri vb.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ahiliğin kavramsal olarak Arapça “kardeşim” veya Türkçe “akı” “cömert”, “eli açık” anlamında kullanıldığı bilinmektedir. Terim olarak, bir esnaf ya da sanatkâr birliği hâline gelerek oluşmuş olan Ahilik, XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu’da görülmeye başlayan ve Anadolu’nun Türk yurdu olmasını sağlamada ve Osmanlı Devleti’nin kurulmasında büyük rol oynayan; dinî, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasî boyutları olan bir teşkilattır.

Ahiliğin teşkilat hâline gelmesinin sonuçları mülahaza edildiğinde;

İlk etkisi olarak Ahilik Teşkilatı, Anadolu’da köylere kadar genişleyerek Anadolu’nun daha kısa zamanda Türkleşip İslamlaşmasını öncülük etmiştir. İkinci etkisi Ahilik, göçebe olan Türk halkının yerleşik yaşama geçişinde hem İslâmî alışmanın kolaylaşmasına hem de Türk şehirciliğinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Üçüncü etkisi Ahiler, XIII. yüzyılın ikinci yarısına kadar çoğunlukla gayrimüslimlerin Türk olmayan yerli halkın elinde bulunan sanat ve ticaret işlerinin, Müslüman Türkler arasında da yayılmasına öncülük etmişlerdir. Dördüncü etkisi Toplum içinde, gerek halk arasında gerekse de Türk esnaf ve sanatkârları arasında sağlanan dayanışma ve yardımlaşma sayesinde Ahilik, önemli bir güç hâline gelmiştir. Son etki olarak ta Ahiler, dinî ve ahlâkî değerleri de korumaya çalışmışlardır (URL20: 29.10.2017) .

Bu Teşkilatın, hem Anadolu Selçuklu hem de Osmanlı Devleti’ne kazandırdıkları açısından bir değerlendirme yapılacak olursa, öncelikle insanın değerli bir varlık olduğu bilinci topluma kazandırılmıştır. Ahiler; Türklerin yerleşik hayata geçmesinde, şehir hayatına alışmasında, meslek sahibi olmalarında, eğitilmiş bireyler haline gelmelerinde, merkezlerine İslâm dinini alarak bir yaşam sürdürmelerinde ve sanat, mimarî, ekonomik, sosyal dayanışma, askerî hizmetleri yerine getirmelerinde ön ayak olmuşlardır. Yeri geldiğinde, şehirlerin güvenliğini sağlayıp asayişin bozulduğu zamanlarda (örneğin Moğol İstilas) idareyi ele alıp şehirlerini koruma anlayışını topluma kazandırmışlardır. Ayrıca, herkese huzurlu ve mutlu yaşam sağlanabilmesi için şehirlerde iş ortamları oluşturmuşlardır. “Orta

Sandıkları” adı altında kimsesiz ve ihtiyaç sahiplerine yardım kapısı olmuşlardır. Dışarıda kalanlara yardım ve gezginlere misafirperverlik anlayışı ile örnek alınacak bir teşkilat oluşturmuşlardır. Ahiler, savaflara katılıp fetihlerde ordusuna gerek asker olarak gerekse de asker yetiştirme konusunda yardımcı olmuşlar bununla birlikte, savaş araçlarının temini noktasında kaynaklar oluşturmuşlardır. Bununla kalmayıp devlet yöneticileri başa geçtiğinde, törenlere katılmışlar ve bunun için fikirler sunmuşlardır. Dahası, hem ulusal hem de uluslararası ticarete devletlerini temsil edecek duruma gelmişlerdir.

Ahilik gibi çok sayıda fonksiyonu bir teşkilatın yok olması düşünülemez. Zamanla dağılıf sürecine giren bu teşkilat, lonca ve gediklere dönüşmüştür. Ahilik Teşkilatının dağılma süreci ile ilgili birçok faktörün değerlendirmesini şu şekilde açıklayabiliriz (Ceylan, 2013: 73-74): Birincisi Osmanlı Devleti’nin XV. yüzyılda yabancılara verdiği kapitülasyonlar yerli sanayinin Batı ülkeleri karşısında toplanmasına engel teşkil etmiştir. Doğal olarak Ahilik Teşkilatı da bundan etkilenmiştir. Dayanıfmacı anlayıf içerisinde bulunan Ahilik anlayıfı bırakılarak onun yerine geöen kapitalist düzeni benimseyen azınlıkların gerisine düşölmüştür. Diğeri bir neden ise Osmanlı merkezîleşme gücünün artması ile birlikte Ahilik Teşkilatı, yalnızca bir meslek kurumu olan Lonca Teşkilatı şekline geömek zorunda kalmıştır. Her ne kadar Lonca sisteminde, Ahiliğın geleneğini devam ettirmek istenilmiş olsa da bu gelenek dayanıfmacı özelliğini kaybederek çıkar amaçlı olmuştur. Ahilik Teşkilatının Batı temelli lonca teşkilatlanmasına geöişi, imtiyaz olarak görölen gedikler ile hız kazanmıştır. Ahilik Teşkilatı yerine, önce lonca daha sonra da gediklerin gelmesi sonucunda sosyo-költürel ve dayanıfmacı değeri kaybedilmiştir. Ahilik Teşkilatının dağılmasında diğeri etkenlerden biri de yeniçeri ve sipahi gruplarının esnaflık hakkı almış olmasıdır. Bunların esnaflığa girmesi ile birlikte zorbalık hâsıl olmuş ve esnaf, bu durumdan olumsuz etkilenmiş, iş yapamayacak duruma gelmiştir.

Ahilik Teşkilatının, günümüze yansımaları tek bir kurum minvalinde olmamıştır. Anadolu Selçuklu Devleti’ndeki fonksiyonları ile büyük bir etkiye sahip olan Ahilik Teşkilatı, idarî-siyasî, eğitim, sosyal, dinî-ahlâkî, ekonomik gibi tüm fonksiyonlarını şehir yönetimine katkı sağlayarak yürötmüştür. Osmanlı Devleti’ndeki bu fonksiyonlar, özellikle kurulufta Anadolu Selçuklu Devleti’nde olduğı gibi şehir hayatına yansımıştır; ancak Osmanlı Devleti’nin yıkılıf sürecine girmesi ile bu Teşkilat, lonca ve gedik hâlini alarak hitap ettiğı alan daralmıştır. Bu teşkilatın günümüze kadar etkisi kesilmemiş, hâlen farklı kurumların adı altında teşkilatın fonksiyonları devam etmektedir.

Bir başka ifade ile Teşkilat; Türkiye Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Esnaf Odaları, Sanayi Odaları, Eğitim Hizmetleri veren Kuruluşlar, Rekabet Kurumu, BAĞ-KUR, TSE, MYK, İŞ-KUR, SGK, Vakıflar, Sendikalar, bazı bakanlıklar (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı gibi) kuruluşlar ile faaliyetlerini yürütmektedir. Bu teşkilatlar, genel amaçları bakımından Ahilik Teşkilatına benzerlik göstermeye çalışmaktadır; bundan dolayı bu kurumlar, Ahilik Teşkilatının fonksiyonel açıdan ekonomi başta olmak üzere, meslek eğitimi ve sosyal açıdan şehir yönetiminden etkilenmişlerdir. Ancak tıpkı, Anadolu Selçuklu Devleti'nde olduğu gibi şehir yönetimine doğrudan değil dolaylı olarak etkide bulunmaktadır. Ayrıca Ahilik, dinî fonksiyonlarını üyelerine kazandırmasına rağmen, günümüzde dinî fonksiyona karışmak istenmemektedir. Ahlâkî fonksiyona geldiğimizde ise mesleğin gereğine göre etik boyutlarını günümüzdeki (Türkiye Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Esnaf Odaları, Sanayi Odaları, vakıflar, sendikalar vb.) kurumlar üyelerine, Ahilik Teşkilatına benzer şekilde, kazandırmaya çalışmaktadır. Kısacası bu kurumlar, Ahilik Teşkilatının fonksiyonlarını yaşatmayı ilke edinmişlerdir.

KAYNAKÇA

Kitap, Dergi, Makale ve Tezler

- Akbulut, İ. (2007). *Vakıf Kurumu, Mahiyeti ve Tarihi Gelişimi*. *Vakıflar Dergisi*,(XXX), 61-73.
- Akçacı, T., & Özdemirci, İ. (2014). *Ahilik Meslek Kuruluşlarına Yapısal Bir Dönüşüm*. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 5(10), 29-53.
- Akdağ, M. (2009). *Türk Halkın Dirlik ve Düzenlik Kavgası "Celali İsyanları"*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akgül, D. (2014). *Bacıyân-ı Rum'un Günümüze Yansıması. 21. Yüzyılın Işığında Ahiliğin Etkin Hale Getirilmesi Çalıştayı*.
- Altıntaş, A. (1998). *Türkiye Selçuklularda Sosyal ve Ekonomik Hayat*. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Anadol, C. (2001). *Türk-İslâm Medeniyetinde Ahilik Kültürü ve Fütüvvetnâmeler*. Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Atık, K. (2011). Ahilik ve Siyaset. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(2), 57-73.
- Aytekin, B. (2012). Ahililik, Kadın ve Ekonomi: Hakikat'ten Adalet. K. Ceylan (Haz.), *Ahiliğe Genç Bakışlar Makaleler Yarışması ve Sempozyumu 13 Eylül - Kırşehir:Bildiriler* (s. 137-160). Ankara: SFN Televiyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık.
- Bakır, S. (2014). Bir Eğitim Kurumu Olarak Ahilik ve Hülya Taş'ın "Günümüz Bursa Esnafında Ahilik Kültüründen" Adlı Eseri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitimi Dergisi*,3(1), 406-415.

- Bayram, M. (1991). *Ahi Evren ve Ahi Teşkilat'ının Kuruluşu*. Konya: Damla Matbatçılık ve Ticaret .
- Bayram, M. (2003). *Türkiye Selçukluları Üzerine Arastirmalar*. Konya: Kömen Yayınları.
- Bayram, M. (2008). *Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacılar Teşkilatı)*. İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları:56.
- Bayram, S. (2012). Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilâtı ve Esnaf Loncaları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,21(1), 81-115.
- Bıyıklıoğlu, H. N. (2008). Standartlar ve Türk Sanayininin Standardizasyon Faaliyetlerine Katılımı. *V. Ulusal Hidrolik Pnömatik Kongre ve Sergisi Bildirileri*, (295-303). İzmir: Altındağ Matbaası.
- Bulut, E. (2009). Anadolu Selçuklu Devleti Zamanında Kurulan Sosyal Müesseselerin Devlet Yönetimine Etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Ceylan, K. (2012). Anadolu Birliğin Sağlamsından ve Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan Ahilerin Rolü. K. Ceylan (Haz.), *II.Uluslararası Ahilik Sempozyumu : 19-20 Eylül 2012- Kırşehir:Bildiriler* (s. 289-302). Ankara: SFN Televiyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık.
- Ceylan, K. (2013). *Ahilik Türk-İslam Medeniyesinde Dünyevi ve Uhrevi Sistemi*. Ankara: TC. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kültür Yayınları.
- Çağatay, N. (1990). *Ahilik Nedir?* Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürü Araştırma Dairesi Yayınları.
- Çağatay, N. (1997). *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik* . Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Çalışkan, Y., & İkiz, M. L. (2001). *Kültür, San'at ve Medeniyetimizde Ahilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Çelen, A. İ. (2014). Toplam Kalite Yönetimin Çekirdeği: Ahilik. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,4(10), 5-14.
- Çelik, F. (2012). Ahilik Teşkilatının Geçmişten Günümüze Ekonomik Hayatta Üstlendiği Roller. K. Ceylan (Haz.), *II.Uluslararası Ahilik Sempozyumu : 19-20 Eylül 2012-*

- Kırşehir:Bildiriler* (s. 457-467). Ankara: SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık.
- Demir, F. (2013). Sendikaların Kuruluşu ve İşleyişi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*,4(39), 17-42.
- Demir, G. (1998). *Türk Kültürü Ahilik*. İstanbul: Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı Yayınları No:9.
- Demir, G. (2003). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Ahilik*. İstanbul: Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayınları No:10.
- Demir, M. (2004). Ahilik, Ahi Evren'i Veli ve Kırşehir'de Ahilik Kutlamaları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sivas Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Demirpolat, A., & Akça, G. (2004). Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları. *Selçuk Üniversitesi Araştırma Dergisi*,(15), 355-376.
- Dizer, T. (2012). Anadolu'un Türkleşmesinde Kadın Erkek Birliklerliği. K. Ceylan (Haz.), *Ahiliğe Genç Bakışlar Makale Yarışması ve Sempozyumu:21 Eylül-Kırşehir: Bildirileri* (s. 85-101). Ankara: SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık.
- Doğan, H. (2006). *Ahilik ve Örtülü Bilgi Günümüz İşletmelerine Dersler*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Doğru, H. (1991). *XVI.Yüzyılda Sulatanönü Sancağında Ahiler ve Ahi Zaviyeleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları:149.
- Döğüş, S. (2015). Osmanlı Beyliği Topraklarında Ahi Zaviyeleri ve Şeyh Ede Balı Meselesi. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (37), 61-86.
- Durak, İ., & Yücel, A. (2010). Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,15(2), 151-168.
- Ekinci, Y. (1989). *Ahilik*. Ankara: Sistem Ofset.
- Ekinci, Y. (1990). *Ahilik ve Meslek Eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Ekinci, Y. (2012). Ahilik ve Eğitim. K. Ceylan (Haz.) *II.Uluslararası Ahilik Sempozyumu : 19-20 Eylül 2012- Kırşehir :Bildiriler* (s. 192-197). Ankara: SFN Televiyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık.
- Erdoğan, R. T. (2016). Ahiliğe Sahip Çıkamamız. Y. Küçükdağ, Y. Erdemir, & B. Şahin vd.(Ed.), *Ahilik Ansiklopedisi*. Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı.
- Erken, V. (2008). *Bir Sivil Örgütlenme Modeli Ahilik*. Kırşehir: Berikan Yayınevi.
- Erken, V. (2009). Yerel Yönetimde Ahilik. *Kamuda Sosyal Politika Dergisi*, (9),55-60.
- Erol, M. (2009). Sivil Toplum Kuruluşlarından (STK) Vakıflar ve Vakıflarda Muhasebe Kayıt Sistemi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (2), 333 - 348.
- Erolgöglü, E., & Köktan, Y. (2015). Ahilik Kültürü ve Geleneksel Sohbet Toplantıları. *Türk& İslam Dünyası Sosyal Araştırma Dergisi* (5), 339-348.
- Ersoy, A., & Yılmaz, B. (2009). Yaşam Boyu Öğrenme ve Türkiye’de Halk Kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi* , 23(4), 803-834.
- Garip, M. (2013). *Tarihten Gelen Güç Ahilik*. İstanbul: Özlem Matba.
- Gökalp, H. (2005). Ahi Evran-I Veli'nin Menkıbe ve Kişiliği. *Ahilik Araştırma Dergisi*, 1(2), s. 23-37.
- Göksu, E. (2009). Türkiye Selçuklarda İktâ. *Türkiyat Araştırma Dergisi*, (29), 137-154.
- Göktaş, V. (2011). Ahilik ve Tasavvuftaki Bazı Müşterek Ahlaki Öğeler. A. Çavuşoğlu (Ed.), *Ahilik Uluslararası Sempozyumu "Kalite Merkezli Bir Yaşam"* içinde, (s. 107-124). Kayseri.
- GTB. (2015). *Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşların Genel Denetimine /Teftişine Bir Rehber*. Ankara: T.C Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı.
- Gülerman, A., & Taştekil, S. (1993). *Ahi Teşkilatının Türk Toplumun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerinde Etkileri*. Ankara: Feryal Matbası.
- Güllülü, S. (1977). *Sosyoloji Açısından Ahi Birlikleri* . İstanbul : Ötüken Yayınevi.
- Gülvaboğlu, A. (1991). *Sosyal Güvenlik Öncüsü Ahi Evran-i Veli ve Ahilik*. Ankara.
- Gündüz, A. (2004). Beylikler ve Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunda Ahilerin Siyasî ve Askerî Rolü. M. Köksal (Haz.), *Ahil Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu: 12-*

13 Ekim 2004-Kırşehir: *Bildiriler* (s. 465-491). Kırşehir: G.Ü. Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi Yayın No:2.

Gündüz, A. Y., Kaya, M., & Aydemir, C. (2012). Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin korumasına Yönelik Çalışmalar Üzerinde Bir Değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XIV(II), 37-54.

Güneş, H. (2013). Sendikal Haklar ve Ülkemizde Kamu Görevlileri Sendikacılığın Gelişimi. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, I(1), 62-79.

Gürata, M. (1975). *Unutulan Adetlerimiz ve Loncalar*. Ankara: TİSA Matbası.

Hacıgökmen, M. A. (2011). Ankaralı Ahi Mamak Hakkında Bir Araştırma. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmaları Dergisi*,(5), 103-108.

Hatıplı, M. (2010). Osmanlı Toprak Rejimi ve Tarihsel Süreç İçerisinde Kooperatifçiliğimiz. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.

Hızlı, M. (2011). Ahiliğin Anadolu'daki Gelişim Süreci. B. Çakır, İ. Gümüş, B. Çakır, & İ. Gümüş (Ed.) içinde, *Ahilik* (s. 17-40). İstanbul: Kırklareli Üniversitesi Yayınları.

İnalcık, H. (2006). *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)* (19 b.). (R. Keleş, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kal'a, A. (2003). Lonca. *İslam Ansiklopedisi* (s. 211-212). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Kantarıcı, Z. (2007). İş Etiği ve Ahilik. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karagül, M. (2015). Ahilik Düşüncesinde İktisadi Hayat: Kapitalizme Karşı Ahi İktisadi. *Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 3(30), 33-38.

Kazıcı, Z. (1988). Ahilik. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, I, 541-543.

Kesik, M. (2003). *Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan I.Mesud Dönemi (1116-1155)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Kılınç, M. (2012). Türkiye'de Teknik Meslekî Eğitim Şekillendiren Eğitim Kurumlarından Ahilik, Gedik, Lonca, Enderun Mekteb'in Tarihsel Gelişimi. *New World Sciences Academy Dergisi*, 7(4), 63-73.

- Kızıler, H. (2015). Osmanlı Toplumunun Sosyal Dinamiklerinden Ahilik Kurumu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 408-423.
- Koca, S. (2011). Ailerin Türkiye Selçuklu Devrinde ki Roller. S. Koca&İ.Sarı (Ed.), *Selçuklu Devri Türk Tarihinin Temel Meseleleri* (s. 441-453) içinde. Ankara: Berkan Yayınevi.
- Kocatürk, S. (1985). Türk Kültürü ve Ahilik. 21. *Ahilik Bayram Sempozyumu Tebliğleri* (s. 20-47). Kırşehir: Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı Yayınları.
- Koç, Y. (1998). *Sendikacılık Tarihi*. Ankara: Türk-İş Eğitim Yay. No.1.
- Köksal, M. (2007). *Ahilik Kültürün Dünü ve Bu Günü*. Ankara: Işık Eğitim Kültür Hizmetleri.
- Köksal, M. F. (2005). *Ahi Evran ve Ahilik*. Kırşehir: Kırşehir Valiliği Yayınları.
- Köksal, M. F. (2016). Ahi Kimliği ve Model İnsan. Ö. Akdağ, & M. Kurtuluş (Ed.), *Ahilik ve Meslek Ahlakı* (s. 186-194) içinde. Konya: KTO Karatay Üniversitesi Yayınları.
- Köksal, M. F. (2016). Ahilik Kültürü ve Ahlak. Ö. Akdağ, & M. Kurtuluş(Ed.), *Ahilik ve Meslek Ahlakı* (s. 389-414) içinde . Konya: KTO Karatay Üniversitesi Yayınları.
- Köprülü, F. (1991). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kurtulmuş, Z. (2011). Ahilik ve Günümüze Yansımaları. B. Çakır , & İ. Gümüş(Ed.), *Ahilik* (s. 41-54) içinde. İstanbul: Kırıkkale Üniversite Yayınları.
- Küçükdağ, Y. (2016). Geçmişte Günümüze Konya Ticaret Odası (1882-1999). Y. Küçükdağ, Y. Erdemir, & B. Şahin vd., *Ahilik Ansiklopedisi* (Cilt I, s. 438-441) içinde. Ankara: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı.
- Mardin, Ş. (1992). *Din ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları 48.
- Merçil, E. (1991). Anadolu Beylikleri XIII. Yüzyıldan İtibaren Anadolu'nun Çeşitli Bölgelerinde Kurulmuş Olan Türk Beyliklerine Verilen Genel Ad. *Türkiye Dyanet Vakfı İslam Anksilopedisi*, 3. Ankara.
- Niray, N. (2002). Anadolu Ahiliği'nin Sosyo-Ekonomik Yönleri. *Hacı Bektaş Veli Dergisi*,(24).
- <http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/view/533/523>

- Ökmen, M., & Yılmaz, A. (2015). Klasik Dönemden Tanzimat'a Osmnalı Kenti ve Yerel Yönetimler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (23), 91-111.
- Özbilgen, E. (2014). *Bütün Yönleriyle Osmanlı*. İstanbul: İz Yayıncılık Limited Şirketi.
- Özerkmen, N. (2004). Ahiliğin Tarihsel-Toplumsal Temelleri ve Temel Toplumsal Fonksiyonları-Sosyolojik Yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*,44(2), 57-78.
- Özkaya, R. (2012). Ahilikten Günümüze Çıraklık Eğitimi. K. Ceylan (Haz.), *II.Uluslararası Ahilik Sempozyumu : 19-20 Eylül 2012 -Kırşehir: Bildiriler* (s. 248-280). Ankara: SFN Televiyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık.
- Pamuk, Ş. (2009). *Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Parmaksızoglu, İ. (1989). *İbn Batuta Seyahatnamesinde Seçmeler*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Rice, T. T. (2015). *Anadolu Selçuklu Tarihi*. (T. K. Taştan, Çev.) İstanbul: Nobel Akademik Yatıncılık Eğitim Danışmanlık TİC. LTD. ŞTİ.
- Sancaklı, S. (2010). Ahilik Ahlâkının Oluşumunda Hadislerin Etkisi. *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-28.
- Sarı, E. (2016). Ahilik. Antalya: Net Medya Yayıncılık.
- Sarıcaoglu, M. E. (2007). Osmanlı Vakıfları Hakkındaki Tartışmalar. *Vakıflar Dergisi* (XXX), 51-61.
- Sayar, A. G. (2007). Modernizasyon Gerçeği Karşısında Osmanlı İktisat Düşüncesinin Dönüşümü. *Loncadan Oda 'ya* . içinde İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Saydam, A. (2003). Vakıf Anlayışında Yenileme İhtiyacı ve XIX. Yüzyılları Ortalarında Trabzon Vakıfları. H. İnalçık, İ. Erünsal, H. Lowry, F. Emecen, & K. Kreiser (Haz.), *Osmanlı Araştırmaları XXIII* (s. 187-218) içinde, İstanbul.
- Selamoğlu, A. (2004). Örgütlenme Sorunu ve Sendikal Yapıda Değişim Arayışı. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, (2), 34-54.
- Sevim, A., & Merçil, E. (1995). *Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilat ve Kültür*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Solak, F. (2009). *Ahilik Kuruluş, İlkeler ve Fonksiyonları* . İstanbul: İstanbul Ticaret Odaları.

- Soykut, R. H. (1971). *Orta Yol Ahilik*. Ankara: Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu Eğitim Yayınları.
- Soykut, R. H. (1980). *İnsanlık Bilimi Ahilik*. Ankara: Türkiye Halk Bankası Yayınları.
- Şeker, M. (2001). *İbn Batuta'ya Göre Anadolu'un Sosyal-Kültürel ve İktisadi Hayatı ile Ahilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Şimşek, M. (2002). *Ahilik: TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması*. İstanbul: Hayat Yayınları:134.
- Tabakoğlu, A. (1986). *Sosyal ve İktisadi Yönleriyle Ahilik*. İstanbul: Araştırma Vakfı Yayınları.
- Tabakoğlu, A. (2007). Ahiliğin Türk Esnaf ahlakına Tesirleri. *II.Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi.
- Taner, E. (2009). *Osmanlı Esnafı Ticaret ve Sosyal Hayat*. Ankara.
- Tarım, C. H. (1938). *Kırşehir Tarihi*. Kırşehir: Kırşehir Vilayet Matbaası.
- Tatar, T., & Dönmez, M. (2008). Zihniyet ve İktisadi İlişkisi Çerçevesinde Ahilik Kurumu. *Doğu Anadolu Araştırmaları*, 7(1), 194-202.
- Temel, H. (2007). Ahilik Teşkilatın Halkın Eğitimi ve Öğretimdeki Rolü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- TESK. (2009). *2009 Ahi Kataloğu*. Ankara: Türkiye Esnaf ve Sanatkar Konfederasyonu.
- Tokgöz, A. (2012). Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Ahilik Kültürü Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*,Brykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turan, A., & Gümüş, K. S. (2015). Türk Dünyasında Kültür, Sosyal ve Birlik Köprüsü Olarak Ahilik Teşkilatı Ve Bu Bağlamda Türk Devletlerine Önerileri. *Ululararası Sosyal Araştırmaları Dergisi*, 8(41), 597-612.
- Türkoğlu, İ. (2009). *Yerel Yönetimde Mali Reform Arayışları: Türkiye Belediyelerde Mali Özerklikler ve Belediye Başkanların Mali Özerklik Algılaması*. Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Uçma, İ. (2011). *Bir Sosyal Siyaset Kurumu Olarak Ahilik*. İstanbul: İşaret Yayınları.

- Uzunçarşılı, İ. H. (2008). *Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri Hakkında Bir Mukaddime ile Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan İstanbul'un Fethine Kadar*. Ankara: Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ülker, A. (2010). *Kültürel Değerlerin Korunmasında Sivil Örgütlerinin Rölü (Ahilik Kültürü)*. *Uzmanlık Tezi*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı, Ankara.
- Üzüm, İ. (2003). Lonca. *İslam Anksilopedisi* (s. 211-212). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Yiğit, H. & Erdem T. (2010). *Bacıyan-ı Rum'dan Günümüze Türk Kadınının İktisadi Hayattaki Yeri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Yiğit, İ. (2012). Ahiliğe Farklı Bir Bakış: XVI. Yüzyıl Türkiye'nde Ahi Adlı Yerleşmeler ve Zaviyeler. K. Ceylan (Haz.), *Ahiliğe Genç Bakışlar Makale Yarışması ve Sempozyumu: 21 Eylül 2012-Kırşehir:Bildiriler* içinde (s. 21-43). Ankara: SFN Televiyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık.
- Yılmaz, A. G., Kaya, M., & Aydemir , C. (2012). Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin Korumasına Yönelik Çalışmalar Üzerinde Bir Değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 14(2), 37-54.
- Yörükoğlu, F. (2009, Mart). Türk Belediyeciliğinin Tarihsel Gelişimi. *Mevzuat Dergisi*, (135). (<https://www.mevzuatdergisi.com/2009/03a/02.htm>)
- Zengin, S. Z. (2016). İslam, Ahlak ve Etik. *İslam'da Ahlak ve Etik*. İ. E. Sula (Haz.) Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü.

İnternet Kaynakları

URL1: <https://simavhaberleri.wordpress.com/2009/03/23/ahilik-teskilatinin-ilkeleri-ve-kurallari/> (Erişim Tarih: 21.09.2017)

URL2: <https://www.google.com.tr/search?source=hp&q> (Erişim Tarih: 22.09.2017)

- URL3: <http://ahilik.net/ahilerde-ahlak-anlayisi/> (Erişim Tarih: 28.09.2017)
- URL4: http://www.desob.org.tr/sayfa-8-ahilikte_meslek_ahlaki.html
(Erişim Tarih: 29.09.2017)
- URL5: <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=373335> (Erişim Tarihi: 31. 12.2016)
- URL 6: <https://asbava.blogspot.com.tr/2012/05/anadolu-selcuklu-devleti.html> (Erişim Tarih: 01.01.2017)
- URL7: <http://www.ahiyen.org/ahilik-tarihi/74-ankarada-ahiler-yonetimi.html> (Erişim Tarih: 30.09.2017)
- URL8: <http://www.ahikirsehir.com/ahilik-once-kurallari-dogru-koyun-sonra-adaletli-olun-sonra-surekli-ogretin-ve-egitin-ve-amel-etmesini-saglayin-ve-en-sonunda-ahlakli-olmasını-bekleyin.html> (Erişim Tarih: 02.10.2017)
- URL9: <http://ahilik.net/akaev/> (Erişim Tarih: 15.10.2017)
- URL10: https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Kurulus_Gorev_Organ.php (Erişim Tarih: 17.10.2017)
- URL11 : <http://www.odd.org.tr/folders//categorial1docs/96/10-Diyalog-Tobb-5MB.pdf> (Erişim Tarih: 17.10.2017)
- URL12: <https://www.sanayi.gov.tr/tarihce.html> (Erişim Tarih: 17.10.2017)
- URL13: <https://www.csqb.gov.tr/home/Contents/Bakanlik/Tarihce>
(Erişim Tarih: 17.10.2017)
- URL 14: <http://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Yayinlar/rekabet-el-kitabi>
(Erişim Tarih: 18.10.2017)
- URL15: <https://www.makaleler.com/rekabet-kurumu-nedir-gorev-ve-yetkileri-nelerdir> (Erişim Tarih: 18.10.2017)
- URL16: <https://www.tse.org.tr/tr/icerikdetay/2/1/tse-nin-kurulusu.aspx>
(Erişim Tarih: 18.10.2017).
- URL17: <http://www.sultanbeylieso.org.tr/ahilik/tuketici-haklari>
(Erişim Tarih: 18.10.2017).

URL18: <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/kurumsal/tarihce> (Erişim Tarih: 18.10.2017).

URL19: <http://kirsehircioldem.net/dunun-ahilik-orgutlenmesi-gunumuzun-sendikal-ve-meslek-odaları/> (Erişim Tarih: 22.10.2017).

URL 20: <http://ahilik.gtb.gov.tr/ahilik/ahilik-teskilati> (Erişim Tarih: 29.10.2017).

Kanunlar

5362 Nolu Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu (2005), T.C Resmi Gazete, 25852, 7.6.2005.

<http://www.tesk.org.tr/tr/5362/5362.php>

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu (2004), T.C Resmi Gazete, 25479, 18.5.2004.

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.5174&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5174>

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2011), T.C Resmi Gazete, 27958, 8/6/2011.

<http://www.alomaliye.com/2011/06/08/bilim-sanayi-ve-teknoloji-bakanliginin-teskilat-ve-gorevleri-hakkinda-kanun-hukmunde-kararname-635-sayili-khk/>

Rekabet Koruması Hakkında Kanun (1994), T.C Resmi Gazete, 22140, 3/12/1994.

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.4054&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=rekabet&Tur=1&Tertip=5&No=4054>

Türk Standart Enstitüsü Kuruluş Kanunu (1960), T.C Resmi Gazete, 10661, 22/11/1960.

<https://www.tse.org.tr/upload/tr/dosya/icerikyonetimi/13/24032015141411-2.pdf>

Meslekî Yeterlik Kurumu Kanunu (2006), T.C Resmi Gazete, 26312, 7/10/2006.

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.5544&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5544>

Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu (2012), T.C Resmi Gazete, 28460, 7/11/2012.

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.6356&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=6356>